

Ajánlás

Az utóbbi húsz esztendőben helyi szerzők tollából egymás után jelentek meg olyan írások, melyek Alsózsolca település helytörténetének hosszabb-rövidebb időszakát mutatták be. Ezek alapmunkák, melyek által lakóhelyünk képe kezd akvarellesedni.

Egyik korábbi könyvében Bodnár Tamás a falu történetét dolgozta fel, - monográfia formájában - a Rákóczi szabadságharcig. Most a szerző egy merész és merőben új műfajjal, egy szak-, úgynevezett életrajzi lexikkal jelentkezik, melynek az *Alsózsolcai életrajzi lexikon* címet adta.

E betűrendes ismerettár tartalmazza azoknak a már nem élő személyeknek a többségét, akik Alsózsolca 730 éves történetében valamilyen szerepet játszottak, vagy valamilyen módon közük lett e helyhez. A szerep a történelem, a szereposztó és a rendező a Mindenható. Alsózsolca történetében a szereplők sokaságát találjuk úgy, ahogy az egy nagy történelmi darabban lenni szokott. A lexikonban azonban kicsit másképp van, mint ahogy a való életben volt. Itt egymáshoz közel kerülhetett a püspök, a báró, a gróf, az első és második világháborús baka, a főrendház tagja, a királyi titkos tanácsnok, a tanácselnök helyettes vagy aljegyző, a megyei főispán és a falusi direktórium tagja, a himlőoltás, a szabadságharc orvosa és a falunyi gyermeket világra segítő bába, az országos hírvű festő, mérnök. Egy oldalon kaphattak esetleg helyet a szobrászok, a népet évszázadokon át tanító, lelküket gondozó prédikátorok, római katolikus plébánosok, a kántortanítók, óvónők, állami nevelők és a történelem viharos eseményeinek évszázadról évszázadra növekvő számú, névről is ismert áldozatai, népi hősök, mártírok is.

Kiknek szól ez a könyv?

Mindazoknak, akiket érdekel Alsózsolca múltja, jelene és jövője. Az idős korban járó embereknek, akik a könyvet lapozgatva rádöbbennek, e szereplőket személyesen is ismerték, esetleg közös élmény köti egyikhez-másikhoz, vagy hallottak róluk, hozzátartozójuk, rokonuk, ismerősük volt, általuk felidéződik a régmúlt.

Azok kezébe is odakívánczik ez a mű, akik eddig keveset tudtak Alsózsolcáról, de eddigi ismereteiket szeretnék kiegészíteni.

Megszólíthatja e kiadvány az ifjabb korosztályt is, - minden iskolafokon, -mert belőle közvetlenül olyan ismeretekhez juthat, aminek megszerzése más módon

hosszas kutatómunkát igényelne, így viszont elég lehet a könyvespolcra levenni.

Csak az marad meg, amit továbbadunk.

Bodnár Tamás helyi életrajzi lexikonával ezt teszi: értékes ismereteket közvetít. A megtartás, szellemi értékmentés a jelen és a jövő emberének dolga. Ennek szándékával ajánlom e munkát jó szívvel mindenkinek.

Alsózsolca, 2010. novemberében

Farkas Ferenc
helytörténet kutató, nyugdíjas iskolaigazgató,
a Vay Miklós Egyesület tagja

A lexikon használata

A lexikonban található címszavak személynevek, amelyek ábécé sorrendben, félkövér betűkkel találhatók a szócikkek élén. Félkövér nagy betűkkel írtuk az adott személy által használt személynevet, kis betűkkel pedig az általa nem használt, de a keresztségben neki adott neveket. Zárójelben tüntettük fel azokat a névváltozatokat vagy megváltoztatott személyneveket, amelyeket a tárgyalat illető korábban használt, illetve azokat a felvett neveket, amelyek a használat során majdhogynem hivatalossá váltak. Egy családban azonos személynevek esetében, zárójelbe tett római számokat használtunk a megkülönböztethetőség érdekében. A számok sorrendje az időrendet követi.

A nemesi előneveket és címeteket, - báró, gróf, doktor – a személynévtől vesszővel elválasztva, ezek után tettük, hogy ne zavarják meg az ábécé sorrendet.

Nők esetében, ha ki lehetett deríteni, mindig a lánykori név alatt szerepelnek a szócikkek. A házasság utáni, férjtől felvett névnél csak egy utalás található a lánykori névre, ahol nők esetén a teljes szócikk található. A leánykori névtől szintén vesszővel elválasztva következnek a leánykori névhez tartozó címek, ezek után vesszővel elválasztva a házasság utáni név, címek nélkül.

A nevek után egységesen a születési és halálozási év dátuma következik, vagy egy közelítő évszázad a megnevezett illető életkoráról, abban az esetben, ha a két évszámot nem sikerült felderíteni. Kérdőjelet akkor alkalmaztunk, ha legalább az egyik adat felderíthető volt, vagy szorosan megközelíthetőek a dátumok.

A címszóban ezután a tárgyalat személy életében betöltött legfontosabb pozíciók, foglalkozások, állások megjelölésével folytatódik a kiemelt szövegrész.

Mindezeket követi maga a szócikk, amely a személyre vonatkozó adatot, vagy adatokat közöl. Olyan helyi lakosok, vagy távolabbi vidéken élő emberek életéről találunk e könyv oldalain kisebb-nagyobb feljegyzéseket, akik Alsózsolca területén, vagy Alsózsolcához köthetően valamilyen maradandót alkottak, illetve megpróbáltak alkotni akár szellemi munkával, akár a két kezük munkája által. Az életrajzi lexikonban nem feltétlenül csak azokat a személyeket szándékoztunk bemutatni, akik valamely elismerésre méltó tettet vittek véghez, vagy alkottak, esetleg jelentős állást, pozíciót foglaltak el településünk történetében. Megjelennek benne az itt élő, vagy legalább

Alsózsolcával valami módon érintkező birtokos családok tagjai is, akiknek szövvényes kapcsolatai e könyv segítségével könnyebben kibogozhatók.

A szócikkben leírtakat legtöbb esetben néhány irodalmi hivatkozás követi, amelyek író és évszám szerint utalnak az irodalomjegyzékben felsorolt művekre.

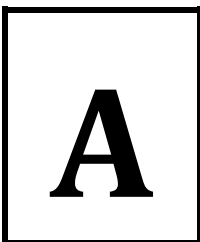
Kiadványunkba belekerült két vers Csokonaitól és egy levél Kazinczy Ferencről. Mindegyik természetesen azért, mert településünkre, az egykor itt éltekre vonatkozik, velük foglalkozik.

A lexikonban egyértelműen csak ma már nem élő személyek kaptak helyet.

Előfordul, hogy bizonyos személyek nem szerepelnek a könyvben, pedig jóllehet Alsózsolcán is megtalálható emléktáblákon is ott van a nevük. Ők azért nem kerültek ide, mert kutatásaink során kiderült, nem kötődnek településünkhöz, vagy nevük tévesen szerepel ott.

A lexikon magától értetődően nem teljes. Bárhogyan is igyekeztünk, nem sikerült minden adatot összeszednünk hozzá. A minél pontosabbá tételéhez, egy esetleges második kiadás reményében, kérnénk mindazokat, akik a közöltekről bővebb információval rendelkeznek, vagy további kiegészítéseket javasolnának, keressék meg észrevételeikkel a szerkesztőt, vagy a Vay Miklós Egyesületet.

Bodnár Tamás
a Vay Miklós Egyesület
elnöke

ABA ERZSÉBET
(1912 - ?)
tanító

1912. december 18-án született Kassán. Képesítését a Miskolci Érseki Római Katolikus Tanítóképzőben szerezte 1932. június 28-án. Alsózsoltán 1953. július 1-től volt alkalmazásban, nyugdíjazásáig 1968. január 1-ig.

ADELSHEIM JOHANNA, báró,
Vay Miklósné (I)
(1776 – 1863)

A németországi Báden örgrófság Pforzheim városában született 1776. augusztus 5-én. Apja Adelsheim Kristóf bádeni örgrófi főerdőmester és kamarás, anyja báró Ellrichhausen Lujza. Lánykorában a bádeni udvarban nevelkedett az örgróf hercegkisasszonyaival együtt.

A francia forradalom lángra lobbanása után 1793-ban megindult a porosz és osztrák támadás a Rajnán túli ifjú Francia Köztársaság ellen. Az osztrák hadsereg legalább fele részét magyar katonaság alkotta. Egy alka-

lommal a Rajnán túlról menekülő osztrák csapatokat egy magyar gránátos kapitány mentette meg embereivel. Ez a kapitány bizáki Puky András volt, akivel Johanna, kölcsönös szimpátia és szerelem ébredve bennük egymás iránt, 1796. január 10-én Karlsruheban házasságra lépett. Férje a folyamatosan tartó háborúban vett részt Francia- és Németországban. Meghülve, 1797. április 18-án halt meg tüdőgyulladásban, felesége mellett Linz an der Donauban, menekülés közben. A Puky rokonság Magyarországra hívta, így érkezett 1797. szeptember 10-én Mérára a Puky kúriába.

Kassán ismerkedett össze vajay báró Vay Miklóssal (I.) aki Alsózsoltán 1799. július 1-én feleségül vette.

Férje nagyon elfoglalt ember volt. Salétromtermeléssel, borkereskedelemmel foglalkozott. Ezen kívül országgyűlési követként, valamint folyamszabályozási mérnökként dolgozott. Emiatt házasságuk első éveiben sokat utaztak és éltek külön. Első fiuk Miklós 1802. április 29-én született, majd második gyermekük Lajos 1803. november 8-án.

Fiait a legmodernebb európai módszerrel, a Pestalozzi módszerrel tanította. Ennek követői, tanítványai, Váradi Szabó János és Wilhelm Egger tanították gyermekeit.

Gondot fordított a zsolcai Vay birtokon élő jobbágyok nevelésére, a családanyák gyermeknevelési és higiéniai ismereteinek növelésére.

Idősebb Dr. Bene Ferenc, aki a Vayak háziórvosa volt 1810 – 1820. körül, és feltételezhetően csomai Dr. Katona Mihály Borsod megyei főorvos segítségével és támogatásával megszervezte az alsózsolcai gyermekek feketehimlő elleni oltását.

Folyamatos levelezésben volt a bádeni uralkodócsaláddal, a Vay rokonsággal, a későbbiek során fiaival.

Meghalt Golopon 1863. február 26-án, Alsózsolcán a Vay kriptában nyugszik. Levelezését ifjabb Dr. Bene Ferenc rendezte. Németből Jókai Etelke fordította a *báró Vay-család emlékeiből* című művet, amelyet levelei alapján adtak ki. Magyarországon megjelent *Báró Vay Miklósné, sz. Adelsheim Johanna bárónő önéletrajza* címmel.

Róla: Jókai Etelke, 1888.

**ADLER IRÉN,
Gellmann Árpádné
(1904 – 1944)**

Férjével és fiával együtt deportálták, ahonnan csak férje tért vissza.

**ALMÁSI MIKLÓS
(XVIII. század első fele)
református tanító**

1722-1725 között tanított Alsózsolcán, majd lelkésznek ment Vencsellőre

Róla: Farkas Ferenc, 2000.; Az Alsózsolcai Református Egyház levéltára.

**ALMÁSY Natália MÁRIA Anna,
zsadányi és törökszentmiklósi,
Vay Henrikné (I)
(1833 – 1911)**

A Heves megyei Fügeden született 1833. március 8-án Almásy Manó és ebeczki Blaskovicz Mária leányaként. 1856. szeptember 29-én ment férjhez Vay Henrikhez (I). Három felnőtt kort megért gyermekük született. Meghalt 1911. december 10-én. Alsózsolcán a Vay kripta újabb boltjába temettetett.

Róla: Gudenus.

**ANTAL MÁRTON
(? - ?)
honvéd**

Elesett az első világháborúban.

**ANTAL MIHÁLY
(1891 – 1916)
honvéd**

1891-ben született, a 34. gyalogezredben szolgált, mint népfelkelő. Elesett Dolje mellett az Osztrák Tengeremelléken 1916. április 13-án.

ÁRPÁD JENŐ

(1913 – 2001)
étkezde vezető

1913. január 1-én született az erdélyi Brassóban. Édesapját korán elvesztette, édesanyjával az 1941-es bécsi döntés után telepedtek át Miskolcra, teljesen vagyontalanul, mivel a román hatóságok minden ingóságuktól megfosztották őket. Kereskedelmi iskolát végzett Erdélyben, majd vasúti tiszti képzettséget szerzett.

Alsózsoltcán a BVM majd a Házgyár étkezdéjének vezetője volt.

A sportot hosszú élete során mindig kedvelte és támogatta. A Miskolci VSC női kézilabda szakosztályának vezetőségéhez tartozott. Itt ismerkedett meg későbbi feleségével Lutter Zsuzsannával, aki az MVSC női kézilabda csapatának tagja volt, amely 1958-ban magyar bajnokságot nyert.

Árpád Jenő a zsolcai sportéletet is támogatta. Szilágyi Dezsővel egyetemben hozzájárultak ahhoz, hogy 1968-ban a falu megyei I. osztályú labdarúgó csapata megfelelő anyagi és technikai körülmények között játszhatta le mérkőzéseit.

Közéleti tevékenységét az emberek szeretete, humánus és a mindenkori segítőkészség jellemezte.

A település vezetősége tevékenységének elismeréséül aranygyűrűvel jutalmazta.

Meghalt 2001. augusztus 31-én.

AZARY ZOLTÁN

(1918 - 2002)
iskolaigazgató

Tokajban született 1918. július 7-én. Gimnáziumi tanulmányait a Lévay József Gimnáziumban végezte, ezt követően az Evangélikus Tanítóképzőben szerzett tanítói oklevelet. Később Egerben magyar-történelem szakos tanári, majd Debrecenben a Kossuth Lajos Tudomány Egyetemen történelem szakos középiskolai tanári végzettséget szerzett.

1937-1939 között a miskolci Palóczy úti Református Elemi Népiskolában helyettesítő tanítóként működött, s ez alatt az idő alatt a Kossuth utcai református templom kántora is volt. 1939-től Alsózsoltcán előbb Szabó Andrást, majd Skultéthy Edét helyettesítette. 1940-ben bevonult katonának, s onnan 1942-ben zászlósként szerelt le. Egy hónap múlva újra behívták, 1944. január 4-én pedig az orosz frontra került. 1945 májusában esett fogságba, ahonnan 1948 májusában szabadult. Még ez éven házasságot kötött Szabó Sarolta tanítónővel. Eközben Alsózsoltcán végleges tanítónak neveztek ki. Előbb igazgatóhelyettes, majd Szabó András 1951-évi nyugdíjba vonulásával igazgató lett.

1956-ban az alsózsoltcai munkástanács egyik elnökhelyettesévé választották.

Az államosított Haller kastély iskolává alakításában, berendezésében óriási érdemei voltak. Irányításával az alsózsoltcai iskola sportban orszá-

gos sikereket ért el, és tanulmányi eredményeik is kiválóak voltak.

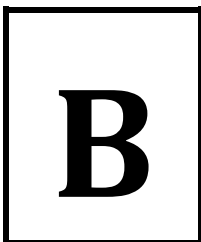
Rengeteget fáradozott egy új iskola felépítésén. Ezt az új intézményt igazgatta 1969-ig, amikor a Pedagógusok Szakszervezete Megyei Bizottsága titkárává választották. Ezt a

Róla: Farkas Ferenc, 2000.

AZARY ZOLTÁNNÉ
lásd Szabó Sarolta!

feladatát 1979-es nyugdíjazásáig látta el.

**BAKSA ILONA,
Dr. Chlumentzki Ferencné
(1899 – 1974)
tanító**

Baksa Lajos és Milotai Nyilas Erzsébet leánya, született 1899. február 6-án. Tanítói oklevelet Debrecenben a Dóczy Tanítóképzőben szerzett 1917-ben. Alsózsoltcai alkalmazására úgy került sor, hogy a harmadik tanítói álláshelyre kinevezett, de hadifogságban lévő Nemes Sándort helyettesítő Géresy Zsuzsanna állásáról lemondott. 1918-tól már nem csak helyettesítő volt, hanem Nemes Sándor távozásával pályázat útján elnyerte a harmadik tanítói állást.

Feleségül ment Dr. Chlumentzki Ferenc állatorvoshoz, kitől két gyermeke született. Alsózsoltcán 1938-ig tanított, amikor családjával Diósgyőrbe költözött. Ott élt haláláig. Alsózsoltcán a családi sírboltban nyugszik.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.

**BAKSA LAJOS (1859-1947)
tanító**

Tiszaoszláron született 1859. október 6-án. Édesapja Baksa Sámuel református lelkész volt, aki Horváth Gábor alsózsoltcai lelkész halála után 8 hónapot községünkben helyettesített. Korán árvaságra jutott, neveltetéséről nagymama és nagybátyjai gondoskodtak. A Sárospataki Református Kollégiumban teológiát végzett, de nem szentelték pappá. 1882-től Cserépfalun tanított, ahonnan 1885-ben 26 évesen került Alsózsoltcára. Ekkor még nem volt végzett tanító, tanulmányait Debrecenben a Dóczy Református Tanítóképzőben fejezte be. 1887-ben csaknem lemondott hivataláról a helyi lakosság elégedetlenségei, a magas gyermeklétszám és egyéb feltornyosuló akadályok miatt. Ezt a feszültséget azonban sikerült feloldania és 41 esztendőn át tanította a falu lakóit. Itt alapított családot, felesége milotai Nyilas Erzsébet volt. Itt épített családi házat, amelyről a lakosok Alsózsoltca egyik legforgalmasabb közlekedési csomópontját ma is Baksa-saroknak hívják.

Ilona nevű lánya szintén helyi tanító lett. Alapító tagja és később jegyzője és könyvelője volt az Alsózsoltcai Hitelszövetkezetnek, megszervezte a földbérlo csoportot. Működése egész ideje alatt jó kapcsolatban volt a Vay családdal. 1910-ben megszervezte az új iskola építését. Ugyanebben az évben közreműködött a helyi olvasó-

egylet újjászervezésében. 1926-ban nyugállományba vonult.

Az Alsózsolcán 1927-ben alakult „Falu” Országos Földmíves Szövetség helyi tagozatának elnöke, az 1936-ban alakult Mezőgazdák Köre helyi szervezetének alelnöke volt.

Tagja volt az Országos és a Borsod vármegyei Tanítóegyesületnek, valamint a Református Egyház Országos Zsinatának. Egy ideig elnöke volt az Alsó Borsodi Református Tanítóegylet miskolci járási tagozatának.

1947. október 26-án hunyt el, sírja az alsózsolcai temetőben található.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.

BAKSA SÁMUEL

(XIX. század)

református káplán, lelkész

1849-ben Horváth Gábor lelkész mellett tevékenykedett, illetve az ő halála után 8 hónapig volt Alsózsolca lelkésze. Fia Baksa Lajos, későbbi alsózsolcai tanító.

Róla: Árpád Jenő, 1999.; Az Alsózsolcai Református Egyház levéltára

BALÁZSI JÓZSEF

(? - ?)

honvéd

Elesett a második világháborúban.

BALOGH ANDRÁS

(1909 – 1944)

honvéd

Született 1909. március 3-án Alsózsolcán, anyja neve Blaha Borbála. Tartalékos honvéd, azonossági száma 509000014. A 19. könnyűhadosztály 13. miskolci gyalogezrede II. zászlóaljának állományába tartozott. 1944. március 14-én tűnt el az orosz hadművelési területen. Feleségét 1944. április 29-én értesítették. (Iktatási száma: c-619307/22.v.1944.)

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

BALOGH BÉNI

(1922 - ?)

író

Balogh Béni író, 1922-ben Nekézsenyben született. Itt töltötte gyermekkorának 13 esztendejét. A sárospataki református tanítóképző után továbbtanult és magyar-történelem szakos tanári diplomát szerzett. Először Ózdon, majd Pest megyében és Budán tanított. 1941 óta írt elbeszéléseket, regényeket, mondákat, meséket, mesejátékokat. Legtöbb írásában Észak-Magyarország változatos tájain játszódó történelmi eseményeket elevenített meg. Eddig tizenkét kötetet jelent meg. Írásait tizenkilenc éves kora óta közölték a folyóiratok. Az első komoly elismerést az 1958-ban megjelent *Gyöngyhúrú citera* című regénye hozta meg.

Munkája és hivatása ugyan elszólította e térségből, de szinte állandó vendége volt az itt élő embereknek. Fáradhatatlan kutatómunkája eredményeként művek sora született. Mondáin, regéin, meseregényein keresztül nemzedékek sora ismerkedett meg a magyar történelemmel, vált rabjává az író humorának. Ő maga így vallott: "Mint nyugdíjas tanár végigjártam az antik világ mondaemlékeit, amiket látva még jobban megerősödött bennem az a kemény hivatástudat, hogy a magyar gyermekeket a hazaszeretetre, a szülőföldre való mélységes ragaszkodásra neveljem." Ezt tette magyar-történelem szakos tanárként, íróként, mesemondóként, könyvtárosként.

Önéletrajzi ihletésű művei a *Vadócok a Bükkben* vagy a *Szivárvány a Sajó felett* gyermekkorra élményeinek állítanak emléket.

A *Szivárvány a Sajó felett* című művének melléklete: „*Zsolca regénye*”. A nyolc oldalnyi terjedelmű mondát elbeszélése szerint Böcsön gyűjtötte. A mű megeleveníti, és a kora Árpádkorban élő emberek nevéként emlékezik meg Arnótról, Jenkéről, Csabáról, Zsolcáról, Ongáról, Simádról, Halickáról.

BALOGH FERENC

(? - ?)

honvéd

Elesett a második világháborúban.

BALOGH RUDOLF

(1939-1989)

muzsikus

1939. március 2-án született, Alsó-zsolca egyik legnépszerűbb cigány muzsikusa volt. Szülei, három testvérével együtt szűkös körülmények között nevelték, mindössze négy elemi végzet. Zenei tehetsége, a hangszerek iránt mutatott érdeklődése már gyermekkorában megmutatkozott. Muzikális készségét apjától, Balogh Ferentől örökölte, aki maga is kiváló zenész volt.

A falu kedvenc Rudijának igazi hangszere a bőgő volt, amellyel kiválóan tudott bánni. A hatvanas, hetvenes években bandájával együtt számtalan zenei rendezvényen, lakodalomban, bálokon lépett fel. Öttagú zenekarával szinte egész Borsod megyét bejárta, mai szóhasználatlaltal igazi örömmel játszott. Meghalt 1989. augusztus 10-én.

**BÁNHIDY SÁNDORNÉ,
lásd Vay Klára!**

**BÁNRÉVI ANDRÁS NÉ
(XIX. – XX. század)
óvónő**

Alsó-zsolca második név szerint ismert óvónője. 1902-től 1915-ig vezette a gyermekek okítását.

Róla: Árpád Jenő, 2002.

BÁNRÉVI BALÁZS

(1908 – 1944)

honvéd

1908-ban született. 1933-ban alsózsolcai kisbíró volt. Feleségével, Virág Juliannával és családjával Felnevetiben élt, ahol bányászként dolgozott. Amikor 1942-ben bevonult, családja hazaköltözött Alsózsolcára. A Don melletti harcokban tűnt el.

BÁNREVI BALÁZSNÉ,
lásd Virág Julianna!

BÁNREVI GYÖRGY
(1656-17??)

kuruc hadnagy

Alsózsolcán született, jobbágycsaládban. Bizonyára részt vett az 1680-as évek kuruc mozgalmaiban és a török elleni felszabadító háborúkban. Részesen volt a Rákóczi szabadságharcnak. 1706-ban hadnagyságot viselt a Szendrő várát blokád alatt tartó, majd ezt bevevő seregben. Keze alatt tizennyolc zsolcai hajdú szolgált.

Róla: Bodnár Tamás, 2005.

BÁNREVI KÁROLY H.
(Halász Bánrévi)

(? - ?)

honvéd

Elesett az első világháborúban.

BÁNREVI KLÁRA,

Fodor Bertalanné

(1914 - 1985)

óvónő

Hat elemiit végzett. Férje fiatalon elhunyt. Mégis rá esett az egyháztanács választása, mert értett a gyermekek „nyelvén”, tehetségesen vezette a rá bízott intézményt.

Az 1940-es évek végéig ő volt az óvónő. 1945 után nem csak a „Mátéféle” telken a régi óvodában, hanem a Haller kastélyban, a Szalay kastélyban, és a mai öregek napközi otthonában is vezette az óvodát. 1948-ban még óvónőként tevékenykedett. A második világháború után a „hősi tér” rendben tartását szintén ő végezte.

Óvónői tevékenysége után a Mezőgép vállalatnál dolgozott.

Róla: Árpád Jenő, 2002.

BÁNREVI LÁSZLÓ, H.
(Halász Bánrévi)

(1911 - 1980)

tanácselnök helyettes

Elnökhelyettes 1954. június 21-től. 1959-ig.

BÁNREVI MIHÁLY
(1914 – 1945)

honvéd

Alsózsolcán született 1914. február 17-én, anyja neve Zsíros Eszter. Honvéd a II. világháború alatt. Isme-

retlen helyen halt meg. Halálának becsült időpontja 1945. január 15.

BÁNYAI JÁNOS
(XVII. század)
református prédikátor

1647-ben szolgált Alsózsolcán.

Róla: Bodnár Tamás, 2003.

BARÁCZIUS JÓZSEF
(XIX – XX. század)
római katolikus lelkész helyettes

1888-ban az Egri Növendékpapság Magyar Egyházirodalmi Társulatának elnöke volt. Spórer Ignáccal 1892-1905 között látta el a plébánosi hivatalt Bogácson. Közben 1893-1894 között lelkész helyettes volt a sajlóádi anyaegyházban. 1908-tól 1915-ig Szendrőben szolgált. 1916-ban írt a Szent István Társulat *Népiratkák* című sorozatába. Az Egri Népkönyvtár vallásos tartamú füzetsorozatának szerkesztője 1930-ban. Művei: *Kegyelem-novéna*, 1930.; *Holtomiglan-holtodiglan. Barátságos beszélgetés a házasságról*, 1930.

Róla: Magyar Katolikus Lexikon, Balpataki Béla: 1987.

BARANYAI PÉTER
(XVIII. század)
református prédikátor

1747-1748-ban volt alsózsolcai lelkész.

Róla: Árpád Jenő 1999.; Alsózsolcai Református Egyház levéltára

BÁRCZAY MIKLÓS, bárczai
(1825 – 1900)
cs. kir huszárhadnagy, honvéd
huszárszázados, országgyűlési
képviselő

Szuhogyon született 1825. február 22-én, apja Bárczay László. 1845-ben hadfi volt, 1848. január 1-jén hadnagy a 4. Sándor huszárezrednél. 1848 szeptemberétől részt vett a Jellasics elleni harcokban, majd csatlakozott a honvédséghez. A szabadságharcot a Feldunai hadtest kötelékében küzdötte végig főhadnagyként. 1849. január 9-től alszázados, majd főszázados századparancsnok. Aradon előbb halálra, majd 14 évi várfogságra ítélték. Az általános amnesztia idején kegyelmet kapott, 1867-68-tól a Borsod vármegyei Honvéd Egylet tagja, és országgyűlési képviselő volt.

Nagyon veszedelmes kalandja az isaszegi csatában akadt, amikor atak közben teljesen ellenséges ulánusok közé keveredett és majdnem levágta annak hősiiesen küzdő parancsnoka a lováról. Ő is súlyosan megsebesítette őt a fején, de szintén fejsebet kapott és mindketten leasetek lovaikról. A földön tovább küzdöttek és már-már úgy látszott, hogy az ellenséges túlerő letiporja. De arra a kiáltásra, hogy „fiúk ne hagyjatok” hű emberei kivágták, sőt, az osztrák ulánus századost, ki létét előbb veszélyeztette,

földre döntötték, és majdnem leszúrták, ezt azonban a nemes lelkű ember nem engedte – észrevéve az ellenséges katona ujján a karikagyűrűt, így kiáltott rá a nekivadult huszárokra „hagyjátok” mire emberei élve fogták el. Mindketten súlyos fejsérüléssel közös székéren lettek a kötözőhelyre szállítva. Úgy látszik, a kórházban a két fiatal tiszt barátságot kötött, mert Bárczay Miklós Lajos nagybátyjának említette, hogy sokat segített a gróf századosnak a fogságban, amíg sebesülten a kórházban voltak. De ő is – amint később kisült, sokat köszönhetett lovagias ellenfelének, hogy az aradi várfogságból aránylag korán kiszabadult. Ezt a történetet írta le Jókai Mór a *Kőszívű ember fiai* című könyvében, ahol Bárczay Miklós Baradlay Richárd néven szerepel. 1856. október 15-én vette feleségül vajjai báró Vay Etelkát, Vay Lajos és széki gróf Teleki Erzsébet leányát. Gyermekeik nem születtek. Meghalt 1900. február 13-án, a hejőcsabai református temetőben nyugszik.

Róla: Bárczay János 1963.

BÁRCZAY MIKLÓSNÉ,
lásd Vay Etelka!

BÁRIUS ANDRÁS, bánfalvai
(XVI. század)
borsodi alispán

Apja Bárius Ferenc, anyja Ományi Ilona. Az alsózsolcai birtokos 1582-től 1584-ig töltötte be az alispáni

hivalt. Felesége Pásztóhy Orsolya, kitől az a Demeter nevű fia született, aki továbbítte a család leszármazását még három generáción keresztül.

Róla: Bodnár Tamás, 2005.

BÁRIUS ANTAL, zsolcai
(XIV-XV. század)
udvari lovag

Többek között ő az egyik Bárius, kinek neve szerepel azon az 1396-os adománylevelén, amellyel Alsózsolcát Zsigmond király a Bárius családnak adományozta. Azért az ő nevét emeljük ki, mert ő az, aki magát először „zsolcai” névvel különböztette meg. Ebből következik, hogy ő volt az első Bárius, aki Alsózsolcán telepedett meg. A család tőle származik le, egészen XVII. századi kihaltáig.

1403-ban fiával ő is részt vett a Zsigmond király elleni felkelésben. A felkelés azonban bukásra volt ítélve. A király amnesztiát hirdetett a fegyvereiket letevők számára. Antal és fia Damasa hazatértek, sőt ezután a király oldalán harcoltak tovább.

Róla: Bodnár Tamás, 2005.

BÁRIUS JÁNOS, bánfalvai
(XV. század)
borsodi alispán

Alsózsolca birtokosa 1446, 1450 és 1452-ben töltötte be írásos dokumentumok szerint az alispáni tisztelet Bor-

sod megyében. Minden bizonnyal a köztes időkben is ő volt a megye első embere. Miklós püspök testvére volt.

Róla: Bodnár Tamás, 2005.

**BÁRIUS LÁSZLÓ (I), bánfalvai
(XV. század)
országgyűlési követ, Szarvaskő
várnagya**

1447-ben országgyűlési követ volt. Az 1460-as években az egri püspök hű embere. 1467 körül már a püspök várának, Szarvaskőnek a kapitánya. 1466-ban alkapitánya, Keresztúri Lukács meglopta, feltörte Lászlónak a mondott várban őrzött ládáját és elvitt belőle 250 aranyat, valamint azokat az okleveleket, amelyek Bánfalva, Sáta és Zsolca birtokaira vonatkoztak

Róla: Bodnár Tamás, 2005.

**BÁRIUS MIKLÓS, bánfalvai
(1415 körül - 1459)
pécsi püspök, titkos kancellár,
királynéi kancellár**

Az alsószolcát birtokló Bárius család sarja. Először 1438-ban hallani róla egy Alsószolcát érintő birtokper során.

1441-ben jegyzőként tevékenykedett a királyi kancellárián. Karrierje inentől kezdve folyamatosan ívelt fölfelé. 1443-1446 között székesfehérvári örkanonok volt. A címmel együtt megkapta az ezzel járó jöve-

delmeket, de munkáját továbbra is a kancellárián végezte.

Kiemelkedő tehetsége és a király személyes szimpátiája indította el pályáját, ami miatt az ország uralkodóival szemben a későbbiekben is nagyfokú lojalitást mutatott. Ezért lett a Hunyadiak ellenében a királyhű Garaiak, Újlakiak híve a Mátyás uralkodását megelőző időkben.

1447-ben, mint egri prépost beiratkozott a bécsi egyetem jogi karára. Ugyanezen esztendőben már a ferrari egyetemen tanult. Itt találkozott a 12 évesen ide érkező Janus Pannoniusszal, akivel ekkor szövődő barátság a nagy korkülönbség ellenére életük végéig megmaradt.

1448-ban már Padovában tanult. Tanulmányait barátja és pártfogója Vitéz János támogatásával végezte. 1450. október 19-én kánonjogi doktorátust szerzett, amelyen Janus Pannonius volt az egyik tanúja. Tanulmányai közben többször is járt Magyarországon és 1447-1450 között több oklevél hitelesítésénél jelen volt.

Vitéz Jánossal együtt kapta meg az alkancellári kinevezést. Inentől kezdve fontos szerepet töltött be a királyi okleveles gyakorlat irányításában. A két főpap jó viszonyára utal Vitéz 1451. január 20-án kelt, az Olaszországból visszatért Bárius Miklóshoz intézett baráti levele.

1451-ben az egri Szűz Mária oldal-kápolna prépostja, majd egri vikárius lett. Fennmaradt V. László király

Bécsbe érkezésekor, 1452-ben mondott beszéde.

Munkájából és műveltségéből adódóan hatottak rá korának humanista eszméi. Nem ismerünk tőle fennmaradó munkákat, verseket, pedig bizonyára voltak ilyenek. 1453. április 27-én, mint magyarországi humanistához intézett hozzá Enea Silvio egy levelet. Az az ember, aki III. Frigyes császár titkára, majd 1458-tól II. Pius néven pápa, a korszak egyik legnagyobb humanistája volt.

1454 őszén a Német-Római Császárság frankfurti birodalmi gyűlésére Bárius Miklós vezette a magyar küldöttséget, mint alkancellár.

Szolgálataiért nem csak birtokadományokat, hanem 1455-ben a pécsi püspöki széket kapta. Nemsokára titkos kancellárrá lett anélkül, hogy Vitéz Jánost leváltották volna. Együttal pedig megkapta a királynéi kancellárságot is. 1456-ban Vitéz János elfogatásakor Várad Istvánnal együtt töltötték be a titkos kancellári tisztelet.

A felfelé ívelő pálya azonban itt megtört. V. László halála után vége lett közéleti szereplésének, az ifjú Mátyás háttérbe állította. Erre azonban nem sokáig volt szükség mivel 1459. február 10-én meghalt. A püspöki székben egykori iskolatársa Janus Pannonius követte.

Róla: Bodnár Tamás, 2005.; Fraknói Vilmos 1879.; Péter László 1994.; Veress Endre 1941.

BÁRIUS PÉTER, bánfalvai (1650 – 1668)

birtokos nemes, vitéz

Apja Bárius Ferenc, anyja Ibrányi Anna. Ő az utolsó férfiága a Bárius családnak. Egyedüli fiú örökösként felhalmozódtak kezén a megyei és szomszédos megyékbeli Bárius birtokok. Apjához hasonlóan elismert nemes és vitéz katona volt. Nem tartózkodott az akkor leromlott alsószolcai kastélyban, hanem az erős Szendrő vár alatti palánkkal kerített Szendrő város Gerse utcájában lakott, ősei régi udvarházában. Fennmaradt a gyászszertartására meghívó levél. Eszerint halála is Szendrőn esett, tetemét pedig szintén ott, a várhegy oldalában álló temetőbe temették. Az akkor készült, címeres halotti zászlója csodák-csodájára a mai napig fennmaradt. A címer: zöld pajzsban fekete holló, csőrében arany nyílvezzőt tart. Sisakdíszre a holló a nyílvezzővel. Takarók: vörös - zöld, vörös – ezüst.

Halála előtt viszonya volt Szendrő legszebb özvegyével, Kis Pannával, ami miatt unokatestvére, Vay Ábrahámné, Ibrányi Anna be is perelte Kis Pannát, aki ellen a vád emberölés, boszorkányság és méregkeverés volt.

Róla: Bodnár Tamás, 2005.

**BARNA LAJOSNÉ,
lásd Hamzók Ágnes!**

BARTHA ERNŐ

(? - 1974)

református tanító

Miskolcon tanított eredetileg. 1946-ban kinevezték az ötödik tanítói állásra. Rövid ideig tanított itt. A Miskolci Járási Tanács Művelődési Osztályán is dolgozott, mint munkatárs. Innen a felsőzsolcai iskolába került, ahol 1974-ben hirtelen bekövetkezett haláláig tanított.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.

BÁTHORI LÁSZLÓ, (Ali bég)

(1622 – 1693 után)

egri alajbég¹

Eredetileg Ali nevű török, nemzeti-ségére nézve valószínűleg bosnyák (délszláv) származású személy volt. Eger várának és az Egri vilajetnek második embere, az egri szpáhik vezetője, míg 1687-ben a várat körülvevő blokád megadásra nem kényszerítette a törököket. A blokád alatt többször is átszökött a császári táborba Egerből és magántárgyalásokat folytatott a császári katonatisztekkel a kapitulációról. A tárgyalások alatt engedményeket ígértek neki, ha kedvezően befolyásolja a vár feladását. Ez így is történt, Ali bég pedig családjával Magyarországon maradt és megkeresztelkedve az Olaj László

---

¹ A legnagyobb török közigazgatási egység, a vilajet élén álló pasa, vagy beglerbég helyettese volt. A vilajet második embere.

majd Báthori László nevet vette fel. Keresztény úrként igyekezett állandó birtokokat szerezni. Ezek között a kiszemelt területek között volt Alsó-zsolca is. 1693-ban az ekkor itt birtokos Vay Ábrahámot felségárulással gyanúsította és a település birtokjogát megkérte a királytól, illetve el is foglalta azt. A király megerősítette ugyan birtokában, de Báthori László egy Pfeffershofen Ferdinánd nevű németnek továbbadta a falut. A települést 1701-ben a király visszaadatta az akkor már özvegy Vay Ábrahám-né Ibrányi Annának.

Róla: Bodnár Tamás, 2005.; Sugár István, 2002.

BENE FERENC, Dr. id.

(1775 – 1858)

Buda város főorvosa, az MTA tagja

Idősebb Bene Ferenc Mindszenten született 1775. október 10-én. A himlőoltás bevezetője volt Magyarországon. 1801. augusztus elsején ő kezdte meg Pesten a himlőoltást. Atyja, aki Sopron megyei nemes családból származott, jegyzői hivatalt viselt, később, mint megyei esküdt s számvevő Algyőre s végre Szegedre költözött, ahol fiát középiskolába járatta, s ez tanulását Budán folytatta. Az orvosi tanulmányokat Pesten és Bécsben végezte. 1798. szeptember 4. Pesten doktori oklevelet nyert. 1799-ben a polgári sebészeknek, mint korrepetitor orvosi leckéket

adott. 1802. december 24-től mint helyettes tanár a bonctant tanította az egyetemen és rendes tanárrá nevezték ki. 1803. január 31. foglalta el székét és 1840-ig a különös kór- és gyógytant adta elő. Emellett 1806-ban a városi kórház igazgatójává és városi főorvossá választották. 1810-ben rektori hivatalt viselt. 1831-ben a Magyar Tudományos Akadémia tagjává és 1841-ben az orvosi kar igazgatójává nevezték ki. A pesti tudományegyetem 1848-ban ülte meg orvosi pályájának félszázados ünnepét. 1807-ben két hónapot töltött Párizsban, később Németországot utazta be. 1828-ban három hónapig időzött Angliában. 1834-ben beutazta Felső-Magyarországot. Egger Wilhelmmel együtt a Vayak alsószolcai alkalmazottai voltak. Bene Ferenc, mint házi orvos működött itt, összefogva a felvilágosult Adelsheim Johannával. Egger 1825-ben arcképet festett róla, amely ma a Történelmi Képcsarnokban van.

Munkái:

A himlő veszedelme ellen való oktatás. Pest, 1800. (2. megbőv. kiadás. U. ott, 1801.)

Rövid oktatás a mentő himlőnek eredetéről, természetéről és beoltásáról. U. ott, 1802. (2. bőv. kiadás. Buda, 1816 és 17. E munkát a m. kir. helytartótanács 1817 és 18. német, tót, rumén és horvát nyelvre fordíttatta s kiosztatta.)

Az orvosi tudománynak rövid rajzolatja. U. ott, 1812–13. Két kötet. Ugyanez németül.

Róla: Dr Kapronczay Károly, 1997.; Magyar Tudóslexikon A-tól Zs-ig; Magyar Életrajzi Lexikon

BENE FERENC, Dr. ifj.

(1803 – 1881)

orvos

Idősebb Bene Ferenc fia volt. Pesten született. 1828-ban Párizsban járt, amelyről útinaplója kéziratban megtalálható az Országos Széchényi Könyvtárban. 1837-ben lett rendes tagja a Budai Királyi Orvosegyletnek, melynek utóbb alelnöke és több éven át pénztárnoka volt. 1875-ben az egylet tiszteletbeli tagjai közé emelte. 1840/1841 és 1843/1844-ben a magyar királyi egyetemenél az orvosi rendőrség és a törvényszéki orvostan helyettes tanára volt. Orvosi gyakorlattal nem foglalkozott.

Kapcsolatban volt a Vay családdal, ő rendezte Adelsheim Johanna halála után annak levelezését.

Meghalt Budapesten 1881. április 29-én.

BENEDEK ZOLTÁN

(1927 - 1975)

tanító

Rokonságban állt a nagybaconi Benedek családdal. 1927. január 14-én született Alsószolcán. Tanítói diplomát Miskolcon kapott 1951-ben. Több helyen tanított. Alsószolcán 1970-től volt állományban.

BERECZ ISTVÁN

(? - ?)

honvéd

Elesett az első világháborúban.

BERENCSI MIKLÓS

(1930 – 19??)

tanár

1930-ban született Dombrádon. Matematika-fizika szakos középiskolai tanári diplomáját az Eötvös Lóránd Tudomány Egyetemen szerezte Budapesten. 1956-tól 1961-ig az Állami Általános Iskola tanára Alsózsoltcán. 1961-től a Zrínyi Ilona Gimnázium tanára volt.

BÉRES JÁNOS

(1895 -1915)

honvéd

1895-ben született, a 34. gyalogezred népfelkelője volt. 1915. március 17-én esett el Jablonkánál, a Kárpátalján.

BERKI PÉTER

(Berzi)

(XVIII. század első fele)

református tanító

1738-1739 között Alsózsoltcán tanított.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.; Az Alsózsoltcai Református Egyház levéltára.

BERZEVICZY KELEMEN

(XIX. – XX. század)

római katolikus plébános, káplán

1856-1857-ben volt sajlóádi káplán. 1859-1881-ig Bogácson, majd 1884-től 1907-ig Bükkszenterzsébeten volt plébános.

Róla: Balpataki Béla, 1987.; Magyar Katolikus Lexikon

BIEDERMANN MARGIT,

Spiegel Ignácné

(? – 1944)

Zólyom megyei születésű volt. Fia, mint munkaszolgálatos már 1942. október 2-án meghalt az orosz fronton. Ő sem tért haza a koncentrációs táborból.

BIHARY MIHÁLY

(XIX. század)

római katolikus plébános

1841-ben, ő volt Felsőzsoltca plébánosa, melyhez ekkor az alsózsoltcai római katolikus hívek is hozzátartoztak.

Róla: Magyar Katolikus Lexikon

BINDÁSZ DEZSŐ, BORSODI

(1903-1979)

szobrász

Gálospetriben született 1903. március 4-én. Kisiskolásként Alsózsolcán végzett el néhány évet, ahol tanítója Géresy Ilona volt.

1929-1931 között a Magyar Képzőművészeti Főiskolára járt, mestere Sidló Ferenc volt. Tanulmányai végzetével Miskolcon telepedett le. 1934-ben készítette el Miskolc városa számára első jelentősebb megbízását, Léway József költő szobrát. Ugyanebben az évben elkészítette alsózsolcai, majd 1937-ben ónodi hősi emlékművét. 1938-ban a Tokióban megrendezett magyar-japán kultuszkiallításon szerepelt, Habsburg József Ferenc bronzból készült büsztjével. 1945 után Budapesten működött, de ebben az időszakban már nem kapott jelentősebb megrendelést. A 30-as években elsősorban emlékműveket készített hivatalos megbízásra. Nagyméretű történelmi alakjait szívesen jelenítette meg kőben. A formákat geometrikus szellemben kissé leegyszerűsítve fogalmazta újra. Bronzból készült portrébüsztjeit jó karakterizáló készséggel mintázta. Ő tervezte a Fasching Antal emlékplakett 1970-ben, mely a legjelentősebb geodéziai elismerés. Meghalt Budapesten 1979. március 15-én. Jelentősebb miskolci művei még: Csengey Gusztáv, a Miskolci Evangélikus Templom udvarán. Szent István szobra Hámorban, 1938-ban készült. Géresy Ilona, egykori tanítónőjének sírköve Miskolcon. Az alsózsolcai temetőben Palocsai Em-

ma síremléke. Az Alsózsolcai Városházán Ösmagyar fej c. alkotása.

Róla: Kárpáti Béla, 1989.; Kortárs magyar művészeti lexikon.

BODNÁR JÓZSEF György, vitéz (1893 - ?)

tartalékos őrmester

Hernádszurdokon született 1893. április 23-án. Anyja neve Urbán Klára, felesége Hain Erzsébet. A 34. gyalogezredhez vonult be Kassára az első világháború idején. Kitüntetései: kis- és nagyezüst valamint bronz vitézségi érmek, Károly csapatkereszt és sebesülési érem. Fogházi őrmester volt 1931-ben. Alsózsolcán házasodott és itt élt egy ideig.

Róla: Vitézek albuma, 1938.

BÓDI LAJOS

(? - ?)

honvéd

Elesett az első világháborúban.

BÓDOGH JÁNOS

(XIX. század)

református prédikátor

Mezőcsátról került településünkre választás útján. 1852-től 1859-ig volt Alsózsolca református lelkésze. Az ő idejében, 1853-ban repedt meg az 1649-ben öntött nyolcvan fontos kisharang, amelyet az egyháztanács 80-100 kg-os formában újraöntetett.

Róla: Árpád Jenő, 1999.; Alsózsolcai Református Egyház levéltára

BONCSÉR LÁSZLÓ

(1929 - ?)

tanár, szakfelügyelő

Külsőbőcsön született 1929. július 27-én. Miskolcon a Nehézszerszám gépgyárban dolgozott 1949-1950-ben, majd 1952-ben képesítés nélkül tanított Borsodnádason és Arlón. Az Egri Állami Pedagógiai Főiskolán végzett magyar-történelem szakot 1953. augusztus 25-én. Alsózsolcára 1955. július 1-től került, ahol egy tanév megszakítással (1966-1967.) nyugdíjazásáig 1985. október 23-ig tanított. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében magyar és történelem tantárgyak szakfelügyeletét látta el. Azok közé a felügyelők közé tartozott, akik humánnumukért, szelíd de szakszerű tanácsaiért kollégái szerettek, tiszteltek és becsültek. A felügyeleti rendszer megszűnése után (1984) nyugdíjazásáig az Alsózsolcai 1. számú Általános Iskolában tanított. Szülőhelyén Bőcsön alussza örök álmát.

BRAUN LAJOSNÉ,
lásd Stark Olga!

BRAUN MIKLÓSNÉ,
lásd Forgács Etel!

BRINZEY ARTÚR, temesszlatinai
(1871 - 1939)

ezredes, a Máltai Lovagrend tiszteletbeli lovagja

Felesége Hámos Lilla, kivel 1903-ban házasodtak össze. Későbbi zsolcai kastélyukat és birtoktestüket Lilla nagyanyjának halála, 1936 után örökölték meg.

Lányuk Katalin 1903. december 22-én született.

Brinzey Artúr nemességét 1904. július 28-án nyerte Árpád testvérevel együtt. A címerkép kísértetiesen hasonlít a Vay címerhez: kék pajzsban, zöld halmon lépkedő szarvas, melynek jobb szemébe felülről haránt ezüst nyíl fúródik. Az egész címerképen át balharánt pólya, benne fenn aranykelyhű, ötszirmú két rózsza, alatta pedig két lilium. Sisakdísz: kardot tartó könyöklő páncélos kar. Takarók: kék-arany, vörös – ezüst.

A „temesszlatinai” előnév adományozása 1905. február 3-án történt.

Egyéb magasabb kitüntetései: hadidíszítményes Ferenc József Rend tisztikeresztje, hadidíszítményes Vaskorona Rend III. osztálya kardokkal, hadidíszítményes Vörös Kereszt Rend I. osztálya.

1939. augusztus 13-án hunyt el, a Rákoskeresztúri hősi temetőbe temették.

Róla: Kempelen Béla, 1911.; OSZK.

BRINZEY ARTHÚRNÉ,
lásd Hámos Lilla!

BRINZEY KATALIN Jozefa,
temesszlatinai,
Szalay Pálné
(1903 – 1976)

1903. december 22-én született Szegeden, temesszlatinai Brinzey Artúr és pelsőci Hámos Lilla leánya.

Férje almásy Szalay Pál. Gyermeük Attila 1925. február 25-én született Szolnokon. Egészen 1944 márciusáig, a német megszállásig Szolnokon éltek, ekkor költöztek Zsolcai kastélyukba. Korábban Zsolcán a Vay nagyszülőkhöz csak nyaralni jártak. Majd a nyilas hatalomátvétel után az abaúji Tengeri tanyára, amely ekkor is Szalay birtok volt. A Felvidéken keresztül menekültek férjével és Csaba fiával Ausztrián keresztül Bajorországba, amerikai megszállási övezetbe. Itt Dettendorfban voltak 1945. november 17-től egészen 1947. május 13-ig.

1947. május 23-án érkeztek haza Alsózsolcára. Addigra a kastélyba nagyszámú embert költöztettek be. A mai sportpálya helyén lévő gyümölcsöskertjüket, ami a front után megmaradt belőle, bérelték ki a községtől.

Az alsózsolcai Vay kriptában nyugszik.

Róla: Szalay Attila, 2003.

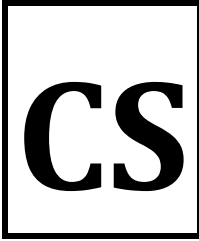
BURONY ISTVÁN
(1911 – 1943)

honvéd

Született Gesztelyben 1911. február 17-én, anyja neve Plósz Mária. Tartalékos honvéd, azonossági száma 2877110014. 1942. augusztus 1-én vonult be Kassára ahol a kassai 23. könnyűhadosztály 21. gyalogezredének II. zászlóaljába tartozott, mint páncéltörő ágyú kezelő. Október elején Miskolcra irányították az ezredet, amikor lehetőség nyílt arra, hogy a lépésben guruló szerelvényt Alsózsolcától Miskolcig kísérő feleségtől és gyermekeitől búcsút vehessen. November másodikán bevagoníroztak és indultak a keleti hadszíntérre. A január 14-i szucsjei áttöréskor páncéltörő ágyújukat egy órán belül kilőtték, a hét fős személyzet három tagja elesett. Másnapra Ilinka községbe húzódtak vissza, mínusz 37 fokos hidegben, folyamatos harcok között, de ekkorra már csak ketten voltak életben a kezelők közül. Burony István, Walujki (Volcsje?) településnél este fél tízkor súlyosan megsebesült, tüdőlővést kapott. Társa, Gintner István kassai honvéd sokáig vitte magával a hátán, amíg mindkettőjük erejéből futotta. Egy falu határáig jutottak, ahová már nem tudta az onnan is támadó oroszok miatt bevinni, és kénytelen volt az egyre kevesebb életerőt mutató Burony Istvánt sorsára hagyni. A hivatalos jelentés szerint 1943. január 14-én eltűnt Oroszországban Chrestiki (Hresztiki) településnél. Apját 1943. július 9-én értesítették.

(Iktatási száma: c=751992/22.v.1943.)

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és
Múzeum

CSÁJI ISTVÁN
(XVIII. század)
református prédikátor

1748-tól 1758-ig alsózsolcai református lelkész volt.

Róla: Árpád Jenő, 1999.; Alsózsolcai református egyház levéltára

CSIGER SÁMUEL
(1889 – 1953)
községi bíró

Sajóhídvégen született Csiger Imre és Turóczy Eszter gyermekeként. Mezőgazdasági szakiskolát végzett Jászberényben, Breznóbányán, Csíkszeredán és Tarcalon, ahol oklevelet is szerzett. 1919-ben tagja volt a helyi direktóriumnak, amiért bírósági eljárás is folyt ellene, de nem ítélték el. 1935-től az Alsózsolcai Polgári Lövészegyesület alelnöke volt. 1939-ben 60 holdon folytatott intenzív gazdálkodást, kapás kaszás növényeket termelt, haszonállatokat tenyésztett. Két hold szőlőjének borát maga mérte ki. 1933-tól volt községi bíró. A Tiszaparti és Országos Mezőgaz-

dasági Kamara tagja, a helyi Hangya ügyvezető igazgatója 1920-tól, az Országos Központi Hitelszövetkezet alelnöke volt. 1945-től tagja a helyi nemzeti bizottságnak, és községi képviselőtestületi tag volt. Kedvelte a sportot, főleg a labdarúgást. Játékvezetői képesítést is szerzett. A világháború végén egy helyi szovjet – magyar barátságos mérkőzésen, melyet ő vezetett, az egyik szovjet tiszt agyonlövéssel fenyegette.

Neje Farkas Teréz, kitől egy gyermeke született.

Elhunyt 1953-ban, az alsózsolcai temetőben nyugszik.

Róla: Csíkvári Antal, 1939.

CSILLAG OLGA,
lásd Stark Olga!

CSIPKÉS JÓZSEF
(? - ?)
örvezető

Elesett az első világháborúban.

CSISZÁR JENŐ
(1919 - 1999)
tanár

Nagybózsván született 1919. január 6-án, anyja neve Kulcsár Margit. 1939. augusztus 21-től a Szentendrei Polgári Iskola internátusában dolgozott 1940. június 30-ig. Ezután Ongán a községi elöljáróságon dolgozott 1940. július 15-től, 1940. szeptember 15-ig. Majd 1940. november 23-tól

Lónyan tanított az általános iskolában 1948. augusztus 31-ig. Közben az orosz fronton volt, ahol fogságba esett. Alsózsoltán 1948. szeptember 1-től tanított, mint orosz nyelvtanár. Az Egri Állami Pedagógiai Főiskolát 1953. augusztus 31-én végezte el. Az iskola úttörővezetője volt, aki az 1970-es évek végéig a nyári táborozásokat is szervezte a Haricavölgybe. A hajdani miskolci járás legkiválóbb csapatvezetője volt. Programjai évtizedeken át maradó, sokaknak életre szóló élményeket nyújtottak az alsózsoltai gyerekek közül. Táborozó gyerekeivel még a Szovjetunióban is járt. Kiváló gyermekvezetői munkájáért ő és úttörőcsapata számos kitüntetést kapott. Nyugdíjba vonult 1987. június 30-án. Elhunyt 1999. október 25-én.

CSÓKA KÁROLY

(1881 – 1914)

honvéd

Született Alsózsoltán 1881-ben, anyja Hegedűs Julianna. A 34-es gyalogezredben szolgált. Krakkó mellett esett el 1914. november 21-én.

CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY

(1773 – 1805)

költő

Csokonait a magyar irodalom egyik legjelentősebb költőjeként tartják számon. A XVIII. és a XIX. század fordulójának magyarországi viszo-

nyai közepette lenyűgöző tájékozottsággal rendelkezett a kor gondolkodását, irodalmát, politikáját illetően egyaránt. A református főiskolai tanár, nemes Csokonai Vitéz József, jóhírű borbély felcser (seborvos) és Diószegi Sára fia. A Debreceni Református Kollégium Gimnáziumában tanult. Elvégezve 1788-ban a gimnáziumot, még ezéven az akadémiai tanfolyamot kezdte el. A *Békaegérharc*-ot már 18 éves korában írta. 1793-ban Kazinczy Ferenc barátai között említi. Az 1795–96. tanévet a sárospataki kollégiumban töltötte, de itt Kövy Sándor sem volt képes vele a jogtudományt megkedveltetni, úgyhogy rendetlenül látogatta az előadásokat. 1797 nyarán ismerkedett meg Vajda Pál komáromi kereskedőnek Julianna nevű leányával, aki iránt ifjúsága egész hevével szerelemre gyúlt. Ekkor születtek nagyrészt Lillát dicsőítő dalai, szerelemvalló levelei. E boldog élet kilenc hónapig tartott, amikor a kilátás nélküli viszony Lillának férjhez adásával megszakadt. Már korán levelezésben állott Kazinczyval, Földivel, Horváth Ádámmal és másokkal. 1800-tól Debrecenben elvonultan s kizárólag az irodalomnak élt, de innen is kirándult néha a barátaihoz. 1801. június 11-én roppant tűz pusztította Debrecent, és elhamvasztotta Csokonai házát is. 1804. április 10-én indult Nagyváradra Rhédeiné temetésére, mikor tüdőgyulladást kapott. Betegsége mindinkább rosszabbra

fordult, és 1805. január 28-án elhunyt.

Alsózsoltóval a Vay család révén került kapcsolatba. A családból két testvér, Miklós tábornok és József királyi tanácsos is ellátta időnként versek megrendelésével. Emellett is, mint Csokonai alább közölt verséből kiténik, jó viszonyt ápolt a családdal. Az alábbi verset 1800-ban írta a költő Miskolcon Vay Jeanette (Zsanét) és roffi Borbély Gábor esküvőjére. Jeanette mint ahogyan a verset megelőző levélben olvashatjuk, régebbi ismeretséget ápolt Csokonaival.

Questo fu il premio del mio lungo amore.
Vicini.²

A szép Jeanettéhez

Kisasszony!

Sem a hiú kacéroknek, minémű ama záporbeszédű Stutzer s amaz agyatlan szép coquette, sem a mély lelkek számára nem írok én: mert ezeket meg nem érdemlem, amazok meg nem érdemlenek. A múzsáknak legjobb barátai a gráciák: én is ezeknek képviselőit keresem fel akik éreznek, akik gondolkodnak, akik valódi nyájasok, és szép orcájokból a szép lélek mosolyog ki, szóval: akik olyanok, mint a kisasszony, hogy itt is az én kedves Wielandom szavaival éljek.

Die mit dem Gürtel der Venus geschmückt,
Die Seelen fesselt, die Augen entzückt³,
Ami egyszer szép, hogy ne tudná, mi a szép? s ki ítélné meg jobban a mások érzéseit, mint akik magok csupa érzékenyek? Úgyis az asszonyszemélyekkel vélek születik s a szerencsés nevelés által inger-

² Ez volt a hosszú szeretetem jutalma.

³ A Venus övével feldíszített lelkek szemet gyönyörködtetnek.

lőbbé tétetik valamely kellemetes bizzarria, mely a poétákat férfitársaiktól megkülönbözteti. Így tehát az érzékeny szépeknek tetszését ha megnyerem, a természet maga szól énmellettem, s még előre számot merészlek tartani a poéták borostyánjára.

Me iuvat in gremio doctae legisse puellae,
Auribus et castis scripta probasse mea.

Ha jelenlétemkor nem elég vagyok az ő múltattatásokra, kirepül lelkem testemnek gyarló kalitkájából, s mint a magános filemile, Láthatlanul zeng ökörlők. És a kisasszony, tudom, oly jó érzésű lesz, hogy néha a külföldi kanárikról nem átalja figyelmét az itthoni bokrok madárkái felé is fordítani. Mostan pedig e kis ajándékot méltóztassa tőlem kegyesen elfogadni, s megjutalmazni azzal, amit nevenszívű Borbély-ja, ezerekért nem adna életadó pillantásával. Úgy igyekeztem, hogy belsője, külsője méltó legyen a gráciákhoz, méltó a kisasszonyhoz.

Magamat ami illet: az én külsőm olyan, mint a magának hagyott természet; belsőm hasonló a tavaszhoz, mely mikor borongós is, játszik és terem. Csókolom kezeit!

Miskolc, júl. 25. d. 1800.

A szépség ereje a bajnoki szíven

Megünta Márs a harcoknak

Orrprüszköltető porát,
S elhagyá a bajnokoknak
Vérbe fördött táborát.

Ama zöld hegyek mellyékén,⁴

Hol a nektár csordogál,
Hol a Sajó szép vidékén
Sajó végig folydogál,

⁴ A miskolci s több magyar nektárt termő hegyek alján fekszik Zsolca, a Sajó vize mellett. (A veshez kapcsolódó lábjegyzeteket Csokonai készítette.)

Széjjelnézett egy szép este
És oly helyet keresett,
Hol elfáradt vitéz teste
Nyúgodjon egy keveset.

Úgyis Vayt⁵ jól esmérte
E hazánk nagy emberét,
Ki felkötötte volt érte
A nemesség fegyverét.

És aki most azért vájja
Debrecennek dombjait,
Hogy bő étekkel táplálja
Az ágyúk éh gyomrait.

Itt akart hát megpihenni
A hadaknak istene,
Únalmára kezdvén lenni
A feldúlt várak szene.

Ruháját leterítette
A Sajó zöld partjain,
Fegyverét a szél lengette
Egy vén fűzfa gallyain,

Melynek ritkás árnyékára
A hold ingó fényt vetett,
S a Márs füstös bajusszára
Irtózva tekingetett.

Nyúgodj, szelídíthetetlen
Isten! nyúgodj egy kicsint,
Majd a trombiták kegyetlen
Hangja ismét kardra int.

Nyúgodj! ím a lármás hadnak
Fegyvere most nem zörög,

---

⁵ Zsolcán lakik üres napjaiban mélt. vajai báró Vay Miklós ő nagysága, cs. k. ingénieur kapitány, 1797-ben a szabolcsi insurgens ns. seregnek őbestere, most a debreceni és vidékebeli salétromfőző helyeknek birtokosa

Csak e patak zúg s álmadnak
Únszolására csörög.

De ébredj fel! a cserébe
Egy szép szűz megszólala,
Jön a kedves-kellő Hébe!⁶
Az ifjúság anyyala.

Ébredj! ím, zöld pálmaágot
Tart kezében s hozzád jó,
Hogy a vitéz bátorságot
Benned megtisztelje ő.

Úgy van: Mársnak homlokára
Tábori koszorút fűz,
Bíbor szájával szájára
Egy pár csókot vét a szűz.

Megkötözi friss rózsával
Vasba burkolt karjait,
S Vénus övszorítójával⁷
Mebékózza lábait.

"Kelj fel, vitéz! (úgymond néki)
Esmérd meg érdemedet,
Ím, a Vénus ajándéki
Megtiszteltek tégedet."

Felkél a táborok atyja
E szókra az álomból,
Hébét gyengén szorítgatja
És a szép szűznek így szól:

"Légyen Borbély kapitányé⁸
Ez a pálmakoszorú,

---

⁶ Hébe az ifjúság istenasszonya, ki az istenek asztalán adogatja fel a halhatatlanító nektárt és ambróziát

⁷ A görög elmének szép találmánya a Vénus övedzője, szépen leírja Tasso is, mikkel piperázta fel Vénus quel cinto, de quello ella avea il bel fianco succinto

⁸ T. n. v. roffi Borbély Gábor úr, becsületből nyugvó cs. k. kapitány. Itten mint vőlegény

Rózsád a legszebb leányé:
Engem vár több háború.

Most jöjj velem." E szavára
Elhagyák a patakot,
És béindúlnak Zsolcára,
Hol az a Vay⁹ lakott,

Ki hajdan mint politikus
Tündöklött a hazába.
Most, mint egy magyar Atticus,¹⁰
Nagyobb önnön-magába,

Kinek szárnya alá vonja
A magyar Pindus magát,
A Hegyalja Hélikonja
Úgy nézi, mint csillagát.

Borbélyt, ki már Zsanétjával¹¹
Szép reményjét érlelé,
Nemesszívű barátjával¹²
Mávors éppen itt lelé.

Jósa tartá a leálynak
S a vitéznek karjait;
Szól Márs és a kapitánynak
Nyújtja pálmaágait:

---

⁹ Mélt. vajai Vay József úr, cs. k. tanácsos, ezelőtt a fels. Helytartó-tanács tanácsosa, most a fő t. Tiszamellyéki Superintendenciának és a ns. sárospataki Ref. Kollégiomnak fő kurátora

¹⁰ Atticus, római főember, az akkori világ legnagyobb embereinek s a tudományoknak barátja. Egy házi hős. Midőn az ő élete leírását olvasuk, alig hihetjük, hogy ő ember volt így gyarló, ily Hobbes ideájához szító ember, mint a mi világunk fiai

¹¹ T. n. vajai Vay Jeanette (olv. Zsanét, magyarosan Johanka), a mélt. cons. úr kisasszonya s a kapitány úr mátkája

¹² T. n. n. és v. pankotai Jósa Gábor úr, aranysarkantyús vitéz, több t. vármegyék táblaülője, Tiszafüreden

Hozzám mindenkor hív voltál,
Érdemed már elég nagy,
Hazáért sokat harcoltál;
Munkát győztél: ember vagy!

Felhágtál a becsületnek
Oly polcára már te is,
Hová sokan nem érhetnek
Késő vénségekbe is:

Mondj tehát válét a hadnak,
Érdemes vitéz személy!
Hogy hazádnak és magadnak
És a békességnek élj.

Nesze ez a véres pálma,
Amelyért fáradt szabályád;
De díszesebb kincs is száll ma,
Óh nemes bajnok, terád.

Zsanét ez, kinek szemében
Ragyogva olvashatod,
Hogy a boldogság ölében
Arany időd várhatod.

Letörli bársony hajával
Poros izzadságodat,
Csókolván rózsaszájával
Gondlepte homlokodat.

De még, hogy próbára végyem
Férfi-szíved várfokát
S annál edesebbé tégyem
Íly szép kincsed birtokát,

Kerengést hányok célodba,¹³
Meggátolom útadat,
Ha nem csüggedsz szándékodba,
Elnyered várt váradat.

---

¹³ Két esztendőnél tovább várakozni csak egy Borbély tud, s csak egy Zsanét érdemli azt.

Türve méltó feltalálni
Egy halandó gráciát,
S katonadolog kiállni,
Fiam, a strapáciát."

Hébe a füzér rózsával
Mindjárt öszveköti hát,
A vitéz pardupéjával
A szép kisasszony haját,

Söt kezeket is kezekkel
A rózsanyűgbe veti
S mond: "Nem cserél istenekkel,
Aki egymást szereti!"¹⁴

Truccoltok a halandóság
Nyomorúlt határain,
A kölcsönös hajlandóság
Hord a menny tornácain.

Kérdjétek meg a hazának
Terhétől fáradt Vayt,
Ki adott erőt vállának,
Édesítvén bajait?

Nem az ő szíve felének¹⁵
Ritka tálentoma-é?
Nem a Zsanét szép képeinek
Szép *originálja-é?*

Úgy van: az eltikkadt virtus
Megújítja erejét,
Midőn egy szerelmes mirtus
Hűsíti forró fejét.

És te, szép szűz, örülj néki,
Hogy vitézhez kapcsolnak,
Mert leghívebb martaléki
A vitézek Ámornak.

Lám, hogy a szép asszonyságnak
Róma is lágy rabja volt,
Aki előtt fél világnak
Térde hajdan meghajolt.¹⁶

Te is e hódíthatatlan
Szíven uralkodni fogsz,
Mihelyt hasonlíthatatlan
Képeddel rá mosolyogsz.

Szeresd; mert akik becsülni
Tudják a vitézeket,
Tudnak a hazának szülni
Ők is vitéz gyermeket.

Kívánom is, díszesedjen
Két nemes ház véletek.
S országunk egykor kérkedjen,
Hogy hérokat szültetek,

Kedves nevetek dícsérjék
Annak késő fiai,
És ebben is megesmérjék,
Hogy közjóra élt Vay!"

Jósa pedig, hogy szent célját
A két pár elérheté,
Barátját és barátnéját
Csókokkal hintegeté.

Mondván: "Húgom, ma rád szálla
A boldogság, úgye jó?
S úgye drusza, nincsen nála
Szebb kapitány-penzió?"

*

¹⁴ Mann und Weib, und Weib und Mann Grinzen an die Gottheit an. Die Zauberflöte

¹⁵ Mélt. bocsári Motsáry Erzsébet asszonyság, a mélt. cons. úrnak hitvесе

¹⁶ Holberg elmés jegyzése, hogy a régi rómaiak feleségeiknek szolgálván, mind e világon uralkodtak: a mai olaszok azokon uralkodván, rabjai sok nemzeteknek

Dieux! De quels doux plaisirs s'enyvrent
deux époux.
Dont l' Amour a formé la chaine fortunée!¹⁷
Berquin

A következő vers Vay Miklós tábornokot köszönti:

Tisztelő versezet

Nem közönséges szokásból, mely csak
külsőn tartózik,
Nem sovány hízelkedésből, melytől szívem
irtózik,
Nem azért, hogy Dubronovszky mára tette
nevedet;
Hanem belső tiszteletből köszöntlek meg
tégedet.
Mert ha mind Miklós-nap volna, mikor
temjénezek én,
Úgy háromszázhatvanöttször esne ez minden
idén:
Nincs hát időre kiszabva, nincs az én tisztel-
telem,
Csakhogy külsőképpen azt is most jobb
móddal tehetem.
Óh, mennyiszor óhajtottam néked udvarolni
már:
De jaj egy kis Ikarusnak, ha a naphoz közel
jár!
Szent rémülés tartóztatván kerültem torná-
codat,
Csak munkáidban szemléltem halhatatlan
voltodat.
Nemes lélek! légyen szabad Múzsácskám-
nak szállani,
Sokszor tud egy kis halandó halhatatlanfita-
ni.
Hadd zengjem Osszián lantján hérósba
szállt lelkedet,
Mely a múlandók sphaeráján már
feljülemelkedett,
És nevét béróva hagyván a gyémánt oszlo-

pokon,
Dicsőségét lobogtatja a testvér csillagokon.
Engedd meg, hadd kívánhassak néked örök
napokat.
Mit mondok? hiszen te bírod örökre már
azokat.
Engedd meg, hogy minden jókkal áldjalak,
míg élni fogsz,
Míg velünk az eloszlandó földi kódok közt
ragyogsz:
Ez is minek? Óh, nap vagy te, kit néz e
szűk szegelet,
Ki a bölcsesség tűzszármán jár sz
horizonunk felett;
Engedd meg hát, hogy párodnak helyetted
udvaroljak,
S a nap hevét ki nem állván, e szelíd hold-
nak szóljak:
De itt is lantom húrjai gyarlón
leszállonganak;
Mert a testvérekről magok a gráciák
dallanak.
Mit szóljak hát? Rajta mégis, gyenge lan-
tom felveszem
És csekélységem truccára udvarlásom
megteszem.
Emelkedj, Múzsám, amint tudsz. De mit
látok, istenek!
Minémű öröm lármája, amelyre megrezze-
nek?
Ki az, akit hozzánk hoznak kelet felől az
egek,
Mint pompás napot késérvén aranyos kék
fellegek?
Tüzet, fényt, elevenséget terjeszt városunk
felett,
Sűrűn bámúl a halandó, csudát küld a nap-
kelet.
Óh! esmérem, Károlyi ez és hazám
bajnokjai,
Most, most örülj; mert népgyőző a te nagy
neved, Vay!
Adj ételt a leventáknak, érdemes hazámfia!
Salétromot ágyújoknak; hadd vesszen a
francia.
1801. december 10.

¹⁷ Oh Istenek! Mely édes örömtől részegedik ez a pár, kiket a szerelem összeláncolt!

CSONGOR ERZSÉBET
(XX. század)
református tanítónő

Az 1946 és 1946/1947-es tanévben is tanított Alsózsoltcán.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.

CSONTH ENDRE
(1861– 1948)
római katolikus esperesplébános

1882-től volt áldozópap. 1894-1902 között volt lelkész első alkalommal a sajlóádi anyaegyházban. 1902-től 1910-ig kisvárdai, 1910-1924-ig jászkiséri plébános volt, majd újra visszatért Sajóládra, ahol 1944-ig szolgált. Itt 1929-ben a Hitelszövetkezet, a Hangya és a Levente Egyesülete elnöke. A miskolci Midszenti Temetőben nyugszik.

Róla: Magyar Katolikus Lexikon; Balpataki Béla, 1987.

CSORBA JÁNOS
(1889 - 1967)
kereskedő

1911-ben urasági parádés kocsis volt. 1929-ben községi képviselőtestületi tag, a Hangya üzletvezetője volt. Az I. világháborúban az orosz fronton szolgált, ahol megsebesült. Kitüntetései: sebesülési érem, bronz- és kisezüst vitézségi érem, Károly csapatereszt.

Róla: Halmay Béla – Leszih Andor, 1929.

CSORBA LAJOS
(1914 után – 1943/44)
honvéd

Szülei neve Csorba János és Orosz Margit. Nőtlen fiatalember volt. El-esett a második világháborúban. Családja ma már nem ismeri halálának körülményeit.

CSÖBÖR FERENC, Dr.
(1929 – 1992)
körzeti állatorvos

1929. szeptember 15-én született a dunántúli Ukk községben, paraszti családban. Elemi iskoláit ott végezte, majd Sümegen érettségizett. Fafaragó tehetsége miatt a Képzőművészeti Egyetemre jelentkezett, ahol a festészeti szakra nyert felvételt. A szocialista realista képzési irány és a kor diktátorainak portréfestészeti kényszere miatt az egyetemet otthagya. Ezután jelentkezett az állatorvosi egyetemre, ahová szintén felvették, 1954-ben diplomázott. Első állását Mezőkövesden nyerte el, ahol higiénikusként működött, majd 1955-ben Bükk-szentkeresztre került körzeti állatorvosnak. Itt 1956 novemberében élelmiszert szállított motornal a Bükkben bujkáló forradalmároknak. Egy alkalommal utánuk is lőttek, de csak a motorkerékpárt találták el. Az ügy kitudódott, megfenyegették, és ezért minél távolabbi áthelyezését

kérte. Így került 1957-ben Abaúj-szántóra, ahol egy szintén hegyvidéki körzetet kapott meg. Itt ismerkedett össze későbbi feleségével, a helyi lelkész lányával Nagymáté Zsuzsannával. 1958 őszén már megkapta az Alsózsolcai állatorvosi körzetet, amely Alsózsolca, Felsőzsolca, Arnót, Sajópálfala falvakból állt. Dr. Gombos Gyulát követte az alsózsolcai körzetben. Feleségével 1959. december 12-én házasodtak össze, házasságukból két gyermekük született. 1962-63-tól, a TSZ-ek megszervezése idejétől a települések négy darab TSZ-ének is állami állatorvosa volt. A hetvenes évek elején a „Marhatenyésztés és betegségek” szakállatorvosa lett. 1976-ban a mezőgazdaság kiváló dolgozója megyei elismerést nyerte el. Hobbiból képeket festett, fafaragott. 1990-ben nyugdíjazták, de magánpraxisát kisállatokkal még egy fél évig folytatta. 1990-től haláláig tagja volt Alsózsolca rendszerváltás utáni első képviselőtestületének. Gyorsan lezajló,

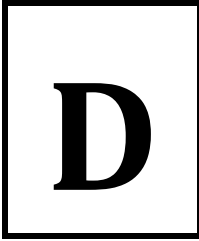
súlyos betegség után 1992. november 25-én hunyt el.

**CSÖTÖRI JÁNOSNÉ,
lásd Fleck Malvin!**

**CSURILLA ISTVÁN
(1901 - ?)
segédjegyző**

1901-ben született Hídvégardón. Gimnáziumi érettségét majd községi közigazgatási tanfolyamot végzett. 1929. szeptember 15-től írnok volt Szirmán, a községházán 1935. szeptember 1-ig. Alsózsolcára 1939. augusztus 27-én került segédjegyzőnek. A második világháború előtt tagja volt a Szociáldemokrata Pártnak, amiért zaklatások érték. A front elől Hídvégardóra menekült, de 1945. február 15-én újra elfoglalta állását. 1946-ban tagja volt a helyi nemzeti bizottságnak. 1947-ben „B” listázták, elbocsátották, kizárták a helyi nemzeti bizottságból. 1948. május 31-én a képviselő testület nyugdíjazta segédjegyzői állásából.

DABÓCZY ILONA
(1920 - 2007)
tanító

1920. november 29-én született Debrecenben. A Miskolci Érseki Római Katolikus Tanítóképzőben nyert képesítést 1941. június 9-én. Nemesbikken, majd Bolyokon tanított. Alsószolcán 1955. július 1-én állt munkába. Innen vonult nyugdíjba 1986. szeptember 1-én. Haláláig Alsószolcán a Gagarin utcán lakott.

DALLOS ISTVÁN
(? - ?)
honvéd

Elesett az első világháborúban.

DALLOS JÓZSEF
(1894 – 1915)
honvéd

Alsószolcái születésű, apja Dallos József, anyja Orbán Borbála. A 10. honvéd gyalogezred honvédje volt. Galíciában, Zagrod mellett esett el 1915. augusztus 3-án.

DALLOS LÁSZLÓ
(1907 – 1943)
honvéd

Született 1907. november 11-én Alsószolcán, anyja neve Karsza Zsuzsanna. A 13. gyalogezred II. zászlóaljának távbeszélő szakaszához tartozott, mint honvéd. 1943. március 30-án szívbénulás következtében Csepcevecsinél elhunyt. Ott is temették el a magyar katonai temetőben.

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

DEÁK JÓZSEFNÉ,
(? -?)
nevelőnő

Németországból származott. A Haller család német nevelőnője volt. Nevelőnői alkalmazása férjhezmenetelig tartott.

DEMJÉN JÓZSEF
(1902 - 1983)
munkástanács alelnök

1902. május 12-én született Alsószolcán, apja Demjén Károly, anyja Kis Julianna. 1929-ben Miskolcon, a Vörösmarty úton tűzifa és szénkereskedést nyitott, ahová 1932-ben öccsét is társnak fogadta. A kereskedést 1944-ben bombatalálat érte, ami miatt a háború után a cég megszűnt. A háború előtt és után a helyi szociáldemokrata párt elnöke volt. Az

Alsószolcai Földigénylő Bizottság elnöke volt, nagy területeket mért ki a lakosság részére. 1945 után saját maga is gazdálkodásba fogott, de később nem lépett be a helyi TSZ-be. 1956. október 27-én az alsószolcai munkástanács egyik alelnökévé választották. A forradalom után fia összeköttetései révén kerülte el a nagyobb mértékű megtorlást.

DEMJÉN LÁSZLÓNÉ,
lásd Tornai Magdolna!

DEMJÉN KÁROLY
(1919 - 2005)
nemzeti bizottság alelnöke

1919-ben született Alsószolcán. Miskolcon a Fa- és Fémipari Technikumban érettségizett. Nyugdíjazásáig MÁV dolgozó volt. Aktívan bekapcsolódott a község sportéletébe. A két világháború között az alsószolcai csapat kapusa volt, később szakosztályvezető és játékvezető is. 1945-ben az Alsószolcai Nemzeti Bizott-

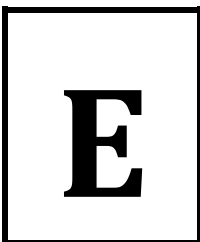
ság alelnöke volt 1946 januárig. 1945 júniusában, mint alsószolcai alelnök, a magyar hadifoglyok érdekében kéréssel fordult a vármegyei nemzeti bizottsághoz. 1947-1948 között képviselő testületi tag.

DOBÓCZKY ANDRÁS NÉ,
lásd Lóránt Klára!

DÚZS LÁSZLÓ
(1940 – 1956)
tanuló

1956. október 26-án, Miskolcon a tüntető tömegre rálöttek az ÁVH megyei főosztályának épületéből. A sortűznek 16 halálos áldozata volt, köztük egy mindössze 16 éves alsószolcai fiatalember Dúzs László, aki éppen munkahelyének ajtaja előtt a rolot igyekezett lehúzni.

A szerencsétlenül járt fiút nagy tömeg kísérte Alsószolcán utolsó útjára. Nevét felvették az első világháborús hősi halottak közé a szobor talapzatára.

EGGER, WILHELM
(Egger Vilmos)
(1792 – 1830)
festő, tornatanár

Svájcban, St. Gallenben született 1792. május 13-án. Pestalozzi iskolájában tanult, majd Yverdonban tanított.

A Vay gyerekek házitanítója lett. Váradí Szabó János ismerte meg Svájcban azt a Wilhelm Eggert, akit később Magyarországra, a pataki iskola egyik legfőbb támogató családjának, a Vayaknak zsolcai birtokára hívott tanítani. Egger Zsolcán hazánkban először vezette be a Pestalozzi-féle gimnasztikai elemek gyakoroltatását. Működésére ugyan a közeli Patakon is felfigyeltek, de érdemi lépést nem tettek elveinek érvényesítése érdekében. Nagyon jó kezű festő volt. Ő készítette Alsó-zsolca legrégebbi, 1815-ös ábrázolását, amelyen a református templom, a régi Vay kastély és körülöttük álló épületek látszanak. A Bene Ferencről készült képét a Történeti Képcsarnok őrzi.

EMŐDI ISTVÁN
(XVIII. század közepe)
református tanító

1759-ben Alsó-zsolcán tanított.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.; Az Alsó-zsolcai Református Egyház levéltára.

EÖTVÖS JÓZSEF, vásárosnaményi báró
(1813 – 1871)
író, miniszter, a Magyar Tudományos Akadémia és a Kisfaludy Társaság elnöke

Báró Eötvös Ignác és báró Lilien Anna fia 1813. szeptember 3-án született Budán. Alsóbb iskoláit ott végezte, egyetemi tanulmányait pedig a pesti egyetemen bölcsélet és történelem szakokon, 1826-tól 1831-ig. Jelen volt az 1832. évi országgyűlésen Pozsonyban, itt ügyvédi vizsgát tett. Már 1831-ben aljegyző volt Fejér megyében, 1835-ben pedig a magyar udvari kancelláriához került, ahol 1836-ban fogalmazói állást kapott. 1837-ben az eperjesi kerületi tábla közbírája lett. Közhivatalnoki pályája innen egészen kultusz- és közoktatási miniszterségéig megszakadt.

1836–1837-ben beutazta Németországot, Svájcot, Hollandiát, Franciaországot és Angliát. Már utazásának megkezdése előtt levelező tagjává választotta az Akadémia. Rendes tagjává 1839-ben választotta. A későbbiekben 1855-ben másodelnökké,

1866. március 18-án pedig elnökké nevezték ki.

1840-ig a Borsod megyei Sályon élt, apja birtokán, és szinte teljes egészében az irodalomnak szentelte magát. Ebből az időszakból származhat a zsolcai Vay családdal barátsága. Ennek eredményeként több alkalommal járt Alsózsoltán. 1841. május 20-án keresztapja lett Vay Lajos és Teleky Erzsébet lányának, Ilonának. Az eseményt a református egyház anyakönyvébe jegyezték le.

Az 1840-es országgyűlés előtt előbb Budára, később Pestre tette át lakását.

Irodalmi munkásságának kezdete, kiváltképp a „Karthausi” című regénye nagy elismerést szerzett neki. 1838. november 25-én a Kisfaludy Társaság is tagjának választotta, amelyet 1847-ben megújított, végül 1860. május 24-én elnökké választották.

1840-ben az országgyűlésen, mint felsőházi tag szerepelt az ellenzék soraiban. Többnyire pártolta és szónoklataival támogatta az alsóház előterjesztéseit.

1841-ben, amikor gróf Széchenyi István a frissen induló Pesti Hírlap ellen heves támadásba lendült, Kosuth Lajos védelmére kelt, s megírta a „Kelet népe és Pesti Hírlap” című röpiratát. Az 1843-as országgyűlésen ismét megjelent. Ekkor a magyar ellenzéknek már országos tekintélye volt, Batthyány Lajos és Teleki László grófok mellett ő volt a főrendi ellenzék egyik vezéralakja. Amikor a

Pesti Hírlap 1844 közepén a központosítás egyik fő közlönyévé vált, Szalay Lászlónak egyik legfőbb, legtekintélyesebb munkatársa lett. Itt fejtette ki, hogy Magyarország fellendítésére az egyetlen biztos rendszer a parlamentáris kormányzat.

1848-ban, amikor az első magyar felelős minisztérium megalakult, neki a vallás- és közoktatási tárca jutott.

Ezután mindig a birodalmi kormányral való kiegyezést pártolta, az események azonban egyre inkább forradalmi színt kezdtek öltetni. A szeptember 28-i véres események után Bécsbe utazott családjához, majd továbbment Münchenbe, ahol folytatta történelmi és bölcséleti tanulmányait, és kizárólag az irodalomnak élt.

1853-ban tért haza, s budai villájába vonult vissza. Még ez évben kiadta német nyelven azt a munkáját, amely Ausztria nagyhatalmi szerepének valódi biztosítékait tárgyalja. E könyvét sokan félreértették: azzal vádolták, hogy az ország ősi jogait akarja feláldozni, hogy Ausztriának engedményeket tegyen. 1855-től szinte csak az Akadémiának és a Kisfaludy Társaságnak élt, amelyet a forradalom után ő szervezett újjá.

1861-től ismét komolyan részt vett a politikai életben. Pest városa országgyűlési képviselővé választotta, május 17-én mondta el híres beszédét a válaszfelirati vitában, amelyben európai álláspontokról határozta meg teendőinket. Az országgyűlés azon-

ban sikertelen volt, feloszlott, Eötvös pedig újra visszatért az irodalomhoz. Mint Pest város országgyűlési képviselő-testületének tagja megjelent a közgyűléseken. A provizórium éve alatt már az Akadémia elnöki székéből intézte szózatait a nemzethez.

Még egyszer megszólalt nemzetiségi kérdésekben, s mikor kihirdették az 1865-ös országgyűlést, lapot alapított (Politikai Hetilap címmel) a felmerülő, főképp a kiegyezést érintő kérdések megvitatására. A kiegyezésben közvetlenül közreműködött. Az új minisztériumban ismét a válás- és közoktatási tárcát vállalta el. Most már kedvezőbb körülmények közt dolgozhatott, meghozta a népis-kolai közoktatásról szóló törvényt. Megindította a közép- és felső iskolák reformját is.

Az 1840-es években már írt a zsidók emancipációjáról, s amikor a törvényhozás 1867-ben ismét lehetővé vált, az egyik legelső törvény a zsidók egyenjogúsítása volt. Létrehozta az izraelita kongresszust, hogy a zsidók saját kezükbe vehessék egyházi és iskolai ügyeik vezetését. Az ortodox egyházat is teljes önkormányzathoz juttatta a szerb és a román kongresszussal. Végül a legnagyobb horderejű kérdést, a katolikus autonómia ügyét is ő mozdította el a holtpontról.

Az 1870. évi költségvetés tárgyalásakor az ellenzék heves támadásokat intézett ellene, melynek hatása alatt összeroppant. Karlsbadba ment felépülni, ám decemberben ismét súlyo-

san megbetegedett, és Pesten meghalt 1871. február 2-án. Erzsiben temették el, a családi sírboltban.

Róla: Magyar Életrajzi Lexikon

ERDEI BARNA

(? - ?)

tanácselnök helyettes

1953. szeptember 9-től, 1954. április 19-ig.

ERDEI GIZELLA

(XX. század)

református tanító

Miskolci lakos. Azary Zoltánt helyettesítette 1941. március 3.-tól 1939. június 30-ig. Ekkor kinevezték az erdélyi Etéd nevű község tanítójának.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.

ERDEI NAGY BÉLA

(1914 – 1983)

zenész

Cigány származású férfi. A második világháborúban sorkatonaként harcolt és fél szemét elvesztette. Magas termetéhez jól illett kedvenc zeneszerszáma a bőgő. Négy tagú bandával járták a település és a környék zenés összejöveteleit, táncmulatságait. Felesége Zsíros Ilona volt. „Kupa” Béla volt a ragadványneve, mert vízhardással foglalkozott és viccesen szólították kupáját: „Gyere kupa menjünk vízéért”. A „Kupa” ragad-

ványnév családján is rajta maradt. Unokája idősebb Erdei Nagy László. Sajópetriben vannak feleségével együtt eltemetve.

ERDEI NAGY JÓZSEF
(1898 – 1917)
honvéd

1898. március 15-én született Alsózsoltán, apja Erdei Nagy Ferenc, anyja Bódi Zsuzsanna. A 34. gyalogezredben szolgált. 1917. szeptember 20-án esett el a Jan Gabrick körüli csatátéren.

ERDEI NAGY LÁSZLÓ, id.
(1944 - 2010)
laikus metodista igehirdető

Már az 50-es években versmondással is szolgált egy-egy vasárnapi metodista istentiszteleten. 1972-ben jutott komoly döntésre, ettől kezdve megváltozott az élete és példa értékűen élt tovább. A metodista istentiszteleteket 1974-től kezdve hosszú ideig az ő házában tartották. A 80-as években elvégezte a gimnáziumot, majd a 90-es években a biblia iskolát. Kezdetben Sajópetriben, Girincsen, Körömben és Kiscsécis falvaiban végzett szolgálatot. 1991-től 2001-ig volt aktív szolgáltató, volt olyan időszak, hogy naponta tartott bibliaórákat. Sztupkai Mihály lelkész teljes jogú munkatársának tartotta, az úrvacsorai istentiszteletet és a temetéseket is vele celebrálta. A továbbiakban be-

tegsége megakadályozta az igehirdetés folytatásában.

ERDŐDY ISTVÁN,
monyorókeréki és monyoszlói gróf
(1813 – 1896)
titkos tanácsos, császári és királyi kamarás

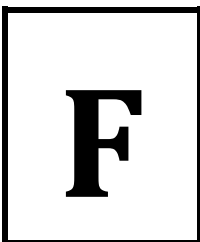
Bécsben született 1813. szeptember 27-én. Apja gróf Erdődy György, anyja gróf Aspremont-Linden und Baidnt Mária. Erdődy István valóságos belső titkos tanácsos, császári és királyi kamarás volt már 1839-ben. Elnyerte a lovászmesteri rangot és az Aranygyapjas rend lovagja volt, amelynek a világon egyszerre csak 51 tagja lehet. A rend elsősorban a katolikus vallás védelmében tevékenykedik. 1835-ben vette feleségül báró Müller-Hörnstein Jusztinát, kitől két gyermeke született. Második felesége Altmann Rozália volt. A XIX. század második felében tulajdonában volt a Sajólád melletti Gyömrő pusztája, ahol 1872-ben egykor gyönyörű, eklektikus stílusban vadászkastélyt építtetett. Ma az épület leromlott, lakatlan, elhanyagolt állapotban van. Már 1866-ban Gyömrővel együtt a később felvirágzó Kemely tanyához tartozó földek is az ő kezelésében voltak. Tőle bérelte aztán Munk Soma, az Alsózsoltán megtelepedő Munk család őse, majd vásárolta meg ezeket tőle. Meghalt Vörösváron 1896. február 20-án.

ERDŐS LÁSZLÓ**(1915 - ?)****honvéd**

1915. augusztus 19. Felsőzsolcán született, anyja neve Juhász Eszter, felesége Palocsai Erzsébet. 1939-ben drótygyári munkás volt. A második világháború alsózsolcai katonai áldozata.

ÉZIK BENJÁMIN**(1889 - ?)****csendőr főtörzsőrmester**

Tornyospákán született. Alsózsolcán, mint törzsőrmester szolgált a csendőrőrsön 1920-1925 között.

FÁBRY KÁROLY

(XIX. század)

római katolikus plébános

Alsózsolca 1817-től felsőzsolca filiája volt. 1829-1841-ig ő látta el Alsózsolca katolikus híveinek gondozását.

Róla: Magyar Katolikus Lexikon

FARKAS GYULA

(XIX – XX. század)

római katolikus plébános

A sajlóádi anyaegyház plébánosa 1902-1923 között.

Róla: Balpataki Béla, 1987.

FARKAS ILONA

(1929 – 1945)

Farkas János és Gál Zsófia lánya. 1945. március 19-én este 10 órakor érte fejlődés a 16 éves lányt Alsózsolcán.

FARKAS ISTVÁN

(1906 – 1944)

honvéd

Alsózsolcán született 1906. április 1-én, anyja neve Huszár Zsófia, felesége Mádi Magdolna. 1944 elején vonult be Miskolcra, innen Feledre került, ahol felesége és legnagyobb gyermeke még meglátogathatta. Inentől kezdve megszakadt vele a kapcsolat. Bizonyos információk szerint hadifogolytáborba került, ahol vérhasban hamarosan meghalt. A hivatalos adatok halálát ismeretlen helyre teszik. Halálának becsült időpontja 1944. szeptember 15.

FARKAS KÁLMÁN

(1910 – 1943)

honvéd

1910-ben született Alsózsolcán, három fiú és három lánytestvére volt. Érettségizett, művelt, de család nélküli férfi volt. 1942-ben vonult a miskolci 19. könnyű hadosztály 13. gyalogezeire II. hadosztályának kötelékében a Don mellé, ahol János nevű bátyjával egy alakulatban szolgáltak. Az 1943. január közepén történt magyar vonalak összeomlása után, maradék egységeikkel menekülésre kényszerültek az orosz tél közepette. A visszavonulás alatt történő harcokban Farkas Kálmán megsebesült és ereje egyre fogyott. Bátyja és bajtársai, kérésére, egy falucska házában voltak kénytelenek sorsára hagyni az erőtlen férfit. Többet soha

nem hallottak róla. Bátyja élete végéig nem tudta kitörölni emlékezetéből a tragikus eseményt.

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

FAZEKAS BÉLA

(1909 – 1945)

honvéd

Fazekas János fia, született Alsózsoltán 1909-ben. Egysége: 23. határvasdász hadosztály. Budán esett fogságba 1945. március 28-án, mint honvéd. A Tatárországi Köztársaságban, Zelenodolszokban, a 119-es fogolytáborban őrizték, ahol 1945. december 10-én meghalt. Temetésének helye: 119/4 temető, ahol az 1842 eltemetett közül 42 magyar nyugszik. Hamvaik fölött a Magyar Honvédelmi Minisztérium 1999-ben emlékművet állított.

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

FEJÉRVÁRI JÓZSEF

(XVIII. század)

református prédikátor

1781-től 1792-ig volt prédikátor Alsózsoltán. Az ő idejében, 1780-ban tették le az alapjait az újonnan épülő református templomnak.

Róla: Árpád Jenő, 1999.; Alsózsoltai Református Egyház levéltára

FEKETE MÁRIA,

Zsíros Andrásné

(1907 – 1944)

Néhai Fekete Mihály és néhai Szabó Julianna lánya volt. Az orosz megszállás után német – magyar részről aknátámadások érték Alsózsoltát. 1944. november 21-én, férje után három nappal a 37 éves asszonyt is egy aknarobbanás ölte meg.

FENYŐ EMIL

(1926 - 1994)

tanár

1926. március 21-én született Buda-keszin. Hosszú ideig Boldogkőváralján tanított. Alsózsoltán, családjával a régi tanítói lakást kapta meg szolgálati lakásul. Az általános iskolában 1974-től nyugdíjazásáig 1986-ig tanított. Hátralévő életét településünkön töltötte.

FÉSZKI GYULA

(1886 - 1952)

direktórium tag

Ongán született 1886. november 8-án, anyja neve Mészáros Zsuzsanna. A Tanácsköztársaság alatt direktórium tag volt Alsózsoltán. Amikor 1919. május 4-én a csehek elfoglalták Miskolcot, szolgabírói rendelet érkezett, hogy adják át a hatalmat a régi rendszer vezetőinek. Ezt egy nyilvános falugyűlés előtt sem hajlandó megtenni. Ezért, illetve helyi lakosok, karhatalommal történő, fogatos szolgálatra való kényszerítése

miatt augusztusban bíróság elé állították.

FILÁTZ LÁSZLÓ Dr.
(XIX. – XX. század))
állatorvos

1920. körül lett helyi állatorvos, miután feleségül vette Géressy Zsuzsanna tanítónőt. Tagja és alapítója volt az alsózsolcai első futballcsapatnak. 1927-ig működött Alsózsolcán, amikor feleségével elköltöztek a faluból.

FILÁTZ LÁSZLÓNÉ, Dr.,
lásd Géressy Zsuzsanna!

FIRITZ JÓZSEF
(XVIII – XIX. század)
római katolikus plébános

1815-1820 között volt a sajládi anyaegyház vezetője. Az alsózsolcai leányegyház 1817-től már Felsőzsolcához tartozott, innentől kezdve Polana István felsőzsolcai plébános volt a katolikus hívek pásztorja.

Róla: Magyar Katolikus Lexikon

FLECK MALVIN,
Csötöri Jánosné
(XIX. – XX. század)
bába

1905-1918 között szülésznőként működött Alsózsolcán.

FODOR BERTALANNÉ,
lásd Bánrévi Klára!

FODOR ISTVÁN
(1915 – 1943)
honvéd

Született Alsózsolcán 1915-ben. Orosz fogságba esett, mint honvéd. Meghalt 1943. április 1-én.

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

FODOR JÁNOS
(1892 – 1917)
honvéd

1892-ben született, szülei Fodor János és Bánrévi Julianna voltak. A 34. gyalogezredben szolgált. Elesett 1917. december 31-én.

FODOR JÁNOSNÉ
(XIX. – XX. század)
gyermekmenhely vezető (óvónő)

Az első név szerint ismert „óvónő” Alsózsolcán. Özvegyasszony, a Vay család alkalmazottja volt. Eleinte, a Vay Béláné által alapított óvodában a bárói család alkalmazottai tevékenykedtek.

1897-től 1902-ig működött.

Róla: Árpád Jenő, 2002.

FODOR JULIANNA,
Dr. Kovács Józsefné

(1932 - 2008)
tanítónő

1932-ben született Alsózsolcán. A Miskolci Állami Tanítóképzőben szerezte diplomáját 1952-ben. 1951-től 1962-ig a helyi iskolában tanított magyar nyelv és irodalom, valamint földrajz tantárgyakat is.

FODOR KÁROLY
(1911 – 1943)
honvéd

Született Alsózsolcán, 1911. szeptember 29-én, anyja neve Hideg Borbála, felesége Palocsai Jolán. A 20. könnyű hadosztály huszárszázadánál szolgált, mint honvéd. 1943. január 13-án esett el, akna telitalálat következtében. Halála után címzetes örvezető.

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

FODOR SÁNDOR
(1903 - 1995)
TSZ elnök

Alsózsolcán született, apja Fodor Károly, édesanyja Hideg Borbála volt. Sikeres mezőgazdálkodó, a Gazdakör tagja. A két világháború között aktív részese a község művelődési munkájának. Több népszínműben is szerepelt, melyeket Szabó András kántortanító vitt a közönség elé.

1945-1949 között tagja volt az Alsózsolcai Nemzeti Bizottságnak. 1947-1948 között képviselőtestületi tag volt.

1960-ban őt választották a frissen alakult TSZ első elnökévé. A pozíciót 1964/65-ig viselte. Utána elnökhelyettes volt nyugdíjazásáig.

FODOR SÁNDOR
(? -?)

munkástanács elnökhelyettes

1956. október 27-én választották a munkástanács egyik elnökhelyettesévé. A helyettesek közül ő volt a legaktívabb. Október 30-án részt vett a gépállomás üzemi munkástanácsának választásán. November 8-án részt vett a miskolci járási tanács vb. alakuló ülésén, ahol nem ismerte el a Kádár kormányt.

1957 elején még részt vehetett a községi tanács vb. ülésein, majd a későbbiekben mellőzték a munkástanács tagokat.

Fodor Sándort július 14-én internálták, majd előzetes letartóztatásba helyezték. A bíróság szervezkedésben való részvétel miatt 1 év 2 hónapi börtönbüntetésre ítélte.

FORGÁCS ANDOR
(? - ?)

önkéntes tizedes

Elesett az első világháborúban.

FORGÁCS ETEL,
Braun Miklósné

(1898 – 1944)

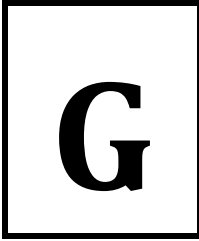
1944-ben Auschwitzba hurcolták, ahol meghalt. Férje túlélte a deportálást és 1955-ben hunyt el Budapesten.

(1889 – 1944)

fűszerüzlet tulajdonos

Férje szatócsüzletét vezette annak halála után. 1944-ben Auschwitzba deportálták, ahonnan nem tért vissza.

**FORGÁCS RÓZA,
Goldstein Hermanné**

GÁL ANTAL
(XIX. század - 1881)
református tanító

Diósgyőrből jött településünkre. Hosszú ideig, majd harminc évig töltötte be a tanítói állást Alsózsoltán, 1852 és 1881 között. A vizitációk alkalmával folyamatosan elismeréssel szóltak róla iskolalátogatói. Itt halt meg és a helybeli temetőbe temették el.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.

GÁL BALÁZS
(1896 – 1915)
honvéd

Született Alsózsoltán 1896-ban. Népfelkelő, a 34-es gyalogezred honvédje. Elesett Kolonicznál Galíciában 1915. március 17-én.

GÁL JÓZSEF
(1915 – 1943)
honvéd

Született Alsózsoltán 1915. december 9-én, anyja neve Csorba Zsófia.

A 23. kassai könnyűhadosztály 51. kassai ezredének I. zászlóaljában volt honvéd. A Doni összeomlás után, 1943. május 5-én esett el az oroszországi, Brjanszki területen található Navljánál, haslövés következtében. A magyar katonai temetőben sírjelszáma 7797. volt.

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

GALAMB BERTALAN
(1879 – 1917)
honvéd

Felesége Balog Annyé. Polgári foglalkozása sártapasztó. A cs. és kir. 34. gyalogezred népfelkelő gyalogosa volt. 1917. július 3-án esett el az északi harctéren.

GÁLYÁSZ LÁSZLÓ
(XX. század)
római katolikus plébános

1945-1947 között a sajlódi anyaegyház plébánosa volt. Majd 1947-1953-ig Borsodbótán, 1953-1955-ig Felsőzsoltán, 1957-1959-ig Mezőcsáton szolgált.

Róla: Balpataki Béla, 1987.; Magyar Katolikus Lexikon

GELLER KÁROLY**(1875 - 191?)****honvéd**

Született 1875. január 14-én, anyja Dallos Julianna. 1910 előtt Amerikában volt, mint vasgyári munkás. Felesége Lúczy Eszter volt. Elestett az első világháborúban.

GELLER MIHÁLY**(1747 – 1811)****református tanító**

1798-tól 1811-ig tanított Alsózsoltán. Felesége Demeter Borbála volt. 1811. július 27-én gutaütés érte, amibe belehalt. A helyi temetőbe temették el.

Róla: Farkas Ferenc, 2000. Az Alsózsoltai Református Egyház levéltára.

GELLMANN ÁRPÁDNÉ,**lásd Adler Irén!****GELLMANN JOLÁN,****Stark Lajosné****(1893 – 1944)**

Alsózsoltai születésű. Szülei: Gellmann Mór és Kohn Juci. Férjével mindkettőjüket Auschwitzba érkezésük után azonnal gázkamrába küldték.

Róla: Csillag Olga 1969.

GELLMANN MARISKA**(1885 – 1944)**

Apja Gellmann Mór, anyja Kohn Judit. Auschwitzban halt meg erőszakos megsemmisítés során. Halála becsült időpontja június 15.

GELLMANN MÓRIC**(1879 – 1915)****honvéd**

Apja Gellmann József, anyja Czukermendl Rozália. Felesége Fauber Berta. A magyar királyi 10. honvéd gyalogezred népfelkelő gyalogosa volt. 1915. március 15-én Galíciában Prezmynél esett el

GELLMANN OTTÓ GÁBOR**(1934 – 1944)**

Apja Gellmann Árpád, anyja Adler Irén. Deportálásuk után csak apja tért haza.

GERGELY LÁSZLÓ**(1910 – 1943)****honvéd**

1910. november 3-án született Alsózsoltán, anyja neve Jámbor Katalin, felesége Plósz Terézia. Második gyermeke születésének bejelentésekor, a községházán, 1942. május 1-én kapta kézhez a sas behívót. A miskolci Rudolf Laktanyába vonult be, innen egységével, amely bizonyára a 13. gyalogezred II. zászlóalja volt, a keleti hadszíntérre vonult. Eltűnt a

scsucsjei és urivi orosz áttörések után, 1943. január 19-én.

GERGELY MIKLÓS
(XIX. század)
református tanító

1891-1893 között volt településünkön tanító.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.

GERGELY RÓBERTNÉ, Dr.,
lásd Munk Margit!

GEYMÜLLER KATALIN, báró,
Vay Miklósné (II)
(1809 – 1880)

Hollenburgban született 1809. október 3-án báró Geymüller Henrik bécsi bankár és Schmid Barbara lányaként. 1828. április 13-án ment férjhez Vay Miklóshoz (II). A testi és lelki szépségeiben gazdag, nagy műveltségű nő, amint Magyarországra megérkezett, első kötelességei egyikének tekintette, hogy magyar nővé legyen. S valóban azzá is lett és ötven évnél tovább boldogította férjét és családját. Díszje volt a társadalomnak s bőkezű pártfogója minden felebaráti intézménynek. Több általa alapított kiseddóvó hirdette emlékét. 1878. április 13-án a tisztelők és barátok meleg részvétele mellett ülte meg férjével aranylakodalmát. Öt gyermekük született. 1880. október 13-án halt meg Budapesten. Az

alsózsolcai Vay kriptában helyezték örök nyugalomra.

GÉRESY ILONA,
Kőváry Józsefné
(XIX. – XX. század)
református tanító

Sajnos nem tudni mikor született. A Máramaros megyei Visk községből jött Alsózsolcára 1896-ban, élete delén a második tanítói állás betöltésére. 1921-ben saját maga kérte nyugdíjazását. Ezt követően elköltözött Alsózsolcáról. Miskolcon halt meg, sírkövét Borsodi Bindász Dezső készítette.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.

GÉRESSY ZSUZSANNA,
Dr. Filázt Lászlóné
(XIX – XX. század)
református tanító

Nemes Sándor tanító egyik helyettesítője volt 1914-1917 közötti hadifogsága alatt. 1920-ban kénytelen volt szülőhelyéről Erdélyből elmene-külni. Ekkor 1920. október 3-án nevezték ki tanítónak a második tanítói állás betöltésére, Alsózsolcára. 1927. augusztus 31-én mondott le állásáról.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.

GLOGYÁK BÉLA**(XIX. század)****római katolikus plébános**

1853-1859 között volt a sajóládi anyaegyház plébánosa. Az ő idejében tért vissza Alsózsolca a felsőzsolcai anyaegyházról ismét a sajóládihoz.

Róla: Magyar Katolikus Lexikon

GOLDSTEIN ERZSÉBET**(1912 – 1944)**

Apja Goldstein Hermann, anyja Forgács Róza. Nem tért vissza a deportálás után.

GOLDSTEIN HENRIK**(1895 – 1917)****honvéd**

Apja Goldstein Sámuel, anyja Weisz Pepi. A miskolci 10. honvéd gyalogezred honvédje volt. Eltűnt az orosz harctéren. Halálának becsült időpontja 1917. december 31.

GOLDSTEIN HERMANNÉ,**lásd Forgács Róza!****GOLDSTEIN KLÁRA****(1916? – 1944)**

Apja Goldstein Hermann, anyja Forgács Róza. Nem tért vissza a deportálás után.

GOMBOS GYULA, Dr.**(XX. század)****állatorvos**

Dr. Lippai Nándort követte Alsózsolcán az állatorvosi székben. Körülbelül egy-két hónapot töltött itt. Őt Dr. Csöbör Ferenc követte.

GOSZTONYI KÁROLY**(XVIII – XIX. század)**

1810-ben ónodi plébános volt, de még ezen az éven Sajóládra ment és ott szolgált 1815-ig.

Róla: Magyar Katolikus Lexikon

GOTTFRIED JÓZSEF**(1891 – 1915)****zászlós**

Született Alsózsolcán, 1891-ben. A 34. gyalogezred zászlósa volt. Elesett 1915. március 13-án a „Jabloniki” melletti csatában, amikor az oroszok a Kárpátokon átkelve Ung, Ugocsa, Máramaros és Zemplén megyékbe törtek. Jablonka a Kárpátalján volt. Anyja még 1920 előtt síremléket állított a falu legszélső háza melletti sírja fölé. Az emlékhely 1945-ben már nem volt meg.

GOTTFRIED SZERÉN,**Grósz Izidorné****(? – 1944)**

Alsózsolcai születésű, de Felsőzsolcán éltek férjével. Férje 1899-től

önállóan, majd ezer bérelt holdon gazdálkodott. Deportálása után nem tért vissza.

GÓZON LAJOS,
(1819 – 1874)
honvéd alezredes

Drávapalkonyán született, vagyontalan nemesi származású családban. Jogot végzett és ügyvéd, majd 1845-től fizetés nélküli jegyző volt a pesti királyi ítélőtáblánál. 1848. szeptember 10-én hadnagy lett a Pest megyei önkéntes nemzetőr zászlóaljnál. Manswört alatti bátor tettéért, amikor a zászlót kiragadva a zászlóartó kezéből magával ragadta a tétovázó honvédeket, hadnagyi, majd december 10-től századosi rangot kapott. 1849. március 6-tól őrnagya a 66. honvéd zászlóaljnak, a Görgey vezette Feldunai hadsereg VII. hadtestében. 1849. július 25-én részt vett a zsolcai csatában. Alsózsolca térségében helyezkedett el zászlóaljával.¹⁸ A Sajó túloldalán Cseodajef orosz tábornok egy ágyúütege mintegy két zászlóaljnyi gyalogos és egy század kozák védelme alatt a parti füzésekben egészen közel jött a folyóhoz. Onnan lőtte a magyar tüzérek egyik tapasztalatlan tüzérekből álló ütegét. A magyar ágyúk és fiatalemberek egymás után hullottak. Gózon ezt látva, lóháton gázlót keresett, és ezen átgázolva kikémlelte az oroszokat.

---

¹⁸ A zászlóalj létszáma rendszerint 400-800 fő, parancsnoka az őrnagy.

Visszatérve a parancs ellenében nem mehetett egész zászlóaljával, hanem egy századnyi önkéntest választott ki, a többiek pedig csatárláncban a Sajó bal partján helyezte el. Átkelve a gázlón a századdal olyan sortüzet és szuronyrohamot intézett az oroszok ellen, hogy azok azonnal visszavonultak. Görgey hősiességéért alezredessé léptette elő, majd augusztus 10-én 2. osztályú katonai érdemrenddel tüntette ki.

A világsi fegyverletétel után két évig nem hagyhatta el szülőfaluját, megfigyelés alatt, házi őrizetben tartották. Élete végéig ügyvédként tevékenykedett, a jobbágyfelszabadítást követő földbirtokrendezés ügyeivel foglalkozott. A kiegyezés után, 1867-68-ban a Baranya megyei honvédegyelet tagja volt.

Meghalt 1874-ben Siklóson.

Róla: Bona Gábor, 1987.; Jókai Mór, 1898.

GÖNCZY JENŐ Zoltán
(1917-2004)
nevelőotthon igazgató

1917-ben született Tarcalon. Tanulmányait a Miskolci Evangélikus Tanítóképzőben 1936-ban fejezte be. A Felvidék visszatérése után Csécsen 1938-1939 között, majd Lónyán 1939-1940 között tanított. Beregsomban 1940-től 1944-ig a tanítás mellett már az igazgatói állást is betöltötte. A háború után Mezőcsá-

ton 1946-tól 1947-ig tanított, majd Ongán 1949-ig iskolaigazgató volt. Ezután Szikszón 1949-1950-es években Abaúj Megye Tankerületi Főigazgatója volt. Miskolcon 1950-ben a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Tanács Oktatási Osztályának vezetője lett 1957-ig.

Göncön 1957-1967 között tanított, egyben a művelődési ház vezetője volt. A Nyíregyházi Tanárképző Főiskola magyar-történelem szakát 1967-ben végezte el.

Alsószolcán 1967-től a Nevelőotthon igazgatója lett. Kinevezésének az első évében feladata az intézmény működési feltételeinek biztosítása volt. 1968 szeptemberétől a Haller kastélyban 60 első-, második osztályos fiúgyermek lelt otthonra. A kislétszámú gyermekotthon – azóta felnőtté váló – „visszajáró gyermekei”, a jól irányított igazgatói munkáról tanúskodnak.

1974-ben újabb feladatot kapott a Nevelőotthon bővítésére. A 200 férőhelyes, koedukált ifjúsági otthon, - építéssel és a működés beindításával járó – igazgatói teendőit ő végezte el. 1978-ig, nyugalomba vonulásáig, - fáradságot nem ismerve, lelkiismeretesen tevékenykedett.

Nyugdíjazása után Sárospatakra költözött gyermekeihez és unokáihoz. 2004. március 17-én hosszú szenvedés után hunyt el. A Sárospataki Református Temetőben helyezték örök nyugalomra.

**GÖNCZY SAROLTA,
Haller Istvánné
(1915 - ?)**

Orchard Fields-ben Angliában született 1915. január 31-én. Apja Dr. Gönczy Dénes, anyja diósgyőri Czákó Ella. Hallerkeői Dr. gróf Haller István első felesége volt. Házasságot kötöttek 1939. július 5-én, Budapesten. Részben az alsószolcai családi birtokon éltek. Csillag Olga könyve szerint Munk István feleségének felajánlotta, hogy elbújtatja lányát, Máriát 1944-ben. Munkné nem hagyta otthon gyermekét, amit később nagyon bánt.

Férjétől egy gyermeke született. A háború után az Egyesült Államokba emigráltak, ahol férjétől 1950. október 13-án elvált.

Róla: Csillag Olga, 1969.; Gudenus.

**GÖRGEY ÁRPÁD, görgői és
toporcsi
(1876 – 1919)
őrnagy**

Nyugalmozott katonatiszt, aki feleségével Alsószolcán lakott a Pást környékén. 1919. május 19-én cseh katonák szállták meg a települést. Másnap, május 20-án vöröskatonák érkeztek Sajólad irányából és általános harc és lövöldözés közepette szorították ki a cseheket a faluból. Egy 24 éves helyi lakosnak karabélyt nyomtak a kezébe, húsz darab tölténnyel, hogy álljon közéjük. A fiatalember-

nek azonban más jutott eszébe. Az a hír járta, hogy a csehekét Görgey Árpád hívta a faluba, ezért sógorának is fegyvert kerített, és együtt indultak a Görgey portára. Útközben csatlakozott hozzájuk egy diósgyőri vöröskatona is. A Görgey-féle házban azonban csak a katonatiszt idős anyját találták, akit feltűzött szuronnyal fenyegettek, hogy adja elő a fiát. Közben körbejártak a házban, cigarettát és ezüst cigarettatárcát „zabráltak”, italt követeltek és kaptak. A kertben is szétnézve vették észre a menekülő őrnagyot és feleségét. Sietve utánuk mentek, és mindhárman mintegy négy-öt lövést tettek irányukba. Ennek ellenére nem sikerült őket megsebesíteni. A szerencsétlenek a vasút irányában menekültek, és az útközben található kubikgödörben bújtak meg. Az üldözők nem adták fel, hanem utolérve őket, agyonlőtték az életükért könyörgő házaspárt.

Róla: Árpád Jenő, 1999.; Alsózsolcai Református Egyház levéltára; Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár

GÖRGEY ÁRPÁDNÉ,
lásd Korpálics Viktória!

GÖRGEY ARTÚR, görgői és toporci (1818 – 1916) tábornok, az 1848-1849-es szabadságharc alatt a magyar seregek fővezére, hadügyminiszter

Toporcon született 1818. január 30-án. Elszegényedett középnemesi családból származott. 1832-ben a tullni utászkar iskolában kezdte katonai tanulmányait. 1837-ben hadnagy a magyar nemesi testőrségnél, 1842-ben főhadnagy a Nádorhuszároknál. 1845 nyarán leszerelt és a prágai egyetemen vegyészetet tanult. Ő fedezte fel a laurilsavat. Az 1848. márciusi események után felajánlotta szolgálatait a kormánynak. 1848. június 13-án századossá, majd őrnaggyá nevezték ki az 5. honvédszászlóaljhoz. 1848 szeptemberében elfogatta és a rögtönítélő haditörvényszék ítélete alapján felakasztatta Zichy Ödön grófot, Jelačić kémjét. Része volt az ozorai győzelemben. Határozott magatartása miatt az Országos Honvédelmi Bizottmány Kossuth javaslatára tábornokká léptette elő és november elején a Feldunai honvédsereg vezérévé nevezte ki. 1848 őszén és telén kitűnt kiemelkedő katonai képességeivel, a gyors manőverezésre, a tüzéség koncentrált felhasználására való készségével, rendkívüli személyes bátorságával és hidegvérével. Kossuth határozott követelése ellenére sem bocsátkozott nyílt ütközetbe, majd Pest kiürítése után az 1849. januári váci nyilatkozatban kinyilvánította megegyezési készségét az 1848-as alapon és elhárította magát a Honvédelmi Bizottmánytól. Téli hadjáratával – amelynek kiemelkedő eseménye volt a branyiszközi ütközet – kivonta seregét a forradalmi kormány hatásköréből,

tavasszal azonban a bányavárosokon át csatlakozott a felső-tiszai sereghez. A kápolnai vereség után a tiszafüredi haditanácson maga mellé állítva a katonai vezetők többségét, közrejátszott Dembinszky lemondatásában; a tavaszi hadjárat jelentős sikerére támaszkodva a békepárttal szövetségben nyíltan Kossuth és a radikálisok ellen fordult. 1849. május 7-től július 14-ig hadügyminiszter. 1849. május 27-én kinevezték altábornaggyá. Egyúttal megkapta a Magyar Katonai Érdemrend I. osztályát is (ezt rajta kívül csak Bemnek adták meg), de egyik jutalmat sem fogadta el.

Komárom alatt július 2-án az ácsi csatában sebet kapott. Utóbb nagy kerülővel a Tisza–Maros-szögletbe vonult, de közben tárgyalásokat folytatott, a kormány tudomásával, a cári hadvezetéssel. A temesvári vereség után lemondatta Kossuthot és a kormányt, majd a teljhatalom birtokában Világosnál, augusztus 13-án feltétel nélkül letette a fegyvert a cári csapatok előtt. Az ezután bekövetkezett súlyos megtorlás, a sorozatos kivégzések idején kegyelmet kapott. Klagenfurtba internálták, ahonnan 1867-ben hazatért és Visegrádon élt 1916. május 21-én bekövetkezett haláláig.

Negatív megítélése egyre inkább pozitív irányba fordult.

Alsószolcán két napig tartotta főhadiszállását, a Sajó menti ütközet idején, 1849. július 25-én és 26-án. A tisztikar a Vay „nagykastélyban” foglalt szállást.

Saját szavaival: „Nem volt énbennem semmi katonai zseni. Az csak mese, magyar legenda, mint annyi más. Rendet tartottam a katonáim között, ez az egész, és a fickók derekasan viselték magukat néhányszor. A többi lárifári.”

Rüdigernek írt leveléből: „Elég volna talán, ha mint áldozat, egyedül én hullanék el!”

Róla: Görgey Arthur, 1911.; Magyar életrajzi lexikon

GREGA GÁBOR

(1917 – 1944)

honvéd

1917-ben született Alsószolcán. A 3. gyalogezred II. honvéd hadosztályának alakulatában szolgált. Elesett a Varsó keleti előterében lévő Zabki településnél 1944. szeptember 12-én.

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

GRÓSZ IZIDORNÉ

lásd Gottfried Szerén!

GROSZMANN DEZSŐ

(1890 – 1944)

kereskedő, könyvelő

Apja Groszmann Sámuel, anyja Gottfried Zsanét, Keszthelyen született. Felesége Róth Rózsi volt, akivel 1920-ban kötöttek házasságot. Az Alsó- és Felsőszolca közötti, állomásépülettel szembenálló csárda volt

a tulajdonuk. Ismeretlen helyen hunyt el deportálása után. Halálának becsült időpontja 1944. július 15.

GROSZMANN DEZSŐNÉ,
lásd Róth Rózsi!

GROSZMANN ILONA
(1900 – 1944)

1900. január 15-én született, apja Groszmann Sámuel, anyja Gottfried Zsanét. Deportálása után ismeretlen helyen halt meg. Halálának becsült időpontja július 15.

GROSZMANN JÓZSEF
(1907 - ?)
nemzeti bizottsági elnök

Apja Groszmann Sámuel, anyja Gottfried Zsanét. 1944-ben családjával együtt deportálták, de túlélte a holokausztot. A kezdetektől az Alsózsoltcai Nemzeti Bizottság tagja volt. 1948. szeptember 26-án választották elnöknek, Orosz Károly lemondása után. A nemzeti bizottságok feloszlatásáig töltötte be posztját. 1947-1949 között képviselőtestületi tag volt.

GROSZMANN KATÓ
(1928 – 1944)

Apja Groszmann Dezső, anyja Róth Rózsi. A fiatal lányt családjával együtt Auschwitzba deportálták, ahol elveszítette szüleit és öccsét. Majd Csillag Olgához hasonló hányattatásokon ment keresztül 1944 decembe-

réig. Grodnóban erőtlensége miatt egyszerűen belelőtték egy tömegsírba.

Róla: Csillag Olga 1969.

GROSZMANN LÁSZLÓ
(1935 – 1944)

Apja Groszmann Dezső. Gyermek volt még amikor deportálták. Auschwitzba érkezése után nem sokkal meghalt.

Róla: Csillag Olga 1969.

GROSZMANN MARGIT,
Moskovitz Pálné
(1896 – 1944)

Apja Groszmann Sámuel, anyja Gottfried Zsanét. 1896. szeptember 2-án született. Házasságot 1920-ban kötött. Férje villanyszerelő és bádigos szakmában dolgozott, kivel Alsózsoltcán, majd az 1940-es években Egerben laktak. Deportálása után ismeretlen helyen halt meg. Halálának becsült ideje július 15.

GROSZMANN SÁMUEL
(1898 - ?)
uradalmi gazdatiszt, ispán

A Munk birtokon, Kemelyben volt ispán.

GROSZMANN SÁRI

(1931 – 1944)

Apja Groszmann Dezső, anyja Róth Rózi. A fiatal lányt családjával együtt Auschwitzba deportálták, ahol elveszítette szüleit és öccsét. Majd Csillag Olgához hasonló hányattatásokon ment keresztül 1944 decembereig. Ekkor a Grodnóból induló erőltetett menet során, amit nem bírt sokáig, agyonlőtték.

Róla: Csillag Olga 1969.

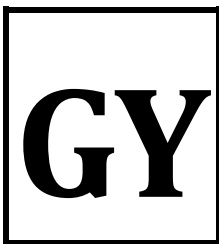
Kövesdi Béláné

(1934 - 1998)

tanító

1934. augusztus 16-án született Nyírkárszon. A Kisvárdai Állami Tanítóképzőt 1954. július 5-én végezte el, de már egy évvel korábban munkába állt Alsózsoltán. 1991. október 11-én vonult nyugdíjba és haláláig Alsózsoltán lakott.

GUBCSI ERZSÉBET,

GYENGE MIHÁLY
(1882 – 1944)
kéményseprő mester

Békésben született 1882-ben Gyenge Mihály és Suta Eszter fiaként. Iskoláit szülőhelyén végezte, majd a kéményseprőipart tanulta ki. Szentesen, Győrött majd 22 évig Szászvároson működött. Ott születtek gyermekei is. Az I. világháború alatt a szerb, orosz és olasz fronton harcolt és meg is sebesült. Kitüntették a bronz vitézségi éremmel, a Károly csapatkereszttel, sebesülési- és harctéri emlékérmeket kapott. A trianoni béke után el kellett hagynia otthonát. 1930-ban került Alsózsolcára, ahol kéményseprő kerületéhez 13 község tartozott. Az Alsózsolcai Iparos és Polgári Kör, mely 1931-ben alakult, ő szervezte meg. A kör célja a hasonló gondolkodású és mentalitású emberek összefogása volt. Előadásokat, bálakat rendeztek, jótékonyági adományokat gyűjtöttek. Az Iparos Kör egy szép zászlót is csináltatott, amely a mai napig fennmaradt. Rendszeresen tartottak színjátszóköri előadásokat, amelyeket a „Rózsa-

kocsmában” tartottak. (Ma a Bajcsy-Zs. utca 2. sz.) 1939-ben a tűzoltó és légvédelmi testület osztagparancsnoka és képviselő testületi tag is volt. Neje Balogh Eszter, kitől két gyermeke született.

Róla: Csíkvári Antal, 1939.

GYÖNGYÖSI BALÁZS
(1912 – 1944)
honvéd

1912. október 14-én született Alsózsolcán, anyja neve Lutherán Erzsébet. A 13. ezred II. számú tábori pótzászlóalj honvédeje volt. Elhunyt 1944. szeptember 24-én, aknaroncsolás következtében a tordai csatában a Szindi tetőn. Temettetett ugyanott a 760. magassági ponton.

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

GYÖNGYÖSI GERGELY
(? - 1791)
református tanító

Ongárról került Alsózsolcára 1787-ben. 1791-ig tanított itt, amikor január 19-én puskával véletlenül keresztül lőtte a térdét. A zsolcai temetőben nyugszik.

Róla: Farkas Ferenc, 2000. Az Alsózsolcai Református Egyház levéltára.

GYULAFFY BORBÁLA, rátothi,

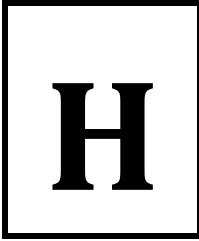
Vay Ábrahámné (II)
(? – 1743)

Rátothi Gyulaffy György és kölcsei Kende Éva leánya. Vay Ábrahám (II) első felesége. Két felnőtt gyermekük maradt: István és Dániel. 1743. november 17-én halt meg Olaszliszkán.

megfelelően Alsózsolca romos középkori templomában helyezték örök nyugalomra, akárcsak korábban elhunyt gyermekeit, Józsefet és Ferencet. Fiai mégis a Vay kriptá felső szintjén állítottak neki emléktáblát 1806-ban.

Ekkor a kriptá még nem állt, tetemét a korábbi temetkezési szokásoknak

HALLER ELEMÉR, hallerkeői gróf
(1909 – 1922)

1909. december 6-án született Miskolcon Haller József és Harangi Ilona gyermekeként. Bizonyára többször megfordult Alsózsoltán a családi birtokon. Miskolcon a református főgimnáziumban tanult. Meghalt Miskolcon 1922. április 11-én, a Deszka temetőbe temettetett.

HALLER ILONA Sarolta, hallerkeői gróf
(1940 - ?)

1940. augusztus 4-én született Budapesten, Haller István és Gönczy Sarolta gyermekeként. A második világháború végéig részben az alsózsoltai kastélyukban éltek. A háború után szüleivel az Egyesült Államokba emigrált. 1961. július 14-én férjhez ment Ganrts Robert Monte-hoz, az amerikai hadsereg katonatisztjéhez. Elvált 1966-ban.

HALLER ISTVÁN Menyhért, hallerkeői Dr. gróf
(1905 - ?)
gyámhatósági bíró, a clevelandi Recreation City and Radiodirectory igazgatója

1905. december 25-én született Miskolcon hallerkeői gróf Haller József és Harangi Ilona fiaként. Középiskoláit Miskolcon végezte, a jogi diplomát Budapesten szerezte meg. 1928-tól állt a megye szolgálatában, ahol 1939-ben árvaszéki ülnök volt. Örökös főrendiházi választó, a református egyház főjegyzője, képviselőtestületi és vármegyei törvényhatósági bizottsági tag. A Tisza István Kör, a Lévay József Kör és a Miskolci Nemzeti Kaszinó alelnöke.

Az Alsózsoltán 1936-ban alakult Mezőgazdák Körének díszelnöke, a Polgári Lövészegyesületnek 1935-től fővédnöke volt.

Első feleségével, Gönczy Saroltával Budapesten kötött házasságot 1939. július 5-én. Részben az alsózsoltai családi birtokon éltek, ahol a 800 holdas birtokon belterjes gazdálkodást folytattak.

Egy gyermekük született. A II. világháború után az Egyesült Államokba emigráltak, ahol 1950. október 13-án elváltak. Második feleségével, Bisits Erzsébettel 1952. június 28-án kötött házasságot Clevelandban.

Róla: Csíkvári Antal, 1939.

HALLER ISTVÁNNÉ,
lásd Gönczy Sarolta!

HALLER JÁNOS, hallerkeői gróf
(1852 – 1928)

Maros-Torda, Udvarhely és Háromszék vármegyék és Marosvásárhely főispánja

1852. július 5-én született Erzsébetvárosban, apja hallerkeői gróf Haller József, anyja timafalvi Kis Anna. Házasságot kötött Alsózsolcán 1875. december 5-én vajai báró Vay Annával. Házasságukból hat gyermek született. Felesége révén örökölte családját a legrégebbi Vay kastélyt és hozzá tartozó birtokot.

Meghalt 1928. január 17-én, temetett Olthévízen.

HALLER JÁNOSNÉ,
lásd Vay Anna!

HALLER JÓZSEF, hallerkeői Dr. gróf
(1876 – 1935)

miskolci járási főszolgabíró, borsodi főtáblabíró, a főrendiház örökös tagja, a református egyházkerület és az Alsó-Borsodi református egyházmege tanácsbírája

Hallerkeői gróf Haller János és Vajai báró Vay Anna fia, 1876. szeptember 4-én született Székelykeresztúron, Erdélyben. Felesége egy miskolci virilista lánya Harangi Ilona, kivel 1905. március 22-én kötött házasságot Budapesten. Miskolcon és az

alsózsolcai birtokon éltek. Két gyermekük Miskolcon született.

Pályafutását a XIX. század utolsó éveiben kezdte Borsod vármegyében. Először a miskolci járás főszolgabírájának választották meg. Itt egy évtizeden keresztül szolgált, majd politikai pályára lépett. A szirmabesenyői körzetet képviselte az országgyűlésben. A tanácsköztársaság bukása és a trianoni békediktátum után a megyei és a városi menekültügyi hivatal élén állt. Feladata az elüldözött, szülőföldjükéről kitelepülni kényszerülő magyarok befogadása, elhelyezése volt. A felsőházi örökös tagság mellett Borsod megye képviselőtestülete is örökös tagjává választotta. Évtizedeken keresztül kötődött a Tiszáninnen EGYHÁZKERülethez és az Alsóborsodi EGYHÁZMEGYÉHEZ. Miskolcon a református egyház főgondnoki teendőit is ellátta. Elnöke volt a miskolci Kálvin Szövetségnek, alapítója a Tisza István Körnek, alelnöke a Borsod-Gömör vármegyei Gazdasági Egyesületnek és a Miskolci Hitelbank igazgatóságának. 1931-ben Vay Elemér halála után a zsolcai 800 holdas Vay birtok egy része reá szállt, másik része Vay Mariskára. Miskolcon a „Haller ház” a Rákóczi út 9. szám alatt állt.

Meghalt Alsózsolcán 1935. október 12-én, sírja a miskolci Deszka temetőben van.

Kitüntetései: Ferenc József rend hadi ékítménnyel díszített lovag és tisztii keresztje. A magyar vöröskereszt I.

osztályú hadi ékítményes érdekmereosztje.

Róla: Balogh Judit – Dobrossy István szerk.: Fából és deszkából, Miskolc 1999.

HALLER JÓZSEFNÉ,
lásd Harangi Ilona!

HALMOS GYÖRGY
(1920 – 1943)
munkaszolgálatos honvéd

1920. január 31-én született. Anyja neve Grósz Erzsébet. Mint munkaszolgálatos tűnt el a sesucsjei és urivi áttörés után, 1943. januárjában a keleti hadműveleti területen.

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

HÁMOS ALADÁR, pelsüci
(1852 - 1916)
földbirtokos

1852. október 8-án született, Pelsőczi Hámos József és márkus- és batizfalvi Máriássy Malvin fia. Gömör megyei birtokos.

A század végén Dusán volt nagyobb birtokteste. 1877. február 26-án vette feleségül Vay Mariskát, minek révén leszármazottai örökölték az alsózsolcai Vay kastélyt, és a birtokok egy részét.

Dédunokája Szalay Attila szerint mindent megtett, hogy saját és felesége vagyonát mind elfogyassza.

Fényűző életmódja miatt a „dusai nábob” nevet adták neki.

Meghalt mielőtt felesége megörökölte volna a zsolcai birtokokat.

Meghalt 1916. július 16-án Rimaszombaton.

A család címere: Négyelt pajzsban 1. és 4. vörös mezejében fehér szikla előtt térdelő fehér ruhás, vörös nadrágos, fekete föveges bányász, felémelt jobbában kalapácsot, baljában vésőt tart. A 2. és 3. kék mezőben, zöld alapon öt fenyőfa, jobbról arany nap, balról ezüst holdsarló által kísérvé. Sisakdísz: darumadár felémelt jobbában kövecset tart. Takarók: vörös – ezüst, kék – arany.

Róla: Forgon Mihály, 1909.; Szalay Attila, 2003.

HÁMOS ALADÁRNÉ,
lásd Vay Mária!

HÁMOS LILLA, pelsüci,
Brinzey Arthúrné
(1880 – 1967)

Pelsőci Hámos Aladár és vajay Vay Mariska lánya. Feltehetően Dusa községben született Gömör megyében.

Brinzey Arthúrhoz ment feleségül 1903-ban. Vay Béla halála után, 1931-ben örökölték meg a zsolcai Vay birtok töredékét, de ezt sem közvetlenül ők, hanem Hámos Lilla anyja Vay Mariska örökölte, aki haláláig, 1936-ig rendelkezett a kastély és a birtok felett.

Lilla és férje csak ezután lettek tulajdonosok Alsózsoltán.

Férje csak 1904-ben kapott nemességet és címert. Lánya Brinzey Katalin 1903. december 22-én született Szegeden.

Meghalt 1967-ben. A zsolcai Vay kriptában nyugszik.

HAMZÓK ÁGNES,

Barna Lajosné.

(XX. század)

laikus methodista igehirdető

Kistokajban született cigány családban. Alsózsoltára jött férjhez, ahol „Hankó” néni¹⁹ ragadványneven szólították. Gyakran hazajárt Kistokajba dolgozatni, ahol a munkája révén kapcsolatba lépett a methodista gyülekezettel is. Így ismerkedett meg Kistokaj methodista lelkészével id. Szuhánszki Jánossal, akit megkért, hogy a Jézusról szóló szép történetet mondja el az alsózsoltai cigányok között is. A lelkész a kérésnek eleget tett, így indult el az alsózsoltai cigánytanyában 1952. szeptember 19-én a methodista vallásgyakorlat. Az istentiszteletek kezdetben Hankó néni házában, a tanya elején, egy néhány négyzetméteres épületben voltak megtartva hetente egyszeri alkalommal. A ház falára függesztett képeken mutatta be Szuhánszki János

---

¹⁹ A Hankó ismert alsózsoltai cigány vezetőknév volt. Bizonyára a Hamzókhoz való hasonlatossága miatt kapta ezt a nevet.

és Wladár Antónia Jézus szenvedéstörténetét és a húsvéti ünnep örömeit.

HANKÓ GYULA

(1878 – 191?)

honvéd

Elesett az első világháborúban.

HANKÓ ORGON JÓZSEF

(1883 – 1914)

honvéd

1883-ban született, anyja Hankó Orgon Mária. A 10. magyar honvéd gyalogezredben szolgált. 1914. augusztus 31-én esett el Oroszországban, a Tarnavoska melletti harctéren.

HARANGI ILONA,

Haller Józsefné

(1877 – 1935)

Született 1877. május 1-én Harangi (Leitner) Menyhért és Rainer Karolina leányaként Mezökövesden. Apja miskolci virilista volt. 1905. március 22-én, miután kikeresztelkedett, feleségül ment Haller Józsefhez, kinek két gyermeket szült. Házasságuk után Miskolcon és az alsózsoltai kastélyban éltek.

Az első világháború kitérésétől annak befejezéséig a katonai kórházakban és segélyhelyeken dolgozott. Számos jótékonyági egyesületben, így a Filléregyletben, a Stefánia Szövetségben, a Kálvin Szövetségben és a Borsodmegyei Nőegyletben is dolgozott.

Meghalt Alsózsolcán 1935. október 8-án. Férjével és Elemér fiával egy sírban a Deszka temetőben nyugszanak.

**HARKAI JENŐNÉ, lásd
Mondovits Katalin!**

**HEGYALJAI GYULA
(Hlavács)**

(1912 – 1973)

tűzoltóparancsnok, kerékgyártó

Édesapja kerékgyártó volt a Munk uradalomban a Kemely tanyán. Ő szintén ezt a mesterséget tanulta ki. 20 éves kora körül önkéntes tűzoltó lett. A tűzoltóságot 40 éven keresztül folytatta, ebből 30 éven át ő volt a helyi tűzoltóparancsnok. Felesége Orosz Piroska. Nevét már 1945 január előtt Hlavácsról Hegyaljaira változtatta.

HERBÁLY GABRIELLA

Murányi Gusztávné

(1923 – 2010)

tanító

Egerben született, édesapja vállalkozó asztalosmester volt, aki az Angolkisasszonyok intézetébe íratta. Ide járt az elemitől a polgárin keresztül a tanítóképzőig. A tanítói képesítőt 1942-ben szerezte meg. Még ezen a nyáron Apc községbe ment idénynapközi vezetőnek. Édesapja eközben a Don mellett harcolt.

1942 őszén pályázat útján elnyerte első állását, ahol nyugdíjazásáig

szolgált, az alsózsolcai római katolikus egyház két tanerős iskolájában. Eskütétele után kollégáját, Kajzer Károlyt behívták katonának, így egyedül maradt a hat osztályos iskolában 120 gyerekekkel. A fiatal tanító-nő alig győzte a munkát: egész napos tanítás, vasárnap kántorkodás, lányegylet vezetés, színdarabok betanítása volt a feladata.

1944 őszén ismerkedett össze későbbi férjével, aki légvédelmi ütegparancsnok volt Alsózsolcán. (Az ágyúk a még el nem készült vasúti felüljáró töltéseire voltak felállítva.)

A nyilas hatalomátvétel után hazament Egerbe, ahonnan csak 1946-ban tért vissza állásába. Ebben az évben ment férjhez, az amerikai hadifogságból visszatért Murányi Gusztávhöz.

1964-ig tanított ténylegesen az iskolában, majd 1981-ig napközis nevelőként dolgozott, ekkor nyugdíjazták. 20 évig volt iskolai szakszervezeti titkár. Ezután szerződéses munkaviszonyban dolgozott a miskolci 1. számú kisegítő iskolában, mint napközis nevelő, majd Ónodban, ahol a kisegítő iskola 1-4 osztályát vezette két évig. Utána újra Alsózsolcán dolgozott, ahol a kisegítő, majd a korrekciós osztályokat vezette.

1991. november végén, úgy érezve, hogy megtette amit az életpálya kiszabott rá, elbúcsúzott a katedrától.

Hosszú, csendes tényleges nyugdíjas évek után 2010-ben távozott az élők sorából.

HERMAN JÁNOS
(1913 - ?)
csendőr törzsőrmester

Ricsén született. 1939-től 1944-ig teljesített Alsózsolcán szolgálatot. A hadifogságból 1948. júliusban tért haza.

HERNÁDI LAJOS
(? - ?)
segédjegyző

A két világháború között Alsózsolca egyik segédjegyzője és anyakönyvvezető helyettese volt. A sportot, különösen a labdarúgást szívügyének tekintette, a sportegyesületet támogatta. Az egyik fotón Alsózsolca csapata mellett, síppal a kezében, mint játékvezető látható. Nem tudjuk mikor és hová távozott.

HERNÁDI LÁSZLÓNÉ,
lásd Palánkai Klára!

HORNER MÁRIA,
Munk Istvánné
(1894 -1944)

Horner Sámuel és Lichtig Malvin lánya. Dr. Munk István felesége volt, kinek két gyermeket szült. Életének nagy részét házassága után az alsózsolcai Munk kastélyban töltötte. Református volt, de a család zsidó származása miatt 1944 májusában Miskolcra, a téglagyárba hurcolták, majd Birkenaubába. A család hányattásairól Csillag Olga írt. Nem az

eredeti nevüket használta könyvében, mert Munk János, Horner Mária fia hazatért. Férje, erős cukorbaja és a bántalmazások miatt már Birkenaubába érkezésekor nem tudott leszállni a vagonból, amiben ide szállították őket. A nácik a helyszínen végeztek vele. Munkné, lányával és több alsózsolcai, környékbeli nővel néhány hét múlva Auschwitzba kerültek. Innen Stutthofba (Stutovo) az Északi tenger közelébe két hétre. Majd Botten nevű településre. Az egykor derék asszony lefogyva, lelki- leg és testileg megtörve, itt halt meg a Stutthofba való visszaszállítása napján. Csillag Olga elbeszélése szerint ez 1944 novemberében, a hivatalos holtánnyilváníttás szerint 1944. október 15-én történt.

Róla: Csillag Olga, 1969.

HORVÁTH GÁBOR,
(1780 - 1851)
református prédikátor

Ároktőről került Alsózsolcára prédikátornak. Ápolva elődei hagyományait, a konzisztórium határozatait, a fontos eseményeket gondosan papírra vetette. 1810-től egészen 1851-ben bekövetkezett haláláig szolgálta prédikátorként az alsózsolcai gyülekezetet.

Róla: Árpád Jenő, 1999.; Alsózsolcai Református Egyház levéltára

HORVÁTH LAJOS,
(1824 – 1911)
politikus, főrendiházi tag

Alsószolcán született 1824-ben. Alsó iskoláit helyben, középiskolai és jogi tanulmányait Miskolcon, Debrecenben és Pozsonyban végezte. Az 1843-44-es országgyűlésen jurátusként vett részt. 1845-től a Helytartótanács gyakornoka, 1847-től fogalmazó, majd István főherceg mellett tollvivő. 1848-tól a magyar Belügyminisztériumban titkárként dolgozott, majd Szemere miniszterelnök titkára lett. A kormánnyal együtt Debrecenbe költözött, Lévy Józseffel ott szerkesztette a hivatalos közlöny utolsó két számát. 1849-ben tagja volt annak a kis csapatnak, amely a koronát kalandos körülmények között Aradra vitte, majd Orsován elrejtette. A szabadságharcot követően a megtorló intézkedések őt nem érintették. 1850-ben ügyvédi irodát nyitott Miskolcon. A politikai életbe viszont csak 1865-ben kapcsolódott be ismét. Országgyűlési képviselő a Deák pártban a szabadelvűek között, és egy ideig a képviselőház jegyzője is volt. Ekkor került barátságba Arany Jánossal, melyről több levél tanúskodik. Ő szövegezte a nemzeti-ségek egyenjogúságáról szóló 1868/44. tc.-t, a köztörvényhatóságokról szóló 1870/40. tc.-t, a községekről szóló 1871/18. tc.-t és azok indoklásait. A boszniai politika miatt kilépett a Szabadelvű Pártból és a Nemzeti Párthoz csatlakozott. 1896-

ban visszavonult a nagypolitikától, de Miskolc közügyeit élete végéig szolgálta. Sok érdeme volt abban, hogy Miskolc 1909-ben elnyerhette az önálló törvényhatósági jogú város címét. A Miskolci Nemzeti Színház Rt., a Miskolci Takarékpénztár és az Önkéntes Tűzoltó Egylet elnöke volt. 1898. április 12-én Ferenc József a főrendiház tagjává nevezte ki. 1910-ben Lévy Józseffel választották Miskolc diszpolgárává. Család nélküli lévén, hatalmas vagyonát Miskolc város intézményeire, a múzeumra, iskolákra, a református egyházra, városrendezésre, közművelődési célokra hagyta. Elhunyt 1911. február 28-án. Sírja az Avasi református temetőben található.

Róla: Miskolci életrajzi lexikon; Dobrossy István, 1996.

HORVÁTH SÁNDOR
(1926 – 1945)

Horváth Sándor és Rontó Julianna fia volt. A 19 éves fiatalembert 1945. augusztus 25-én érte baleset, minek következtében meghalt. Alsószolca község területén érte haslövés.

HORVÁTH ZSÓFIA,
Oláh Bertalanné
(1895 - 1963)
óvónő

Budapesten kapott csecsemőgondozói képesítést, a Park Szanatórium-ban. A Győr megyei Tét községből jött Alsózsolcára 1919-1920 körül. 1920-ban már itt kötött házasságot Oláh Bertalan cipésmesterrel. Téten a Bay család nevelőnője volt, akikkel több alkalommal utazott Klágenfurtba és a Wörthi-tó mellé. Alsózsolcán Román Ernő lelkész és a presbitérium 1921-ben óvónőnek alkalmazták a református templommal szemben álló óvodában. Ő volt az első, akinek az „óvó néni” megszólítás kijárt.

Egyike volt a leghosszabb ideig szolgáló óvónőknek. 1941-ben távozott az állásból.

Róla: Árpád Jenő, 2002.

HUSZÁR JÓZSEF

(? - ?)

szakaszvezető

Elesett az első világháborúban.

HUSZÁR KÁLMÁN

(1914 – 1942)

honvéd

Alsózsolcán született 1914. február 17-én, anyja neve Fodor Eszter. Honvéd a II. világháborúban. Ismeretlen helyen halt meg. Halálának becsült időpontja 1942. március 15.

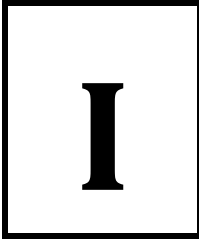
HUSZÁR SÁNDOR

(1919 – 1942)

honvéd

Alsózsolcán született 1919. október 1-én, anyja neve Fodor Eszter. Honvédként harcolt a II. világháborúban. Ismeretlen helyen halt meg. Halálának becsült időpontja 1942. március 15.

IBRÁNYI ANNA
Vay Ábrahámné (I)
(XVII-XVIII. század)

Ibrányi Ferenc és Bárius Katalin leánya. Férje Vay Ábrahám (I) volt, kitől László gyermeke született. Anna jó viszonyt ápolt unokatestvérel Bárius Péterrel, aki családjának utolsó férfisarja volt. Péter hirtelen halála után, mint egyedüli leányági örökös, ő kapta meg a teljes Bárius birtokegyüttest, amely félszáz birtokból és településből állt. Ezek között volt Alsózsolca is. Bárius Péter megvilkolásával 1675-ben, ennek szereptőjét, a szépséges szendrői özvegyasszonyt Kis Pannát vádolta meg. A vádak között emberölés, méregkeverés és boszorkányság volt.

A birtokokat csak a török kiűzése után, annak 10%-os fegyverválságának lefizetésével vehették véglegesen a kezükhöz.

ILLÉNYI MAGDOLNA,
Imregh Istvánné
(1913 - ?)
tanító

Szomolnokon született 1913. február 22-én. Az Egri Érseki Tanítóképzőben 1934. június 29-én végzett. Alsózsolcán 1950. február 5-től tanított nyugdíjazásáig, 1968. szeptember 1-ig.

IMREGH ISTVÁNNÉ,
lásd Illényi Magdolna!

ÍRÓCZKI GYÖRGY
(1919 – 1946)
honvéd

1919. április 27-én született Ládbesenyőn. Anyja neve Tarjáni Borbála. Feleségével, Katona Ilonával Alsózsolcán éltek. Íróczki György a magyar hadseregbe vonulása előtt a MÁV dolgozója volt. A háború kitörése után többször vonult be és szerelt le, míg 1944. november 30-án egységével Szekszárdon, a város megszállásának napján, orosz fogóságba nem esett. Oroszországban a Szverdlovski terület Atkarszt nevű településén volt hadifogoly, ahol 1946. június 7-én meghalt. Sírja a település mellett eltemetett 792 hadifogoly sírja között van. A sírok a szabad mezőn vannak.

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

IVÁNKÓ ANDRÁS

(? - ?)

honvéd

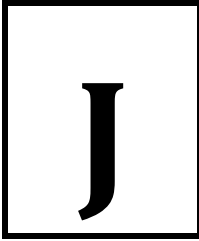
Elesett a második világháborúban.

IZSVÁK MÁRTON

(1884 – 191?)

honvéd

Polgáron született, felesége Tálás Eszter. Elesett az első világháborúban.

JAKKEL GYÖRGY
(1911 – 1945)

Született 1911-ben Alsózsolcán. Az oroszok, mivel németes hangzású neve volt fogságba, „málenkij robot”-ra hurcolták 38 falubelijével együtt. A Donyec–medence bányáiba kerültek dolgozni. Közelebről Ukrajnában a Luganszkai terület Perevalszkij járásában, Buhavka község hadifogolytáborában őrizték az 1207. fogolytábor 1. hadifogoly-századában. Itt a ma is létező Delta bányában dolgoztatták. Ezt megelőzően német hadifoglyok dolgoztak itt. Meghalt 1945. április 30-án. Az itt álló 51. számú hadifogoly temetőbe temették, amely a bányától 300 méterre található. Temetésének helye ma műveletlen mezőn van, ahol 311 hadifogoly, köztük 82 magyar nyugszik.

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

JÁNOS plébános
(XIV. század)

A pápai tizedjegyzékek szerint 1332-1335 között ő volt Alsózsolca katolikus papja. A régi, Árpád-korban épült, ma már nem létező templomban misézett.

JÁNOSI LAJOS
(1878 - ?)
direktórium tag

Helyi gazdálkodó, az 1919-es Tanácsköztársaság alatt az alsózsolcai direktorium tagja volt. 1946-ban a helyi MKP titkára, illetve tagja a nemzeti bizottságnak is.

JEFREMOVA KATALIN
(1919 - 1989)
tanár

1919. december 7-én született a Szlavgorodban a Szovjetunióban. 1949-től dolgozott, de Alsózsolcára csak 1956. július 1-én került tanítani. 1960. szeptember 6-án elvégezte az Eötvös Lóránd Tudomány Egyetem bölcsészettudományi karának orosz nyelv szakát, ahol középiskolai tanári diplomát kapott. Igen nagy határfokkal tanította az orosz nyelvet, minek következtében a középiskolát végzettek nagyon szép eredményeket értek el. Nyugdíjazásáig itt tanított és haláláig településünkön lakott.

JELENÓCZKI ISTVÁN

őrmester
(1888 – 1915)

1888-ban született, a 34. gyalogezredben szolgált. 1915. október 21-én esett el az Osztrák Tengeremelléken, a Krn körüli csatatéren.

JÓKAI ETELKA, (Jókay Etelke)

ásvai,
Ihász Lajosné
(1852 – 1939)
író, műfordító

Ásvai Jókai Károly és Csontos Klára leánya, Jókai Mór unokahúga, született 1852. október 22-én. Férjével Hathalmon, Lovászpataona melletti birtokukon laktak. Meghalt 1939. július 19-én.

Több regényfordítása jelent meg. Számunkra legjelentősebb az ifjabb Dr. Bene Ferenc által rendezett Adelsheim Johanna levelezése, és ennek alapján német nyelven írt *A báró Vay-család emlékeiből* című műfordítása. Magyarországon megjelent *Báró Vay Miklósné, sz. Adelsheim Johanna bárónő önéletrajza* címmel. Külön is megjelent: *Emlékek b. Vay Miklósné Adelsheim Johanna báróné leveleiből*. Bp. 1888.

Róla: Szinnyei József, 1891.

JUHÁSZ ÉVA, **Nyilánszki Györgyné**

(1920 - ?)
óvónő

Budapesten született 1920. december 18-án. A Nyírbátori Dolgozók Pedagógiai Gimnáziumának óvónői szakán végzett 1951-ben. Alsózsoltán mint körzeti vezető óvónő dolgozott 1957-től. Szaktanácsadói, felügyelői feladatokat látott el.

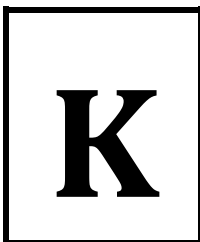
JUHÁSZ FERENC

(1908 - ?)
tanár

1908. október 8-án született Felsőzsoltán. Az Egri Érseki Tanítóképzőt 1928. június 20-án végezte el. Még ezen az éven munkába is állt, de Alsózsoltán csak 1951. augusztus 1-től tanított. Az egri Állami Pedagógiai Főiskolát 1955. október 3-án végezte el biológia-földrajz szakon.

JUHÁSZ ISTVÁN, vitéz **(1890 - ?)**

Komáromban született, anyja neve Horváth Erzsébet. 1922-ben vette feleségül Bánrévi Annát.

KAJZER KÁROLY

(XX. század)

római katolikus tanító

A helyi római katolikus iskola első állomáshelyén szolgált. Egy 1931-ben készült elsőáldozókat ábrázoló képen látható.

A Polgári Lövészegyesület titkára 1935-től, a Mezőgazdák Körének jegyzője 1936-tól. A második világháború alatt katonai szolgálatot teljesített. A háború után itt tanító nevelek között nem szerepel. További sorsát nem ismerjük.

KALAS LENKE

(XX. század)

református tanító

Mezőcsáti tanítónő volt, aki 1935. november és 1936. június között helyettesítette Baksa Ilonát.

Róla: Farkas Ferenc: Az alsózsolcai református népiskola története az államosítás végéig Alsózsolca, 2000.

KÁLLAY LAJOS

(XIX. század - 1869)

református prédikátor

Bükkábrányból érkezett Alsózsolcára. 1859-től haláláig, 1869-ig szolgált az alsózsolcai református gyülekezetet. Az ő idejében, 1864-ban avatták fel a Bárány Lajos és Bakos János mesterek által készített orgonát a református templomban.

Róla: Árpád Jenő, 1999.; Alsózsolcai Református Egyház levéltára

KANDEL EDIT

(1927 - 1944)

Apja Kandel József, anyja Pfeffer Erzsébet. Auschwitzban halt meg. Halálának becsült időpontja 1944. július 15.

KAPOSI GÁBOR

(XVIII. század közepe)

református tanító

A XVIII. század közepe táján tanított községünkben.

Róla: Farkas Ferenc, 2000. Az Alsózsolcai Református Egyház levéltára.

KARAY MIKLÓS

(XIX. század)

református tanító

1893-1894 között működött Alsózsolcán.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.

KARDINÁL PÁL

(1891 – 1916)

honvéd

Született 1891-ben. A 34. gyalogezredben szolgált. Meghalt 1916. október 19-én Özydon melletti csatatéren.

KARSZA ISTVÁN

(? - ?)

honvéd

Elesett az első világháborúban.

KARSZA JÓZSEF

(XIX. – XX. század)

községi bíró

1925-ben már bíró. Ezt a tisztséget 1929-ben és 1931-ben is betölti valószínűleg 1933-ig, amikor Csíger Sámuel váltotta fel. Az 1926-ban alakult önkéntes tűzoltó egyesület elnöke, az 1930-ban alakult Polgári Lövészegyesület alelnöke volt. Az első világháborúban az orosz fronton harcolt, ahol megsebesült. Kitüntetései: sebesülési érem, bronz- és kisézüst vitézségi érem, Károly csapatkereszt.

KARSZA JÓZSEF

(1914 – 1944)

honvéd

1914-ben született Alsózsolcán, anyja neve Turi Margit, felesége Evellei Jolán. Mint honvéd, Reformátuskövácsházán sebesült meg és 1944. október 6-án hunyt el. Ugyanott temették el. A helység ma Mezőkövácsháza része, a Viharsarokban található.

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

KARSZA MIHÁLY

(1877 – 1917)

honvéd

1877-ben született Alsózsolcán, szülei Karsza Márton és Szabó Zsuzsánna. A 10. gyalogezredben szolgált. Fogságba esett és Szamarában halt meg „süly” nevű betegségben 1917. július 24-én.

KARUCZKA SÁNDOR

(1939 – 1944)

Karuczka Sándor és néhai B. Fodor Margit fia. Az orosz megszállás után néhány nappal kézigránát robbanás következtében halt meg az öt éves gyermek, 1944. november elsején.

KATONA JÓZSEF

szakaszvezető

(1881 – 1917)

Szakáldon született 1881 februárjában Katona József és Sziszák Erzsébet gyermekeként. Felesége Tóth Julianna. A 10. miskolci honvédszázados szakaszvezetője volt. Holttá nyilvánították 1924-ben, halálának becsült időpontja 1917. december 31.

KATONA MIHÁLY, csomai Dr.
(1800 – 1861)
orvosdoktor, megyei főorvos

Katona Mihály evangélikus lelkész fia, született Rév-Komáromban. Bécsben hallgatta az orvosi tudományokat az egyetemen és ugyanott 1832-ben nyert orvosdoktori oklevelet. Továbbra is Bécsben élt, ahonnan néhány évi orvosi gyakorlat után, 1837-ben Borsod megye választotta meg első főorvosának. Felügyelete alá tartoztak a járási orvosok, a patikák, fűszerek (gyógynövény árusok). Körültekintően kellett eljárnia az éppen hogy elkezdődött himlő elleni oltások elvégzésénél, amelynek vakcináját tehénhimlőből nyerték. Emellett az időjárás változásainak folyamatos feljegyzése is feladatkörébe tartozott. 1840-ben az országos főorvosi tiszttel betöltésére jelentkezett, de ezt a pozíciót nem nyerte el. 1841-42-ben Borsod megye 25 községében 1122 gyermeket oltott be kanyaró elleni védőoltással, elsőként Európában. Az oltásokat Bene Ferenc hathatós támogatásával végezte el, és je-

lentős sikereket ért el vele a járvány terjedésének megelőzésében. A Bugát Pál és Flór Ferenc által szerkesztett „Orvosi Tár” 1848. évfolyama egyes számaiban több közlemény jelent meg a koleráról. Az „Orvosi Tár” vonatkozó cikkei közül említést érdemel Katona Mihály, Borsod vármegye tisztifőorvosának tájékoztatója arról, hogy Edelény és Szendrő községekben kolerás megbetegedések fordultak elő. Az 1848-49-es szabadságharc alatt katonaorvosként szolgált a hazát. Emiatt 1849 után nem tudott elhelyezkedni. Feltételezhetően az 1850-es években került Alsószolcára a Vay család orvosának. Meghalt 1861. február 1. Miskolcon, életének 61. évében. Temetett Alsószolcán, ahol sírköve a mai napig megtalálható.

Munkái:

Az Orvosi Tárban (1848. Fölszólítás, Felelet a borsod-miskolczi orvosegylet fölszólítására, Értekezés a járványos cholera felől, Viszont visszautasítás.)
Értekezés a verses himlőnek tekintet nemes Borsodvármegyében 1841-ik év télelő havában s e jelenvaló évben véghez vitt béoltása s annak sikere felől. Miskolcz, 1842.

Róla: Szinnyei József; Rigler Gusztáv, 1917.

KAZINCZY FERENC kazinczi és alsóregmeczi
(1759 – 1831)

író, költő; a nyelvújítás vezéralakja, az MTA tagja

Kazinczy Ferenc régi nemesi családból származott, Kazinczy József, Abaúj megyei táblabíró és Bossányi Zsuzsanna fia volt.

1766-ban Kazinczy három hónapig a debreceni Református Kollégiumba járt. 1768-ban nyelvi tanulmányait Késmárkon folytatta.

1769. szeptemberétől tíz éven át a sárospataki kollégium tanulója volt.

1775-ben megjelent első kötete, amelynek kiadását özvegy édesanyja támogatása tette lehetővé.

1787. november 13-án Barótival és Batsányi Jánossal együtt Kassán megindította a *Magyar Museum* című folyóiratot, Batsányival azonban hamarosan összekülönbözött és 1789-ben kivált a szerkesztőségből. 1790-ben ugyancsak Kassán *Orpheus* címen saját folyóiratot alapított, melyből nyolc füzet jelent meg két kötetben.

1790 tavaszán, a Szent Korona Magyarországra hozatalakor tagja volt a koronaőrsgének. A korona őrszobájában írta Hamlet-fordítása elé Prónay László csanádi főispánnak azt a levelét, amelyben a magyar színeszt érdekében emelt szót.

II. Lipót halála után utóda, I. Ferenc országgyűlést hirdetett Budára, Kazinczy 1792 májusában az alsó táblában mint báró Vécsey Ferenc követe foglalt helyet.

Miután belekeveredett a Martinovics Ignác-féle összeesküvésbe, 1794.

december 14-én éjjel anyja házában elfogták, majd Budára szállították. 1795. május 8-án fővesztésre és teljes vagyonelkobzásra ítélték, de ezt az ítéletet három héttel később a király várfogságra enyhítette. Szeptember 27-ig Budán tartották fogva, utána Brünnebe, a spielbergi várbörtönbe szállították, ahová október 7-én érkezett meg.

Nedves, földalatti börtönbe került, ahol annyira beteg lett, hogy már nem tudott felkelni a szalmazsákjáról. Később sora jobbra fordult: József főherceg utasítására december 21-én egy emeleti szobába helyezték át, ahol saját költségén élhetett, illetve használhatta könyveit is. 1796. január 6-án átszállították a Brünn melletti obroviczi börtönbe, innen 1799. június 22-én továbbvitték Kufstein várába. A francia hadak közeledtével 1800. június 30-án tovább szállították Pozsonyon és Pesten át Munkácsra. 1801. június 28-án kegyelmet kapott a királytól. 2387 napot töltött fogságban. Életének ezt a szakaszát legteljesebben *Fogságom naplója* című művében dolgozta fel.

1804. november 11-én Nagykázmérban feleségül vette Török Zsófiát. 1806-ban Széphalomra települt, ahol mindössze három szoba állt készen az új udvarházból. Anyagi gondokkal küzdött: fogsága után őt terhelő számlákat kellett tisztáznia, később gyermekeit kellett nevelnie. 1806-ban rákényszerült, hogy könyvtárát kétezer forintért eladja a Sárospataki Református Kollégiumnak.

Apósa halála (1810) után a neje örökségét lefoglaló sógora ellen indított – számára kedvezően eldöntött, de haláláig végre nem hajtott – per költségeit is fizetnie kellett. Anyja halála, 1812. november 12. után a testvéreivel való osztozkodás során csak jelentéktelen birtokrészeket kapott, ezeken kénytelen volt egymásután túladni.

Kazinczy legtöbb idejét nagy célja elérésére, a magyar nyelv megújítására és nemesítésére fordította. Leveleiben és dolgozataiban fellépett az időközben felkapott debreceni népiesség és laposság ellen.

Az ő agitációja folytán lett a nyelvújítás ügye országos ügyg.

Az 1820-as évekig Széphalom volt a magyar irodalom központja. Az új írók – mint Szemere Pál, Kölcsey Ferenc, Berzsenyi Dániel, Fáy András– Kazinczynak mutatták be kézírataikat, tőle vártak kritikát és ítéletet műveik felől.

Tevékeny részt vállalt a megyei közigazgatásban is: 1804-ben Bihar megyében népszámláló volt, 1809-ben Zemplén megyében szervezte a nemesi felkelést, 1810-ben a Győrnél elesetteknek emléket állítani kívánó bizottság tagja lett.

Utolsó éveiben Sátoraljaújhelyen, Zemplén vármegye levéltárában (a mai városháza épületében) dolgozott, a levéltári iratok rendezésével foglalkozott.

1830. november 17-én a Magyar Tudományos Akadémia igazgatósága a történelmi osztály tagjává nevezte

ki. 1831-ben az összes akadémiai gyűlésen részt vett. Júniusban tért haza, ekkor nyomtatta utolsó kiadványát.

Ez évben az országos kolerajárvány Zemplén megyében is kitört, augusztus 23-án Kazinczy is a járvány áldozata lett.

Alsózsoltán több alkalommal megfordult. A látogatások száma, unokatestvére Kazinczy Zsófia és Vay Ábrahám 1810-es házassága után gyarapodtak. A Vay családdal való kapcsolatára vonatkozóan álljon itt 7. levele:

E levelem, tisztelt, szeretett barátom, egy vétkes, de neked kedves digressziót teszen. De, ha az az írója a régiségnek, akit én minden prosaicusok közt leginkább csudálok, örök vétkes, de szép kitérései által mentségemre nem kelne is s arra nem tanítana, hogy a szép vétek jobb, mint a nem szép nem vétek; merném azt, nem tudom, hogy valaki ezt olvasni fogja, ezt kiáltja: bár leveleim sok ily vétekkel kevélykedhethének! Hallj végig csendesesen tehát s emlékezzél egy barátod nagyságára, kit hamvaiban tisztelsz.

Koronka mellett mene utunk egy alkalmatlan tetőn, s én öbester báró Szentkereszty Sámuel úrhoz vágytam éjszakára, megújítani egykori ismeretségetem, s ennek zempléni viceispán consil. Szemere István úrnak köszöntését általadni, mert 1780 körül Zemplénben kvártélyozott, s amint Szentbenedek mellett elmenénk, egy kék talárisú pap, bajusszal, szakáll nélkül, hermelinszínű kabaláján, hasonló színű kabalán cselédje is a pap mögött, megáll a gróf Gyulay szekerénél. Az öltözet Magyarországon sem mindenütt szokatlan, de ami orosz vagy oláh papjaink a bajusszal szakállt is hordanak, s íme a pap most

sarkantyút ada lovának s felém nyargala. Az szentgericei unitárius prédikátor Kozma Gergely úr vala, a Gályarabok és más darabok fordítója. Ha halaszthatatlan utam nem volna, úgymond, megfordulnék, de menem kell.

Még velünk vala kedvelt társunk, midőn gróf Tholdalagi Zsigmond úrnak egy cselédje futott felénk s kért, háljunk ott, mert az áradás nagy árkokat hánya s veszedelmessé tette az általmenetelt. Meginteni az idegent a rajta történhető baj iránt s más egy éjszakára befogadni, nem a leghősibb cselekedet ugyan, de jaj annak, ki az efféle meleg köszönettel nem veszi, s engedék a hívásnak.

Kozma úr visszafordula útjából s vendége lön a grófnak velünk együtt. (Megillete jósága s úgy felejttem kék talárisát, s bajuszát szakállá nélkül, mint hitét, melyre semmi gondom. Szeretem a meleg vért, a meleg érzést; több az mindennél.) A hold teljes karimájában kele fel, s a számos társaság a tágas kertben oszlott csoportokra, a ház gyermekei s az enyém a claviermester és a házi tanító violínje s harántsípja mellett táncnak eredének.

Gróf Tholdalagi Zsigmondné Vay leány Krasznáról, minthogy a septemvir fia Ábrahám, Kazinczy Sophiet tartja házasságban, az atyám testvérjének, Péternek leányát, a grófné ezen rokonaink felől teve kérdéseket, azok felől, akiket lelkem szeret, s én nem tudok sem hidegen, sem röviden szólni, s a két Vay felől ki tudna úgy. S beszédem közönséges figyelemmel hallgatott. Próbát teszek, azt nyerhetne-e az a kevés lap, melyet a septemvirnek, Józsefnek testvéröccse, generális báró Vay Miklós felől töltök el, olvasóim előtt is. Az episodion merész, de érdemlí, hogy merjem. Én úgy hiszem, sokan ezt fogják rá mondani: bár az Erdélyi leveleket több ily episodionok deformálnák!

Az 1803-ban tartott bihari restaurációra Váradon, generális báró Vay Miklós is megjelene, s engem Dienes testvéröcsém-

nek házánál lele. A generális úgy akará, hogy míg Váradon mulat, tőle el ne maradjak, s én, aki soha beszélgetésből többet, mint tőle nem tanultam, igen is kész valék teljesíteni kívánságát. Egy estve együtt menénk cs. k. kamarás Tisza László úrhoz, hogy engemet gróf Teleki Lajos rendek előlülőjének bemutatthasson. Ennek fia gróf József és én, titkon összebeszélénk, hogy a vacsoránál a generálissal párizsi és londoni útja felől téssünk szót, de én a grófra hagyám, találna valamit, ami a generálist erre észrevehetetlenül csalja, mert félek, végre megsejti, hogy ezt én minden vele létekor tétetem. A gróf kése, én pedig tarték, nehogy valaki egyebet tegyen beszéd tárgyává, s így azt kérdem magától az ifjú gróftól, hogy Angliát mely esztendőben látta.

Angliát? monda az elragadtatás hangján, a generális s a gróf titkos jelentéssel köszönékem a szerencsésen választott fortélyt (s oly hallgatók közt, mint a tudományokat szerető kancellárius és gróf Teleki Lajos, nagy bosszúságára másoknak, az egész vacsorán végig, Anglia s Franciaország felől folyt a beszéd, s én, aki mindig raktam a fát a talán hamvadzani kezdő tűzre, nem gondolék vele, hogy a beszélni is, enni is szerető generális éhen fog felkelni.) Midőn én s Sophie testvéremnek férje, a koronaőr Józsefének Józsefe Londonban Herschelnél és Ramsdennél, a híres instrumentumcsinálónál megjelenek, monda, megértvén mind ez, mind az, hogy magyarok vagyunk, az vala első kérdésök, ha ismerünk-e egy báró Vayt, s minekutána hallánk, hogy vele rokonságban is állunk, nincs az a neme a szívességnek, melyet irántunk tenni készek nem valának. Így fogadtatánk Banksnál, így Landsdownnál, kinek jóságában s társaságában a generális, hogy a mezei gazdaság munkáját lássa, heteket töltött, Vay nem az által kötelezé Ramsdent, hogy tőle sokat vásárla, hanem azáltal inkább, hogy problémákat ada fel neki némely új eszközök feltalálására, s a nagyhíru művészt algebrai

kalkulusai által az eszközök csinálása alatt segítette is. Így történt s csak így történhetett, hogy Vay oly portékákat hoz a házába, melyeket a Ramsden honja sem bír. Midőn Vay 1792-ben Londonból jöve, Hamburgnak vette útját, az Angliában nagyon tisztelt Klopstok miatt, s onnan Göttingába, az akkor ott tanuló két királyfi Vayt és a Vay kedvéért az egész professzori kart ebédre hívá meg. Ezek előtt már tudva volt, hogy a magyar utazó az ő Ramsdenektől kincseket hoz s tudva mindenekelőtt Vay Angliát elhagyá. A két királyfi látni óhajta a szekeret. A Londonból hozott üveges hintó tehát megáll a ház előtt, mert ennek magazinja ilyekkel vala elöltve. Egy újabb ebédnél az a kérdés tétetett, ha ezek közül nem engedne-e által bizonyos darabot a göttingaiaknak s a feleletet könnyű kitalálni. Hazánk a gyűjteményt csonkaság nélkül bírja, s a göttingai professzorok 1793-ban innen kérték fel némely eszközöket kölcsön. Vay tudta, hogy nincsen neme a tudományoknak, mely tekintetet és tanulást nem érdemlene, de azt is tudta, hogy jót csak attól várhatni, aki el nem szórja erejét s körültekint ugyan az egész nagy mezőn, de egynek fekszik. Ami által használni akara, a mathesis volt és a gazdaság tudományai. A szépmesterségekre nem terjednek ki gondjai, sőt midőn azt vitatgatá, hogy fonák dolog festékesen s faragásokon gondoskodni, míg jól épült házaik nincsenek, kénytelenek valánk emlékeztetni, hogy az úgynevezett solidus tudományoknak a poézis és társai készítenek utat. ő tehát Londonban a gazdaságot, Párizsban a kémiát tanulta, s azokkal társalkodék leginkább, akik e kettőben voltak nagyok. Erszénye kész vala minden áldozatot tenni, s ezzel olykor tiltott lakatokat vert le; mert a tudományok kincseihez az egész emberiségnek van jussa s az nem feltalálójáé. Landsdownál heteket tölte falusi jószágában, hogy lássa is, amit a mesterektől hallott. Banksnek szoros barátságát nyerte meg.

Vay akkor, az első párizsi és londoni útjában nemcsak a fonómasin modelljét, hanem sok órát, pisztolyt, puskát s házi és gazdasági eszközöket, mezei és kerti magokat hoz, s ezeknek nagy részét mahagóni gerendákból összeszegezett ferslágokban (a ferslágtól nem fizetnek vámot, a mahagóni gerendáktól kellett volna. S ezek Fiuménál rakatának ki a hajóból. A hétszáz forint árú magok kicsiráztattak a tengeri hosszú út alatt, vagy míg Fiuméből Pestre tétetének által; azok most bádóg szelencékben hozatának meg s tengelyen. Kevés haszna lett az ekéknek is.) Jelen valék Zsolcán (Borsod várm.), midőn a béres a kereketlen angliai ekével szánta s zúgolólda szánta. A magyar ekékbe hat ökör vala fogva, az angolba kettő. Vay széjjelveré az ekét s ismét összeraká, s ekkor a béres panasza megszűnt; az ökörnek könnyebb, monda ez, de nekem nehezebb, s minthogy a béresek nem az ökröt szeretik kímélni, hanem magokat, mindezek végre is haszontalan próbák levének. Vay (Patakon tanult, egy időben velem. Elszökött az iskolából, mert praeceptora Cellariussal kínzotta. Visszahozák. A mathesis miatt el nem szökött.) Patakot 1776-ban hagyá el, s a leingrubeni katonai akadémiába lépe Bécsben. Esztendővel azután látogatására levék. Egyik tanítója, kivel a grádicson akadémia össze, elbeszélé nekem, mely álmélkodásra ragadá Vay a tanító kart, midőn kezeik alá jutván egzámment ada. Ezt viszont én beszélem el Vaynak, kit a kertben találtam. Gyanítám, hogy valamennyire meg valának elégedve velem s kérdésekre, hogy ezt kitől és hol tanultam, azt felelém, monda, hogy Bernoullinak tanítványától, s Patakon. Ez Szilágyi Márton prof. vala, kitől talán Bernoulli kérde ilyet. Ekkor a felelet ez lehet: Debrecenben s atyámtól, a szuperintendenstől.

Himlő által kisdéd korában elgyengült szemét Belgrád alatt a sok éjszakázás és erőltetett munka még inkább elgyengítették. A bécsi orvosok nem merék biztatni. Így

1790-ben Párizsba utazott s II. Leopoldnak frankfurti koronázására jelent meg. Beteg jobb szemét végre is kénytelen vala kivétni.

Elsőben Párizst 1786-ban látta a téli és tavaszi hónapokban. Elkísérte ő is XVI. Lajost Cherbourgba, megtekinteni az ott épített révet. Innen a langvedoki csatorna meglátása miatt déli Franciaországba vevé útját. Londont látta ekkor is s Bécsbe 1788-ban, júniusban tért vissza. (1792-ben diétai követje vala Borsodnak, s 1795-ben a szabolcsi felkelőket vezérli, mint őbesterék; tudja van, serege mely előmenetelt teve a hadi gyakorlások megtanulásában s kevés hetek alatt. 1805-ben generálissá nevezetett. Az ország gyűlése rábízá a Tisza folyamjának jobb intézetét.

Az asszonyi szerénység kevésbbé tűri a kitélt, mint a mi nemünk s a hasonlíthatatlan felől szólani tiszteletem tilt. Atyjának testvére fővadászmester (mint nálunk az ily foglalatosságokról elnevezett ország bárói) a bádeni nagyhercegségben, s báró Adelsheim Johanna az orosz császárné s a svéd és bajor királynékkal együtt neveltetett. Két gyermekeiket, Lajost és Miklóst, maga ez a nagylelkű asszony és a Heidelbergben s Pestalozzinál elkészült zempléni születésű Szabó János úr nevelik most s a két gyermek méltó szüleihez s nevelőjéhez.

A septemvirnek idősb fia, József, hét esztendőt töltte Angliában s Párizsban egy gyilkos ínhideg a haza nagy reményét eloltotta. Banks Londonban a fiatalembert barátságára méltóztatta, Cambe pedig Hamburgban elhirdeté a világnak, hogy az az ifjú emberek ideálja, kit ő írásaiban feste, Vay József.

(Generális Vay nincs többé, 1824. május 11-én Pesten halt el. Született 1756. szeptember 6-án, Ábrahám atyától és cegei gróf Vass anyától. Nemesb gondolkozású, nemesb érzésű halandó kevés volt, kevés lesz.)

Ezen hosszú episodionum után, de amelyet olvasóim nem igen fogtak elunni, ha az,

amit beszélek, Erdélyi leveleim közé nem tartozik is, kísértetbe jövök egy más magyart ismertetni meg velők, ki fényt nem kerese, de fényt terjeszte.

Pallásthy Márton, házi tanítványa a piarista Koppi Károlynak, hervadozó ifjúságában letette szolgálatját a kancellária mellett, de Bécsben lakott, mind mivel ott orvosait válogathatá, mind barátjaiért, kiknek számok a nagy Széchenyit és a nagy Pászthort is látta. A nyári hónapokban olykor tudós utazásokat teve. Swieten, az ifjabb, tudományok minisztere II. József alatt, esmerte fejét s lelkét, s felhatalmazá, hogy Németországban a nevezetes embereket igyekezzék az ausztriai monarchiának megszerezni. Pallásthy Jénában Eichorn G. Jánost, Göttingában Hissmannt, az erdélyi születésűt, erre megnyerte. Hissmann meghalt, minek előtte útnak indulhatott; E. pedig megváltoztatá szándékát azért, amit beszélni fogok.

E. késett jelentést tenni a weimari hercegnél, kinek szolgálatában állott, s a szándék hírbé ment. A herceg megtevé a rendelést, hogy Jénában várják ebédre, s meghívátá a professzorokat. E... meg vala zavarodva. Az ebéd vége felé a herceg kérdést teve, ha való-e a hír, hogy Bécsbe szándékozik. Ez vallást teve s jelenté, hogy éppen esedezni akar már eleresztéséért. A herceg tudni akará, mely fizetés mellett? Elmondá az alkudott pénzt és amellet a konziliárius titulust. Professzor úr, monda a herceg, az én erszényem nem mérközhetik össze a császáréval, de tudja az úr, hogy valamint az én gyermekeim volnának, ha meghalnék, az úréi, úgy, ha az úr meghalna, az úr gyermekei volnának az enyéim; a konziliáriusi titulust én is megadom az úrnak, s megjavítom a fizetését; kérem az urat, maradjon veszteg! E. sírva szólala meg, s ígéretet teve, hogy őtet a hercegnek ezen kegyessége után semmi tekintetek nem vonhatják máshova. A következtetéseket megtenni olvasóimra hagyom.)

Róla: Szinnyei József.

KAZINCZY PÉTER, kazinczi és alsóredmeczi (1747 – 1827) zempléni alispán

1747. június 16-án született. Apja kazinczi és alsóredmeczi Kazinczy Dániel, anyja Szirmay Teréz. 1798-ban már Zemplén megye alispánja volt. Unokaöccse Kazinczy Ferenc. Felesége Ragályi Zsuzsanna, kitől Zsófia nevű lánya született, ki Vay Ábrahám (III) neje lett. Többször megfordult Alsózsoltán. Élete végén Miskolcon telepedett le, ahol 1827. december 5-én meghalt. Az alsózsoltcai Vay kriptában helyezték örök nyugalomra.

Róla: Nagy Iván.

KAZINCZY ZSÓFIA, kazinczi és alsóredmeczi Vay Ábrahámné (III) (1794 – 1843)

1794. január 11-én született kazinczi és alsóredmeczi Kazinczy Péter zemplén megyei alispán és kiscsoltói Ragályi Zsuzsanna gyermekeként. 1810. november 17-én ment férjhez Vay Ábrahámhoz (III), minek alkalmával Vályi Nagy Ferenc írt hozzájuk verset.

Ferenczy szobrászművész Ruszkicán, Krassó-Szörény megyében találta meg ekkoriban a magyar márványt.

Vay Ábrahám nagyobb összegű pénzt adott neki, amellyel Budán műtermet kezdett építtetni. Amíg el nem készült a műterem, egyre segítette a bőkezű mecénás Ferenczyt, aki aztán hálából, az első darab vésője alá került magyar márványból Kazinczy Ferenc miniatűr mellszobrát faragta ki, azzal Vay Ábrahámét, Kazinczy Zsófiát lepte meg névnapja alkalmából. Házasságukból 12 gyermek született, de ezek közül, csak a második született Alsózsoltán.

Házassága után unokatestvére Kazinczy Ferenc még több alkalommal megfordult a településen. Meghalt Pesten 1843. december 20-án, de Alsózsoltán temettetett a Vay kriptá régi boltjába.

Róla: Kazinczy Zsófia és Vay Ábrahám házasságának története (Ismeretlen Kazinczy levelek) = Napkelet 1940. 18. 144-148. 1.

KÉKEDI JÁNOS (XVIII. század közepe) református tanító

1754-1757 között Alsózsoltán tanított.

Róla: Farkas Ferenc, 2000. Az Alsózsoltai Református Egyház levéltára.

KELEMEN LAJOS (1905 - 1991) helytörténeti kutató

Sokgyermekes iparos családban született Miskolcon 1905-ben. A műszerész szakmát tanulta ki, de már fiatalon nagy érdeklődést mutatott a történelem, régészet és néprajz iránt. 1958-ban költözött Alsózsoltára. A helyi ismerősökön, szomszédokon keresztül kezdte el kutatni kezdetben a település múltját. 1981-re a község fennállásának 700 éves évfordulójára jelentős mennyiségű anyagot gyűjtött össze. Ezt *Alsózsoltca 700 éves* című kiadványában tette közzé, amelynek kiadását a községi tanács szponzorálta. Az ekkor megrendezett helytörténeti kiállításra jelentős mennyiségű anyagot gyűjtött. A későbbiek során tanácsival helyes irányba terelte a kezdő helytörténeti kutatókat. Településünk környékén régészeti anyagot is gyűjtött, jelentős, történeti értékű megfigyeléseket végzett.

KEREKES KÁLMÁN
(XIX – XX. század)
református lelkész

Vattay István lemondása után, 1911. júliustól látta el az eklézsia vezetését. Rövid ideig, 1911. október 22-ig volt itt, amikor esperesi meghívásra Román Ernő lelkész érkezett településünkre.

Róla: Árpád Jenő, 1999.; Alsózsoltcai Református Egyház levéltára

KERESKÉNYI ISTVÁN
(XVIII. század második fele)
református tanító

1774 és 1782 között tanított a zsolcai református iskolában.

Róla: Farkas Ferenc, 2000. Az Alsózsoltcai Református Egyház levéltára.

KÉRÉSZI ZSIGMOND
(? - 1788)
református prédikátor

Cserépfaluból érkezett és 1760-tól 1764-ig volt a helyi református hitközség prédikátora. Alsózsoltcáról újra Cserépfaluba ment, ahol haláláig, 1788-ig szolgált.

Róla: Árpád Jenő, 1999.; Alsózsoltcai Református Egyház levéltára; Ugrai János, 2005.

KERESZTESI MIHÁLY
(XVII. század)
református prédikátor

1620 és 1626 között Alsózsoltca leányegyházának, Felsőzsoltcának volt a lelkésze. 1629-ben Tiszaszederkény és Sajóörös prédikátora, majd emődi lelkészként tűnik föl a neve 1639-ben.

Róla: Bodnár Tamás, 2003. Dienes Dénes, 2001.

KIS LÁSZLÓ
(XIX – XX. század)
református tanító

Alsószolcán tanított 1886-1890 között Baksa Lajossal egy időben.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.

KISINCI JÁNOS
(XVIII. század)
református prédikátor

1740-1744 között szolgált Alsószolcán, mint református lelkész.

Róla: Árpád Jenő, 1999.; Alsószolcái Református Egyház levéltára

KISS JÓZSEF, Dr.
(XX. század)
állatorvos

Dr. Sándor Béla állatorvost követte állásában. Miskolcra járt ki Alsószolcára. Utána Dr. Lippai Nándor következett.

KISS KÁROLY
(1910 - ?)
jegyző

1910-ben született. Három gyermeke volt. 1946. szeptember 1-től volt un. „behelyezett” jegyző Alsószolcán. 1948-ban tagja a Magyar Kommunista Pártnak és a Vasiparosok Országos Szövetségének. 1949. szeptember 15-én hivatalvizsgálat miatt kénytelen lemondani jegyzői állásáról.

KISS LAJOS
(XX. század)
kántortanító

A Gömör megyei Felsőbalogról menekült a második világháború után. Idősebb korában került Alsószolcára, ahol az államosított iskolában matematikát tanított nyugdíjazásáig. Budapesten temették el.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.

KISS LAJOSNÉ,
lásd Pusch Gertrúd!

KISS MARGIT
(XX. század)
református tanítónő

1939. január 1-től 1939. június 30-ig helyettesítette Baksa Ilona tanítónőt. Majd július 7-én megválasztották a harmadik tanítói állásra.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.

KISS PÉTER, Dr.
(XX. század)
római katolikus plébános

1945-ben Sajóládon és Polgáron is plébános volt egy rövidebb ideig.
Róla: Balpataki Béla, 1987.

KLEIN ROZÁLIA,
özv. Kohn Sámuelné
(1876 – 1944)
kocsma és üzlettulajdonos

Tomoron született, apja Klein Mózes, anyja Weisz Julianna. Fűszerkereskedését férjétől vette át annak 1941-

es halála után. Auschwitzban halt meg erőszakos megsemmisítés következtében. Halála becsült időpontja 1944. július 15.

KOHN ERZSÉBET,
Wellsz Arnoldné
(1904 – 1944)

Alsózsoltán született, apja Kohn Sámuel, anyja Klein Róza. A deportálás alatt Miskolcon lakott, ahonnan egész családjával Auschwitzba deportálták, ahol meghalt.

KOHN JÓZSEFNÉ
(? – 1944)

Az 1944-es deportálás áldozta.

KOHN SÁMUELNÉ,
lásd Klein Rozália!

KORCSMÁROS ANDRÁS
(1915 - 1998)
munkástanács elnökhelyettes

1956. október 27-én az alsózsoltai munkástanács egyik elnökhelyettesévé választották. Az alsózsoltai felvonulók élén, a helyi első világháborús emlékmű előtt elmondta a Nemzeti dal c. költeményt. A forradalom bukása után Kanadába távozott, Torontóban élt haláláig. Hamvai az alsózsoltai temetőben pihennek.

KORCSMÁROS KÁLMÁN
1906 – 1944)
honvéd

1906. január 7-én született, anyja neve Korcsmáros Zsuzsanna, felesége Karsza Piroska. Ismeretlen helyen halt meg. Halálának becsült időpontja 1944. szeptember 15.

KORCSMÁROS KÁROLY
(1891-?)
honvéd

Született 1891. november 2-án, anyja neve Csorba Eszter. Az I. világháború katonái áldozata.

KORDA KATALIN, borosjenői gróf,
Vay Dánielné
(? – 1788)

Borosjenői gróf Korda György kolozs vármegyei főispán és széki gróf Teleki Zsuzsanna lánya. Vay Dániel első felesége volt. Gyermekük nem született. A legendák szerint Katalin asszony nagyon babonás volt. Megegett, hogy a kastély bútorzatának egy részét a Sajóba hányatta az állandó recsegés-ropogás miatt. Meghalt 1788. január 30-án Alsózsoltán, ahol a Vay kriptában lett eltemetve. Megemlékezik róla a kriptá „kegytárában” elhelyezett márványtábla.

Róla: Kelemen Lajos, 1981.

KORPALICS VIKTÓRIA,
Görgy Árpádné
(1898 – 1919)

Alsózsoltán lakott 1919-ben férjével, Görgy őrnaggyal. 1919. május 20-án meggyilkolták őket. Történetüket lásd Görgy Árpád alatt!

KOSÁRKÓ JÁNOS
(1888 – 1918)
honvéd

1888. július 26-án született Taktaharkányban. Anyja Tóth Mária, felesége Puhl Julianna. A 10. miskolci gyalogezred népfelkelője volt. Meghalt 1918. június 30 után Újvidéken.

KOVÁCS ISTVÁN
(XVIII – XIX. század)
református prédikátor

1807. és 1810. között szolgált Alsózsoltán, mint prédikátor. 1811-ben Cserépfaluba távozott prédikátornak.

Róla: Árpád Jenő, 1999.; Alsózsoltai Református Egyház levéltára

KOVÁCS JÁNOS
(1902 – 1944)
honvéd

Született Esztergomban 1902. június 22-én, anyja neve Dobos Mária, felesége Jakkel Margit. Ismeretlen helyen halt meg. Halálának becsült időpontja 1944. november 24.

KOVÁCS JÁNOS

(XX. század)
római katolikus plébános

A sajlóádi anyaegyház plébánosa volt 1967-1975 között.

Róla: Balpataki Béla, 1987.

KOVÁCS JÓZSEFNÉ Dr.,
lásd Fodor Julianna!

KOVÁCS RÓZSA
(XX. század)
református tanítónő

Menekült állami tanítónő. Alsózsoltán helyettesített, majd a pápai állami népiskolához helyezték át 1946.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.

KOZMA FERENC
(1896 – 1916)

1896-ben született Alsózsoltán. A 34. gyalogezred népfelkelője volt. 1916. október 1-én esett el Podlarenél Galíciában.

KOZMA ISTVÁN
szakaszvezető
(1890 – 1914)

1890-ben született Alsózsoltán. A 34-es gyalogezredben harcolt. 1914. október 21-én esett el a Marianovic melletti csatatéren Boszniában.

KOZMA JÁNOS
(1923 – 1987)

jegyző, tanácstitkár

A Csehszlovákiához csatolt Zemplén megyei Leleszen született. Fiatalemberként, mint civil alkalmazott, az Uzsoki hágónál volt írnok. A második világháborúban fegyveres szolgálatot teljesített. A Veszprém megyei tapolcai laktanyában 1944. október 5-től repülő híradós kiképzésen vett részt. 1945 áprilisában bolgár katonák fogságába esett. A fogság 4-5 hónapját Szigetváron töltötte. Hazatérve Zemplénagárdon a község házában helyezkedett el jegyzői állásban. 1947-ben házasodott, majd ezután 1948-ban közigazgatási iskolát végzett Szombathelyen. Ezen az éven Hernádnémetibe került tanácstitkárnak, ahol két gyermeke született. Innen 1950-52 között Sajólászlófalván volt titkár, majd újra visszakerült Németibe, ahonnan az ottani 1956-os események hatására kérte áthelyezését. Így került 1958 szeptemberében Alsózsoltára, ahol szintén tanácstitkárként tevékenykedett. 1960-61-ben tanácsakadémiát végzett. 1980-ban megromlott egészségi állapota miatt nyugdíjazták. Munkája elismeréseként a munkaérendrend bronz fokozatát kapta meg. Nyugdíjasként az ÉPTEK vállalat rendészeti vezetője volt 1987-ben bekövetkezett hirtelen haláláig.

KÓKÚTI LÁSZLÓ, Dr,
(XX. század)
szülész-nőgyógyász, körzeti orvos

Dr. Letanovszky Lajos után jött Alsózsoltára. Innen Zalaegerszegre került.

KÖVÁRY JÓZSEFNÉ,
lásd Géresy Ilona!

KÖVÉR NÁNDOR
(1900 – 1918)
honvéd

1900. június 18-án született, apja Kövér György, anyja Károly Mária. A 10. gyalogezredben volt honvéd. 1918. október 1-én halt meg Aradon spanyolnáthában.

KÖVESDI BÉLÁNÉ,
lásd Gubcsi Erzsébet!

KRISTÓFFY MÁRTON
(XVIII – XIX. század)
római katolikus plébános

1800-ban Ónodban, majd 1803-1810 között Sajóládon és ezzel együtt Alsózsoltán látta el a hívek szolgálatát.

Róla: Balpataki Béla, 1987, Miskolc 1987.; Magyar Katolikus Lexikon

KULCSÁR FERENC
(1908-1983)
református prédikátor

A XX. század egyházi pályán munkálkodóinak nehéz időszakában, 1954-től 1975-ig látta el a helyi eklézsia vezetését. Eredetileg Martonyiban volt lelkész, innen ke-

rült megbízás útján Alsózsoltára 1954. augusztus 16-án. Szeptember 5-én Békei Benő teológiai professzor, nyírségi esperes iktatta be hivatalába. Hivatalának első éveiben sokszor mindennapi anyagi gondokkal kellett megküzdenie. 1955-ben a nehézségek ellenére is sikerült újjáépíttetnie a templom kerítését. 1956 október és november folyamán a templomtorony bádogszerkezetének megjavítása, és lefestése történt. A hatvanas évek némi enyhülést és gazdasági föllendülést hoztak, minek következtében korszerűsítették a pa-

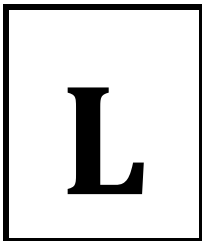
rókia fűtését, kényelmesebb bútorok kerültek a tanácsterembe. A templom felszentelésének 180. évfordulójára teljes renoválás kezdődött meg. A kivitelező hibájából azonban ez nem fejeződött be időben. Kulcsár tiszteletes 1975-ben időközben nyugállományba vonult.

Róla: Árpád Jenő, 1999.; Alsózsoltai Református Egyház levéltára

KURDY ISTVÁN
(XIX – XX. század)
református tanító

Boldván volt református néptanító. Géressy Zsuzsanna tanítónőt helyettesítette nyugdíjasként 1927. március 1-től augusztus 31-ig. Feltételezhető, hogy veje Szabó András kántortanító kérésére vállalta el a helyettesítő munkát.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.

LANKÁS TIBOR
(XX. század)
római katolikus plébános

1945-ben egy rövid ideig a sajlóádi anyaegyház plébánosa volt.

Róla: Balpataki Béla, 1987.

LEITNER ILONA
lásd Harangi Ilona!

LETANOVSKY ETELKA
Anna,
Tóth Józsefné
(1906 – 1990)

Letanovszky Lajos és Csohány Etelka lánya volt 1906. május 28-án született. Férje Tóth József, Alsózsolca főjegyzője, kitől két lánya született. Sajóládon halt meg, és ott is van eltemetve.

LETANOVSKY LAJOS
(1869 - 1940)
főjegyző

Egerlövön született 1869-ben. 1898. október 29-ig Újhután, a mai Bükkszentkereszten volt anyakönyvvezető. Innen került településünk anyakönyvvezetői hivatalába. 1906-ban már jegyzői állást töltött be, majd Alsózsolca főjegyzője volt 1927-ig. 1909-ben ellentétbe került a zsolcai Vay leszármazott Haller József miskolci járási főszolgabíróval, aki fegyelmi ügyet indított ellene, de állásából nem mentették fel, és később az eljárást megszüntették ellene. Felesége Csohányi Etelka, kitől három gyermeke született. Jegyzői

állásában veje Tóth József követte. Az alsózsolcai temetőben nyugszik

Róla: OSZK

LETANOVSKY LAJOS, Dr.
(1899 – 1962)
körzeti orvos

1899-ben született Letanovszky Lajos és Csohányi Etelka gyermekeként. A Semmelweis Orvostudományi Egyetemen végzett 1924-25-ben. Már 1930-ban Alsózsolcán lakó körzeti orvos volt, ekkor az alakuló Polgári Lövészegylet orvosa is. 1945-ben ő felügyelte a helyben és Felsőzsolcán felállított hadifogolytáborokat, ahol magyar katonákat őriztek. Képviselőtestületi tag volt, 1945 előtt és 1947-1950 között.

Felesége Dr. Vasvári Sarolta volt, kitől két fia született.

Meghalt 1962-ben, az alsózsolcai temetőben nyugszik.

LÉVAY JÓZSEF
(1825 – 1918)
költő, műfordító, az MTA tagja

Lévay Péter és Dobai Szabó Julianna fia, 1825. november 18-án született Sajószentpéteren kismemesi családban. 1836–1846 között a miskolci Evangélikus Líceumba járt, majd Késmárkon jogot hallgatott. 1847-ben Miskolcon joggyakornok lett. Már az iskolában kitűnt verselő készségével, gyorsan fejlődő nyelvtudá-

sával és szokatlan világirodalmi tájékozottságával. Tizennyolc éves korában már verseket küldött különböző lapoknak, s ezek megjelenvén, elismerő szavakra ragadtatják a nagyon jó ízlésű és nagyon szigorú kritikus Erdélyi Jánost. Útja zökkenő nélkül vezetett az egyetem felé, ahol egyszerre tanult jogot, és készült a tanári pályára. Tehetsége és műveltsége felkeltette Szemere Bertalannak, Borsod megye követének érdeklődését, és maga mellé vette írnoknak. Ez időben szólalt meg a költészetben új hangon Petőfi, majd Tompa Mihály, és 1847-ben - a Toldival - Arany. Lévy lelkesedett értük, hatásuk alá került, és ez egész életére meghatározta költészetét. 1848-ban Szemere mellett belügyminisztériumi tisztviselő és a hivatalos lap munkatársa. Lelkes, hazafias költeményeket ír; ekkor születik leghíresebb verse, a Mikes. Itt érkezett el fejlődésének csúcsára, azaz inkább fennsíkjára, mert hanyatlás sohasem következett utána. Hatvan évig tudta tartani az esztétikai színvonalat: a mértéktartó arányosságot, a választékosságot, a tetszetős és fülnek mindig kellemes verszeneiséget, vagyis a legjelentektelenebb mondanivalónál is a hibátlanságot.

A bukás után hazament a szülői otthonba, eltűnt a szemek elől. De amikor Haynau rémuralma után kiderült, hogy személy szerint nem üldözik, egy időre visszatért Pestre, ahol a Kemény Zsigmond szerkesztette Pesti Napló munkatársa volt. 1852-

ben visszament Miskolcra tanárnak. Ebben az évben jelent meg első verseskötete, amely a már eddig is népszerű költőt országos hírvé tette. 1865-ig gimnáziumi tanár. Tanítványai később úgy emlékeznek vissza rá, mint varázsos szavú, lelket izgató, elmét fejlesztő, nagyszerű pedagógusra. Költeményeit pedig szeretettel várták az olvasók, és általában elismerte a kritika. Telibe találta a közhangulatot elégikus hangjával és nemzeti múltidézéssel. Előbb a Kisfaludy Társaság választja tagjának, majd a Tudományos Akadémiának levelező, később rendes, idős korára tiszteletbeli tagja. Közben összebarátkozott Arannyal is, Tompával is. Gyulai Pál pedig az egyik legjobb barátja lett. Ennek ellenére pontosan tudta magáról, hogy nem irányító egyéniség, példás önkritikával mindig is valahol a második sorban látja a maga helyét. 1865-ben újra közhivatalt vállalt. Megyéjét szolgálta. 1867-től kezdve Vay Miklós főispán hívó szavára a miskolci megyeházán Borsod vármegye főjegyzője lett. A Vay családdal bensőséges baráti viszonyt ápolt, többször járt Alsózsoltán, élvezve vendégszeretetüket és a közös vadászatok örömeit. Példamutató vidéki főhivatalnok: maga a testet öltött liberalizmus. Költészete a közhangulatnak megfelelően idillikus hangot ölt. Noha falusi eredetű, a falu és népe az ő számára mindig megmaradt a népszínművek problémátlán, üde költői színhelyének. Együtt élt a polgárosu-

ló ország minden illúziójával. De közben igen tevékeny részt vesz a közkultúrát fejlesztő műfordítói munkákban is. Őt Shakespeare-t, két Molière-t és számos költőt (Longfellow-t, Béranger-t, egy egész kötetnyi Burnst) fordított igen jó színvonalon, Seneca *Vigasztalásait* is tolmácsolja. Része is van minden elismerésben, két ízben is kapott magas kitüntetést, és nyugdíjba vonulása előtt még megyéje alispánjának is megválasztották. Hetvenéves fővel ment nyugdíjba. Ekkor kezdi írni szomorkás elégiáit a vénülsérről, majd az elérkező öregségről. De lelkének harmóniája zavartalan. Szereti az embereket, belenyugszik a változtathatatlanba. Sose volt különösképpen vallásos, de mindig erőt és vigaszt adott zavartalan istenhite, belső harmóniával vette tudomásul az ifjúság múlását és az öregség elérkezését; erről szól öregkorának legszebb költeménye, az Aratás. Költői és műfordítói munkája mellett írt néhány egészen kitűnő arcképtanulmányt Aranyról, Tompáról és Deák Ferencről. 1909-ben még új verseskötete jelent meg A múzsa búcsúja címen. De még mindig volt hátra csaknem egy egész évtized, és se költői ereje, se színvonala nem hanyatlott. Hanem, ami következett, már merőben távoli, érthetetlen volt az aggastyán poétának, hiszen találkoznia kellett Adyékkel és a Nyugattal. De ő ezt a nemzedéke számára érthetetlen új hangot nem kárhoztatta. 1911-ben megkapta a Szent István

rend²⁰ lovagkeresztjét. 1918. július 4-én halt meg. Végakarátának megfelelően a sajaszentpéteri református temetőben, szülei mellett helyezték örök nyugalomra.

Miskolcon könyvtár viseli a nevét. Hagyatéka a Herman Ottó Múzeum egyik legnagyobb dokumentum és tárgyi együttese.

Róla: Dobrossy István, 1996.; 1999.

LIKETAI JÁNOS
(XVII. század)
református prédikátor

Alsószolcán 1646-ban szolgált.

Róla: Bodnár Tamás, 2003.

LIPPAI JÓZSEF
(? – 1945)
honvéd

A 101. gs, vh zászlóalj 2. századánál szolgált, mint honvéd. Mánynál esett el 1945. január 25-én szívlövés következtében. Temetése is ebben a községben történt. A településen húzódtott a Budapestet ostromló szovjet frontvonal, illetve az ez ellen kiépült Margit vonal. A falu többször is gazdát cserélt.

---

²⁰A rend jelmondata magában foglalja adományszolgáltatásának mibenlétét: "A köz szolgálatában szerzett érdemek jutalma."

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

LIPPAI NÁNDOR, Dr.
(XX. század)
állatorvos

Dr. Kiss Józsefet követte az állatorvosi megbízásban Alsózsolcán. Utána Dr. Gombos Gyula következett.

LIPTSEI PÁL
(XVIII-XIX. század fordulója)
református tanító

A pataki kollégiumból került hozzánk tanítónak. 1812. december 28-án feleségül vette Áts Nagy Erzsébetet, Rózsa István ispán özvegyét. Nem volt ugyan járatos az orgonálásban, mégis 1837-ig tanított itt. Horváth Gábor lelkész feljegyzései szerint „botránkoztató életvitele miatt” el kellett hagynia a helyi iskolát. Ekkor Hejőpapiba költözött.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.; Árpád Jenő, 1999.; Az Alsózsolcai Református Egyház levéltára.

LÓRÁNT KLÁRA,
Dobóczky Andrásné
(1930 - ?)
tanár

1930. május 18-án született Sajóvámoston. Tanítói képesítését a Miskolci Zrínyi Ilona Gimnázium líceumában szerezte 1949. június 7-

én. Ezután a Diósgyőri Gépgyárban, Kondón, Bükk-szentlászlón, Szirmabesenyőn, Mezőnyáradon tanított. Az Egri tanárképző Főiskolán 1956. július 26-án ének és magyartanári képesítést szerzett, majd az itteni Pedagógiai Főiskolát 1962-ben végezte el. 1988. június 2-án nyugdíjba vonult. Haláláig Alsózsolcán élt.

LOSONTZI JÓZSEF
(XVIII. század közepe)
református tanító

Taktaharkányból jött tanítani Alsózsolcára.

Róla: Farkas Ferenc, 2000. Az Alsózsolcai Református Egyház levéltára.

LOVÁSZ MIHÁLYNÉ,
lásd Tóth Jolán!

LUKÁCS IMRE
(1914 – 1940)
honvéd

Született 1914. március 30-án, anyja neve Lukács Rozália. Felesége Varga Ilona. 1940-ben vas- és acélgyári kovács volt. A II. világháború katonai áldozata.

LUKÁCS ISTVÁN
(XVIII. század)
református prédikátor

Alsózsolcai prédikátor volt 1738-1740 között.

Róla: Árpád Jenő, 1999.; Alsózsolcai Református Egyház levéltára

LUKÁCS JÁNOS
református tanító
(XX. század)

Édesapja Lukács Pál, a Kaparósi Haller tanya kerékgyártója volt. A II. világháború alatt szovjet fogságban volt. Okleveles tanító. Üveges Ida lemondása után, 1947. november 28-án kezdte meg helyettes tanítói munkáját a kemelyi iskolában. 1948. május 1-ig tanított itt. Utána Sajóladon megválasztották rendes tanítónak, majd igazgatónak 1951-1953 között. Innen került a Miskolci Járási Pártbizottságra politikai munkatársnak. Ezt követően a Borsod Megyei Marxista Leninista Esti Egyetem tanára lett. Itt dolgozott nyugdíjazásáig, 1982-ig. Haláláig Miskolcon élt, ott is temették el.

Róla: Farkas Ferenc, 2003.

LUKÁCS LÁSZLÓ
(1898 – 1918)
honvéd

1898-ban született. Anyja neve Lukács Borbála, felesége Budai Pirooska volt. Polgári foglalkozása kőműves volt. A 65. gyalogezredben szolgált.

Az orosz harctéren esett el 1918. augusztus 9. után.

LUTERÁN JÁNOS
(? -?)
honvéd

Elesett az első világháborúban.

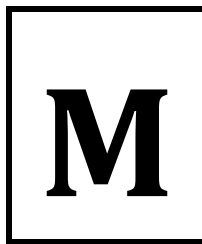
LUTTER MÁRTON
(1897 – 1945)

1897. október 25-én született Zólyombrézón, apja neve Luther Márton. A diósgyőri kohászatban dolgozott. Lakhelyén, Alsózsolcán a Kossuh Lajos út 67 szám alatt esett fogságba 1945. január 23-án. Az oroszok, mivel németes hangzású neve volt, „málenkij robot”-ra hurcolták 38 falubelijével együtt. A Donyec–medence bányáiba kerültek dolgozni. Közelebről Ukrajnában a Luganszkai terület Perevalszkij járásában, Buhaivka község hadifogolytáborában őrizték az 1207. fogolytábor 4. hadifogolyszázadában. Itt a ma is létező Delta bányában dolgoztatták. Ezt megelőzően német hadifoglyok dolgoztak itt. Beteges, „gyomor-bajos” ember volt, így a napi 12 órás folyamatos fizikai munka és az alultápláltság hamar lerontotta egészségi állapotát. Meghalt 1945. június 16-án. Az itt álló 51. számú hadifo-

goly temetőbe temették, amely a bányától 300 méterre található. Temetésének helye ma műveletlen mezőn van, ahol 311 hadifogoly, köztük 82 magyar nyugszik.

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

MAGOS MIHÁLY
(XIX. – XX. század)
bíró

Községi bíró volt 1918 környékén.

MAJOR ESZTER,
özv. Simon Benjáminné
(XIX. – XX. század)
bába

1895 – 1900 között községi bába volt és ő vezette le a településen történt szüléseket.

MAROSVÁRI DEZSŐ
(1916 - 2007)
tanár

1916. május 15-én született Miskolcon. A Miskolci tanítóképzőben végzett 1937-ben A szegedi Pedagógiai Intézetben 1952-ben, az Egeri Állami Pedagógiai Főiskolán 1965-ben végzett, ahol földrajz, biológia, rajz szakos tanári képesítéseket szerzett. 1942-1947 között az Örkényi Gazdaképzőben, majd a Túrkevei Gazdaképzőben tanított 1949-ig. Ezután Alsózsolcára kerüléséig a Túrkevei népiskola tanítója volt.

A tanítói pálya mellett a magánéletben is vonzotta a fotózás, képzőművészet, néprajztudomány, a csillagászat. Ezekben az ágakban autodidakta módon képezte magát és komolyan művelte is ezeket. Rajzaiból, festményeiből, amelyen elsősorban Alsózsolcát és környezetét örökítette meg, több száz darab fennmaradt, díszítve többek közt a település közintézményeit. Az iskolának, - több generációt nevelő, - képi szemléltető sorozatokat készített. A Herman Ottó

Múzeum máig őrzi alsózsolcai néprajzi gyűjtéseit, festményeit, fotóit. Újonnan épített házának tetejére csillagvizsgálót építtetett ezzel hódolva egyik szenvedélyének.

1976. augusztus 31-én vonult nyugdíjba. Alsózsolca település munkája és tevékenysége elismeréséül az „Alsózsolcáért” gyűrűvel tüntette ki.

MARTON JÁNOS
(XVIII. század)
református prédikátor

1764-1769 között alsózsolcai prédikátor volt.

Róla: Árpád Jenő, 1999.; Alsózsolcai Református Egyház levéltára

MÁTÉ FERENC
(? - ?)
honvéd

Elesett az első világháborúban.

MATYI JÓZSEF
(1919 -?)
tanácstitkár

Garadnán született, anyja Jerkó Anna. Családja a Felvidékről telepedett Alsózsolcára, testvére Matyi László. Eredeti foglalkozása szabó, de első munkahelyére az alsózsolcai község-házára 1945. június 6-án került tisztviselőnek, ahol 1953. augusztus 10 és szeptember 15 között tanácstitkár volt.

MATYI LÁSZLÓ

(1912 - ?)

munkástanács alelnök

A Felvidékről telepedtek Alsózsolcára, testvére Matyi László volt. A II. világháború alatt főhadnagyi rangban szolgált. 1946 szeptemberében még orosz hadifogságban volt. 1956. október 27-én az alsózsolcai munkástanács egyik elnökhelyettesévé választották.

MAZSAROFF MIKLÓS

(1929-1997)

festőművész

Mazsaroff Miklós Miskolc szomszédságában, Alsózsolcán született. Szülei Mazsaroff Nikola (Miklós) bolgárkertész és Nagy Zsófia voltak, akik a Vay báróknak dolgoztak. Természetes volt, hogy a fiú a polgári iskola elvégzése után kertésztanuló legyen. Családja a második világháború után Dunántúlra költözött: Zircen, majd Bakony-nánán éltek. A kertészetből azonban nem tudtak megélni, ezért bányásként helyezkedett el a dudari szénbányában. Döbröczeni Kálmán miskolci festőművész tanácsára beiratkozott a Batsányi János népi kollégiumba. Ez a kollégium azonban nem művészképzéssel foglalkozott, ezért átment a Nagy Balogh János (később Derkovits) népi kollégiumba, melynek vezetője Pap Gyula volt (itt tanult Feledy Gyula is). 1947-ben a Nagymaroson álló festőiskola kért

ösztöndíjat az Alsózsolcai Nemzeti Bizottságtól, hogy a tehetséges diák tovább tanulhasson. Innen került a Képzőművészeti Főiskolára. Mesterei Berény Róbert, Pór Bertalan és Domanovszky Endre voltak. Politikai szempontból egyenetlen időszakban járt a főiskolára: kezdetben még nyoma sem volt a személyi kultuszból eredő kultúrpolitikai sematizmusnak, ami azonban 1949-től fokozatosan erősödött. A Berény-osztály igyekezett ennek a hatásnak ellenállni, bíztak a művészet saját törvényszerűségeiben, politikai semlegességében. A Főiskolán 1953-ban végzett, s mi tagadás nem művészi pályán kereste kenyerét: egy tisztiskola alkalmazottjaként raktárakat, könyhákat tervezett. Megnősült, házassága azonban hamar csődbe jutott, ráadásul művészként sem jutott sokra: lírai életképei, tájképei nem illettek bele a kor mindent átpolitizáló stílusába. Ezért 1953-ban – szinte menekülésszerűen – Bulgáriába utazott tanulmányútra, ám végül két évig élt ott. 1958-ban bolgár feleségével hazatért Miskolcra.

Miskolcon nem a művésztelepen kapott lakást, ezért saját magának kellett a műtermét kialakítania. A kezdeti gondok leküzdése után, néhány éves átmeneti idő alatt rátalált saját kifejezőmódjára, ami a korábbi lírai posztimpreszionista stílusának markánsabb, konstruktívabb megjelenését jelentette. Ezek az ismérvek főleg tájképein jelentek meg először, sok tájképet festett, voltaképpen

egész életművének súlypontját ezek a képek adják. Grafikával is sokat foglalkozott, főleg a linóleummetszetben és a fametszetben találta meg kifejezési lehetőségeit. Stílusérésében határozott szerepe volt külföldi tanulmányútjainak, főleg Olaszországban fogta meg a mediterrán táj szín- és formagazdagsága, a kontrasztok és átmenetek sajátos ritmusa. Ez nem is csoda: Mazsaroff maga is igazi mediterrán típus, ez volt az ő világa. Ez az új stílus mutatkozott be 1971-es budapesti kiállításán, a Fényes Adolf Teremben. Az addig háttérben álló művészre felfigyelt az országos művészeti kritika, Újvári Béla és D. Fehér Zsuzsa is méltatta a művészt és alkotásait. Újvári főleg Mazsaroff valóságosságát emelte ki, ami a „modern szellemű képfarmálás” kereteiben is meg-

marad. D. Fehér Zsuzsa a művész „önfegyelmező, belső rend”-jét emelte ki, ami azonban „nem szab gátat az őszinte, csodálkozó, néha ujjongó lírának sem”.

Mazsaroff Miklós az 1970-es években vált országosan ismert, elismert festővé. Ezt igazolják tisztségei is: a borsodi képzőművész csoport titkára, majd 1973-tól (egészen 1990-ig) a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége északmagyarországi területi szervezetének titkára lett. Az elismerések sem maradtak el: alkotásait többször díjazták

a Miskolci Téli Tárlatokon, Szocialista Kultúráért érdemermeket kapott, majd 1981-ben Munkácsy-díjat, 1985-ben pedig Izsó Miklós-díjat kapott. Számos hazai, országos kiállításon és sok külföldi csoportos kiállításon vett részt: NDK-ban, Bulgáriában, Szovjetunióban, Lengyelországban, Csehszlovákiában, Jugoszláviában. Nyolc évig vezette a nagy múltú Vasutas képzőművészeti kört. 1997-ben hunyt el Miskolcon.

Emlékére dr. Nikolaeva Mária, a művész özvegye, a pályakezdő képzőművészek támogatására Mazsaroff Miklós-díjat alapított (elsőként, 2009-ben a miskolci születésű Batykó Róbert kapta meg).

Róla: Tasnádi Attila, 1989.; Dobrik István, 1987.; Miskolci életrajzi lexikon

MIGLÉSZI JÓZSEF **(XVIII-XIX. század)** **református prédikátor**

Alsózsoltán 1792-1797 között szolgált. Pontos ember lévén, a gyülekezet gazdasági ügyeit „classis”-okba sorolva jegyezte fel a parókia levéltárába. Az ő idejében, 1795. november 29-én került sor az újonnan épült templom felszentelésére.

Róla: Árpád Jenő, 1999.; Alsózsoltai Református Egyház levéltára

MIHALIK ANDRÁS

(XIX. század)

római katolikus plébános

Alsózsolca római katolikus szempontból 1817-1849-ig Felsőzsolca filiája volt. Mihalik András 1829-ben volt felsőzsolcai plébános és látta el az alsózsolcai 188 római katolikus lelki gondozását 1829-ig.

Róla: Egri Főegyházmegyei Levéltár, Magyar Katolikus Lexikon

MIKES SAROLTA, zabolai gróf,

Vay Arnoldné

(1870 – 1957)

1870. december 31-én született Csesztvén. Apja zabolai gróf Mikes Árpád, anyja széplaki, nagyszalontai és feketebátori gróf Horváth-Tholdy

Rozália. 5-től 15 éves koráig a gráci Szent Szív zárdában nevelkedett.

1888. július 14-én Kolozsváron kötött házasságot vajay báró Vay Arnolddal. Tiszalökön éltek, az ottani birtokon. Három gyermekük született. Olaszországban és Svájcban tett nagyobb utazásokat, ahol elkápráztatta vendéglátóit zenei tehetségével. Férje halála, 1908 után Lipcsében elvégezte a zeneakadémiát. Liszt Ferenc tanítványa, Alfred Reisenauer volt mestere. Játszott Berlinben, Bécsben, Budapesten. Évente

Abáziában lépett fel, és több rádiófelvételt készítettek vele.

Budapesten halt meg 1957. szeptember 20-án, hamvai a kispesti-wekerletelepi temetőben nyugszanak.

Róla: Gudenus; OSZK

MISKOLCZI BARANCZ MÁTÉ

(XVI. század)

prédikátor

A XVI. század második felében élt miskolci származású lelkész. Ő az első ismert alsózsolcai református prédikátor. Első említése 1578, de ebben az évben Miskolcon is szolgált. Majd következő éven, 1579-ben már Tardon látta el a református egyház szolgálatát.

Róla: Bodnár Tamás, 2003.

MISKOLCZI JÓZSEF

(XVIII – XIX. század)

református prédikátor

1806. augusztus 18. és 1807. április 9. között ő látta el a lelkipásztori tevékenységeket Alsózsolcán.

Róla: Árpád Jenő, 1999.; Alsózsolcai Református Egyház levéltára

MOLNÁR ISTVÁN

(XVIII. század)

református prédikátor

1744 és 1747 között alsózsolcai prédikátor volt.

Róla: Árpád Jenő, 1999.; Alsózsolcai Református Egyház levéltára

MOLNÁR LÁSZLÓNÉ,
lásd Parádi Ilona!

MONDOVITS KATALIN
Harkai Jenőné
(1941 - 1991)
tanár

Nagytétényen született 1941. október 3-án. Tanítói diplomáját Budapesten a Zirzen Janka Tanítóképzőben 1960. május 23-án szerezte. Budapesten a XXII. Kerületi iskolában már 1959-től tanított. Alsózsolcán 1963. július 1-től kezdett tanítani. Az Egri Tanárképző Főiskolát 1969. szeptember 2-án végezte el magyar – történelem szakon. Halála előtt a sajlóádi Fráter György Általános Iskolában tanított 1986-tól. Haláláig Alsózsolcán lakott családjával.

MOSKOVITZ PÁLNÉ,
lásd Groszmann Margit!

MOSORAY ANTAL
(1817 - 1893)
római katolikus plébános

1848-1860 között Sajószentpéteren volt plébános, majd 1860-tól 1874-ig a sajlóádi anyaegyházban látta el a hívek gondozását. Halála előtt

Keresztespüspökin volt plébános, temettetett az ottani temetőbe.

Róla: Magyar Katolikus Lexikon

MUNK ANDRÁS
(1889 - 1974)
földbirtokos

1889. január 1-én született Alsózsolcán Munk Soma és Reiner Jozefin fiaként. Középiskoláit Miskolcon, a gazdasági akadémiát Kasán végezte. 1907-től István és Bertalan testvéreivel közösen gazdálkodott uradalmuk területén. Az uradalom sajlóádi része a Gyömrő pusztával jutott neki, ahol kastélyuk is állt. Jelenleg ez az épület romos, környezete elhanyagolt.

Katonai kötelezettségének, mint egyéves önkéntes tett eleget.

Borsod megyei törvényhatósági bizottsági tag, valamint a Nemzeti Bank cenzora volt, emellett az Alsózsolcai Református Egyház főgondnoka Belsőbőcsön. Emellett a Nemzeti Bank cenzora és adófelszámolási bizottsági tag. Neje Schultz Gerda, kitől két gyermeke született, András és Dóra. A vészkorszak idején állítólag feleségével és fiával együtt bujkált, nem deportálták őket.

A II. világháború után visszatért és megpróbált a gyömrői birtokból neki kiszakított száz kh. nagyságú földterületen tovább gazdálkodni. Azonban ezt is ellehetetlenítették, 1952-ben pedig a Hortobágyra telepítették a családot, kastélyaikat államosították.

Osztályidegenként még munkát sem kaphatott.

1956-ban családjával Németországba emigrált, ott érte a halál.

Róla: Csíkvári Antal, 1939.

MUNK ANDRÁSNÉ,
lásd Schultz Gerda!

MUNK BERTALAN
(1892 - 1966)
földbirtokos

Alsószolcán született Munk Soma és Reiner Jozefin gyermekeként 1892. október 17-én. Középiskoláit Miskolcon, gazdasági iskolát Mödlingenben, Ausztriában végzett. Az alsószolcai uradalomban testvéreivel együtt gazdálkodott. Az I. világháborúban a 8. lovas tüzérszázály kötelékében teljesített szolgálatot, mint százados. Számos kitüntetést kapott a világháborúban. Agglegényként, András bátyja családjával élt.

1929-ben testvéreivel Vay Károly alsószolcai birtokrészét megvette.

1944-ben állítólag Alsószolcán bűjtették. 1945-től András testvéréhez hasonlóan birtokának töredékén, száz kh. nagyságú területen próbált gazdálkodni, amelyet a korabeli rendszer ellehetlenített, és végül saját maga ajánlott fel az államnak 1949-ben. 1952-ben kitelepítették a Hortobágyra, a zsolcai és gyömrői kastélyukat államosították, családját osztályidegennek nyilvánították. 1956-ban

Németországba emigrált, és ott is halt meg.

Róla: Csíkvári Antal, 1939.

MUNK GYÖRGY
(1898 – ?)
földbirtokos

A Kemely pusztán született 1898. november 26-án. Apja Munk Pál, anyja Liszauer Gizella voltak. Felnőttként Hernádnémeti birtokán telepedett le, ahol a 1929-ben a mai napig álló, felújított és funkcionáló Munk kastélyt építtette. 1938-ban felvette a református vallást.

MUNK ISTVÁN, Dr.
(1879 – 1944)
földbirtokos, nagybérlő

Miskolcon született, Munk Soma és Reiner Jozefin fiaként 1879. december 18-án. Tanulmányait Egerben és Kolozsváron végezte, ahol ügyvédi diplomát szerzett. Ügyvédi irodát Budapesten nyitott. 1907-től a gazdasággal kezdett foglalkozni. 1929-ben testvéreivel Vay Károly alsószolcai birtokrészét megvette. Munk András-sal és Bertalannal együtt alsószolcai saját és bérelt, 3174 kh. nagyságú uradalmukat vezették. A birtokon a kor legkorszerűbb követelményeinek megfelelő belterjes gazdálkodást folytattak. Kalászos és kapás növényeket, cukorrépat, dohányt, és kerti magvakat termeltek. Az uradalom 1939-ben 100 szegődményes család-

nak, 44 feles dohányosnak és igen sok arató- és idénymunkásnak nyújtott jövedelmet. Saját darálómalommal valamint önálló áramellátással, telefonhálózattal rendelkeztek. A telefon és kisvasúthálózat (lóré) összekötötte Gyömrő, Kemely tanyákat Alsózsolcával, a felsőzsolcai vasútállomással.

Az I. világháborúban a 21. tábori majd 8. miskolci tüzéreknel szolgált, és mint főhadnagy szerelt le, de mint tartalékos százados volt nyilvántartva később. Apja után az Alsózsolcai Hitelszövetkezet elnöke, a mezőgazdasági bizottság elnöke, a református egyház presbitere, törvényhatósági bizottsági tag volt. Felesége Horner Mária, kitől két gyermeke, János és Mária született.

Az Alsózsolcán 1930-ban alakult Polgári Lövészegyesület fővédnöke 1935-től, az 1936-ban alakult Mezőgazdák Köre helyi szervezetének elnöke volt.

1933-ban reformátusnak keresztelkedett ki, és vallását igaz lelkiismerettel követte, a helyi gyülekezetnek lelkes támogatója volt. Ennek ellenére 1944 tavaszán, a német megszállás után már saját földjein dolgoztatták. Májusban a miskolci téglagyárba került családjával. Itt úgy megverték, hogy Auschwitzban már nem tudott kiszállni a marhavagonból. Megérkezése után azonnal megölték. Élete utolsó óráiról Csillag Olga írt könyvében. Halálának becsült időpontja 1944. június 15.

Róla: Csíkvári Antal, 1939.

MUNK ISTVÁNNÉ,
lásd Horner Mária!

MUNK JÁNOS
(1917 – 1974)
mezőgazdász

Dr. Munk István és Horner Mária fia. 1918 körül született Alsózsolcán. A család minden tagja 1933-ban kikeresztelkedett, áttért a református hitre. János felsőfokú gazdaképzőt végzett, majd mint tartalékos tüzér hadnagy 1941 tavaszán részt vett a Délvidék visszavételében. Származása miatt azonban a későbbiek folyamán csak mint munkaszolgálatos honvéd szolgálhatott. Így vonult be 1944 tavaszán Jolsvára, innen 1944 őszén néhány társával fegyvert szerevezve megszökött és a Bükk hegyiségben bujkált egészen az oroszok bejöveteleig. 1945. február 16-án feleségül vette az alsózsolcai református templomban Zoller Lenkét. A háború után, bízva egy jobb kor eljövételében katonatiszti szolgálatra jelentkezett. Ez azonban nem tartott sokáig, hazatért és nagybátyjaihoz hasonlóan a régi uradalom egy száz holdas darabján gazdálkodni kezdett. 1950 körül ezt a gazdálkodást is ellehetetlenítették, 1952-ben zsolcai kastélyát államosították. Azért, hogy elkerülje a kitelepítést, Tatabányára költözött és ott bányászként helyezkedett el. 1956-ban fegyveresen vett részt a forradalomban és hátrált egé-

szen az osztrák határig. Emigrálni kényszerült. Az afrikai Malawiben állapodott meg, ahol mezőgazdaként szakmájában dolgozott 1974-ben bekövetkezett haláláig. Leszármazottai ma is Magyarországon élnek.

MUNK MARGIT,
Dr. Gergely Róbertné
(? - ?)

Munk Soma és Reiner Jozefin negyedik gyermeke volt. Alsózsolcai Hitelszövetkezeti tag 1900 körül.

MUNK MÁRIA
(1922 – 1944)

Munk István és Horner Mária lánya. Életének jelentős részét az alsózsolcai Munk kastélyban töltötte. Hajadon volt még, amikor 1944 májusában szüleiivel a miskolci téglagyárba majd Birkenaubába hurcolták. Református vallású volt ugyan, de a család zsidó származású. Csillag Olga könyvében többször megemlékezik szenvedéseik közepette a családról és külön Máriáról. Hallerné Gönczy Sarolta, deportálásuk előtt felajánlotta anyjának, hogy lányát elbújtatja, de Munkék nem álltak rá erre, bíztak a németekben. Később, Auswitzban Munkné nagyon megbánta ezt. Birkenauból néhány hét múlva Auschwitzba kerültek. Auschwitzból Stutthofba (Stutovo) az Északi tenger közelébe, majd innen Bottenba. Bottenből Stutthofba történő visszaszállításuk napján anyja

holtan dőlt ki a sorból. Mária elment a transzporttal és bizonyára ott halt meg Stutthofban. Csillag Olga leírása szerint 1944 novemberében, vagy utána halt meg. Halálának hivatalosan becsült időpontja 1944. július 15.

Róla: Csillag Olga, 1969.

MUNK PÁL
(1870 - ?)
földbérlő, földbirtokos

Polgáron született 1870-ben, bizonyára Munk Soma öccse volt. 1897-ben Sára nevű lánya, 1898-ban György fia született Alsózsolcán, a Kemely tanyán, ahol feleségével Lisszauer Gizellával éltek ekkor. 1900-ban tagja volt az Alsózsolcai hitelszövetkezetnek, amelynek Soma bátyja után második legnagyobb részvényese. Az 1920-as években már hernádnémeti birtokain élt családjával, ahol György fia 1929-en kastélyt építtetett.

MUNK RÓZA,
Dr. Gergely Sándorné
(? - 1944)

Munk Soma és Reiner Jozefin ötödik gyermeke volt. Az Alsózsolcai Hitelszövetkezet tagja már 1900-ban. Férjével Miskolcon éltek, innen deportálták 1944-ben. A deportálás következtében életét vesztette.

MUNK SOMA (Sámuel)
(1855 – 1933)

nagybérő, földbirtokos

1855. január 4-én született Polgáron. Kereskedelmi iskolát végzett Budapesten, majd 1879-ben lett önálló földbérő. Sajóládon gróf Erdődy István földbirtokának egy részét, Alsószolcán a Kemelynek az Erdődy grófhhoz tartozó területét, valamint Vay-féle földbirtokokat, és a később „Munk” kastélynak nevezett épületet bérelte a Vay családtól. Így bérelte a Kemely és Gyömrő pusztá területét. Később, 1909-ben már rendelkezett saját tulajdonú földekkel, majd 1929-ben az előbb említett területeket és épületeket fiai megvásárolták. Ezek mellett Ónodon és Belsőbölcsön is volt több mint 300 hold nagyságú saját földterületük. Az 1920-as évek végére a bérelt és saját birtokaik nagysága 2000 hold körül mozgott. Miskolcon emelete lakóháza volt a Kazinczy utcán a zsinagógával szemben, amely ma is létező épület.

Az 1940-es évekre, amikor Munk Soma már nem élt, a birtok nagysága elérte a 3000 holdat. A gazdaság központjai Alsószolcán, és Gyömrőn voltak. A modern mezőgazdasági nagybirtokot 1945-ben a földreform keretében államosították a kastélyokkal és gazdasági épületekkel együtt. A vármegyei törvényhatóság bizottsági tagja, a Borsodmegyei Takarékpénztár elnöke volt. Alsószolcán alapító tagja, alelnöke, majd elnöke, illetve legnagyobb részvényese a

helyi hitelszövetkezetnek 1893-tól. Meghásasodott 1878-ban, felesége Reiner Jozefin, kitől öt gyermeke született.

Meghalt 1933. november 15-én, a miskolci Avasi Izraelita Temetőben nyugszik.

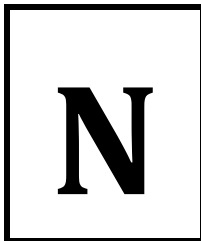
Róla: Csíkvári Antal, 1939.

MUNK SÁRA (1897 – 1917)

A Kemely tanyán született 1897. október 31-én, Munk Pál és Liszauer Gizella gyermekeként. Meghalt Hernádnémetiben, apja birtokán 1917-ben.

MURÁNYI GUSZTÁVNÉ, lásd Herbály Gabriella!

MUTSÓ ISTVÁNNÉ, lásd Szalánczy Erzsébet!

NAGY BERTALAN (? - ?) csendőr főtörzsőrmester

1933. június 1-től 1936. december 16-ig volt az alsózsolcai csendőrőrs állományában.

NAGY GYÖRGY

(? - ?)

honvéd

Elesett az első világháborúban.

NAGY SÁNDOR

(? - ?)

honvéd

Elesett a második világháborúban.

NAGY SÁNDOR

(1896 - 1960)

direktóriumi tag

1896. május 22-én született Miskolcon, anyja Póta Erzsébet. A tanácshatalom ideje alatt direktóriumi tag volt Alsózsolcán, mint helyi lakos. 1919. augusztusában bíróság elé állították, de az eljárást ellene szeptemberben megszüntették. 1946-ban a helyi Független Kisgazda Földmunkás és Polgári Párt elnöke volt.

NÉMEDI ISTVÁN

(XVIII. század közepe)

református tanító

A XVIII. század közepén tanított itt. Itt is halt meg.

Róla: Farkas Ferenc, 2000. Az Alsózsolcai Református Egyház levéltára.

NEMES SÁNDOR

(XIX – XX. század)

református tanító

Dubicsányból jött Alsózsolcára a harmadik tanítói állást betölteni. Az első világháborúban, még 1914-ben orosz fogságba esett, ahonnan csak 1917-ben szabadult. Ekkor Hosszúmezőre ment tanítónak

Róla: Farkas Ferenc, 2000.

NÉMETH ÁGOSTON

(XIX. század)

római katolikus plébános

Sajólad plébánosa volt 1874-1893 között.

Róla: Balpataki Béla, 1987.

NÓVY VILMOS

(1843 – 1908)

ispán, tiszttartó

Római katolikus mivolta ellenére az alsózsolcai református egyháznak szószerű koronát adományozott. Hú-

séges szolgálataiért a Vayak az alsózsolcai temetőben temették el. Sírkövét, amely az egykori lelkészek sírjai között található báró Vay Elemér csináltatta a következő felirattal: „Nóvy Vilmos a Vay családnak 45 éven át hű tisztartója.”

**NYILÁNSZKI GYÖRGYNÉ,
lásd Juhász Éva!**

NYÍRI EDIT,
Szabó Imréné
(1915 - ?)
tanító

1915. március 12-én született Miskolcon. Tanítói diplomáját 1935-ben a Miskolci Evangélikus Tanítóképzőben szerezte. 1939-től az Abaúj megyei Szkároson tanított 1942-ig, majd Tornán 1945-ig. Innen még 1945-ben Miskolcra, a Szent István úti iskolába, majd Szemerére került, ahol alsózsolcai munkaviszonyának kezdetéig dolgozott. 1947. március 1-től tanított. 1948-ban tagja volt a helyi nemzeti bizottságnak. Alsózsolcán nyugdíjazásáig tanított.

NYITRAY JENŐ
(1889 - 1977)
tanító

1889. április 17-én született Miskolcon, vasutas családban. Tanulmányait a Miskolci Református Főgimnáziumban és a Máramaroszigeti Állami Tanítóképzőben végezte. Pályakezdeése első éveiben Tiszapalkonyán és a miskolci MÁV telepi Elemei Iskolában tanított.

1910. július 31-én az alsózsolcai református egyház presbitériuma megválasztotta az újonnan szervezett harmadik tanítói állásra. Megválasztása után a 2-3. összevont vegyes osztályt tanította, 1911-től pedig az ismétlő iskolásokat is vegyes csoportban. Két évig dolgozott

Alsózsolcán. A tanítás mellett újjászervezte a felnőtt énekkart.

1912. szeptember 15-én bejelentette, hogy a diósgyőri vas- és acélgyár igazgatója meghívta tanítónak a gyár iskolájába, ahová a kereskedelmi miniszter már ki is nevezte. 1912-től a Diósgyőri Fiúiskolában, 1922-től 1949-ig a Vasgyári Iparostanonc Iskolában tanított. Részt vett a Borsod megyei Általános Tanítóegyesület életében, annak járásköri elnöke is volt. Három évig szerkesztette a Borsod megyei Tanügy című lapot, 1936-tól a Felsőmagyarországi Tanügy felelős kiadója. 1936 és 1946 között több szövetségnek és választott szervezetnek vezető tisztségviselője. 1946-1949 között, majd 1951-1952 között a Vasgyári Fiúiskola igazgatója, innen ment nyugdíjba 1954-ben.

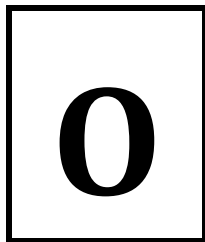
Felesége Baksa Erzsébet volt, Baksa Lajos rektor egyik lánya. 1977. december 27-én halt meg, Alsózsolcán családi sírboltjukban nyugszik.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.

NYITRAY KATALIN
(XX. század)
református tanítónő

1936-tól 1938. december 31-ig helyettesítette Baksa Ilonát Alsózsolcán.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.

**OLÁH BERTALANNÉ,
lásd Horváth Zsófia!**

ORBÁN ISTVÁN
tizedes
(1883 – 1914)

1883-ban született, apja Orbán István, anyja Szilágyi Julianna. A 10.

gyalozezredben szolgált. Tarnovnál esett el Galíciában 1914. október 10-én.

ORBÁN ISTVÁN

(1920 – 1943)

honvéd

1920-ban született Alsózsoltán, anyja neve Rozsák Borbála. 1942-ben vonult be Miskolcra a Rudolf lakta nyába. Itt a 19. hadosztály, hadosztályközvetlen légvédelmi gépágyús osztályának egyik ütegénél távmérő feladatokat látott el a kezelő személyzet között. A keleti hadműveleti területekre, a Don mellé vonult a 2. magyar hadsereggel. Az 1943. január 12-én történt urivi áttörés után, hat légvédelmi üteg Szagunynál foglalt állást. Három egy patakon túl, közel a front felé, itt volt Orbán István is. Három pedig ettől nyugatra a hátország felé. Január 13-án vagy 14-én szovjet páncélosok törtek előre a patak vonaláig és letaposták, elpusztították a hozzájuk közelebb eső három üteg teljes személyzetét. Itthon a Hadügyminisztérium értesítette a családot, de halálát nem tudták pontosan bizonyítani, eltűnt személyként kezelték. Jóval a háború után magas katonai rangú öccse kerestette, kutatót utána, de mind a mai napig nem sikerült róla többet megtudnia.

ORBÁN KÁROLY

(1904 – 1943)

honvéd

Született Alsózsoltán 1904. március 10-én, anyja neve Pálinkás Zsófia, felesége Szabó Anna. 1935-ben a Polgári Lövészegylet pénztárosa volt. Állítólag a doni összeomlás kezdetén, az 1943. január 12-i urivi és január 14-i scsucsjei áttörés idején fogságba esett. Fogságából rádióüzenetet küldött családjának. Ennek ellenére több hír nem érkezett felőle. Ismeretlen helyen halt meg, halálának becsült időpontja 1943. január 15.

ORBÁN SÁNDOR

(1892 – 1917)

honvéd

1892-ben született Alsózsoltán, szülei Orbán István, Bánrévi Erzsébet. A 34. gyalozezredben szolgált. Az első világháború alatt a keleti fronton fogságba esett és a moszkvai katonai kórházban halt meg 1917. december 31-én.

OROSZ JÓZSEF

(1894 - ?)

községi bíró

1894-ben született Alsózsoltán. Három gyermeke volt. A Független Kisgazdapárt tagja 1945 és 1948 között. A háború után, 1945 márciusától volt bíró 1950-ig, a tanácsrendszer bevezetéséig.

OROSZ KÁROLY

(1896 - 1949)

nemzeti bizottság elnöke, törvénybíró

Törvénybíró volt 1945-től, azaz a község második embere a bíró után, 1950-ig. Az 1945-ben létrehozott nemzeti bizottságok alsózsolcai szervezetének elnöke 1946 januárjától 1948. szeptember 2-i lemondásáig. A nemzeti bizottságok ideiglenes önkormányzati testületek voltak, amelyeknek feladata volt a közigazgatás szerveinek helyreállítása. 1949-ben beszüntették tevékenységüket.

OROSZ LAJOS (1892 – 1914) honvéd

1892-ben született. A 34. gyalogezred honvédje volt. Az első világháború alatt 1914. november 22-én esett el az orosz harctéren.

OROSZ LÁSZLÓ (1903 – 1945) honvéd

Született 1903-ban Alsózsolcán, anyja Juhász Mária. Alakulata 1. vép. hadosztály, IV. zászlóalj. Kriványban halt meg 1945. április 13-án tüdőgyulladásban. Ugyanott temettetett. Krivány ma Szlovákiában a Besztercebányai kerület Gyetvai járásában, az egykori Zólyom megye Nagyszalatnai járásában fekszik.

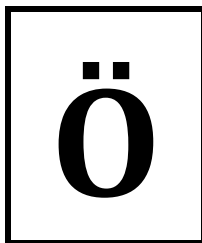
Róla: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

OROSZ MIKLÓS (XIX. – XX. század) direktóriumai tag

1919-ben tagja volt az alsózsolcai direktóriumnak.

OROSZ SÁNDOR (1890 – 1916) honvéd

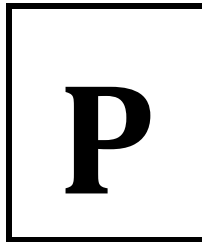
Alsózsolcai születésű. A cs. és kir. 34. gyalogezred póttartalékosa volt. Az első világháború alatt az osztrák tengeremléken a Dolje melletti csatáért esett el 1916. december 3-án.

ÖRDÖG ANDRÁS (1883 – 1914) honvéd

Alsózsolcán született, apja Ördög Pál, anyja Zs. Csorba Zsuzsánna. Felesége Sarkadi Juliánna. A 34. gyalogezred tartalékos katonája volt. Az első világháborúban a keleti fronton esett el 1914. november 16-án a Krakkó alatti ütközetben.

P. NAGY JÓZSEF
(XIX. század közepe)
református tanító

Emődről jött Zsolcára tanítani 1840-ben. 1852-ig tanított itt.

Róla: Farkas Ferenc, 2000. Az Alsózsolcai Református Egyház levéltára.

PAKSY DÁNIEL
(XVIII. század közepe)
református tanító

1769-1771 között ő volt az iskola-
mester. Vadnárról jött Alsózsolcára
tanítani.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.,
Alsózsolcai Református Egyház le-
véltára.

PÁL plébános
(XV - XVI. század)

1503-ban alsózsolcai plébános volt.

PALÁNKAI KLÁRA,
Hernádi Lászlóné
(1930 - ?)
tanító

1930. augusztus 11-én született Sá-
toraljaújhelyen. A Sárospataki Taní-
tóképzőt 1964. július 14-én fejezte
be. Alsózsolcán 1962. szeptember
16-tól 1969. szeptember 1-ig dolgo-
zott, amikor Miskolcra került taní-
tani.

PALOCSAI BÉLA
(1916 – 1943)
honvéd

1916. január 22-én született
Alsózsolcán, anyja neve Hódi Zsófia.
Az 54. ezred második zászlóaljának
2. századában szolgált, mint tizedes.
1943. március 4-én halt meg Sopron-
ban hashártyagyulladás következté-
ben. Sopronbánfalván temettetett.

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és
Múzeum

PALOCSAI EMMA
(1888 - 1930)

A Vay család házvezető nője volt a
XX. század elején. Síremlékét, mely
az alsózsolcai temetőben található,
Borsodi Bindász Dezső szobrászmű-
vész mintázta. Modellje a kor
Alsózsolcájának legszebb lánya,
Talján Margit volt.

PALOCSAY KÁROLY
(1865 - ?)
gazdatiszt

Tisztartóságát 1921-1929 között
biztosan viselte. Felesége Ördög
Zsuzsánna volt.

PARÁDI ILONA,
Molnár Lászlóné
(XX. század)
tanácsitkár

1948-ban már a községházán dolgo-
zott, mint tisztviselő. 1951. január
30-tól 1952. június 15-ig töltötte be a
tanácsitkári tiszteletet.

PATAI MIHÁLY
(? – 1743)
református tanító

Patai Mihály „öreg mester” 1743.
december 22-én halt meg. Feltehető-
en 1722-öt megelőzően tanít ott.

Róla: Alsózsolcai Református Egyház levéltára.

PÁSZTOR ISTVÁN
(1920 - 1964)
tanácselnök helyettes

Településünk második tanácselnök helyettese volt. Elődje, Bánrévi Balázsné lemondásával választották meg 1951. október 21 után. 1953. április 10-én hívták vissza pozíciójából, mert nem volt hajlandó a kulák-üldözésekhez asszisztálni. Szervező-készsége folytán valósult meg Szűcs Imre tanácselnöksége idején 1952-ben az Óvoda megnyitása. Ezt követően, haláláig gyári munkás volt.

Róla: Árpád Jenő, 2002.

PEJASEVICH TIVADARNÉ,
lásd Vay Erzsébet!

PELLER MIHÁLY
(? – 1945)

Az oroszok, mivel németes hangzású neve volt, fogságba, „málenkij robot”-ra hurcolták 38 falubelijével együtt. A Donyec–medence bányáiba kerültek dolgozni. Közelebről Ukrajnában a Luganszkai terület Perevalszkij járásában, Buhaiivka község hadifogolytáborában őrizték az 1207. fogolytábor 1. hadifogoly-százában. Itt a ma is létező Delta bányában dolgoztatták. Ezt megelő-

zően német hadifoglyok dolgoztak itt. Az itt álló 51. számú hadifogoly temetőbe temették, amely a bányától 300 méterre található. Temetésének helye ma műveletlen mezőn van, ahol 311 hadifogoly, köztük 82 magyar nyugszik.

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

PERJÉSI JÓZSEF, vitéz
(1891 – 1964)
katonatiszt

1891 márciusában született a mai Szerbiához tartozó Bács-Bodrog megyei, 80%-ban németek lakta Veprődön, a Bácskában. Az első világháborúban a 4. honvéd hegyi tüzérezredhez vonult be, ahonnan tiszthelyettesként szerelt le. Kitüntetései: kizezüst és nagyezüst vitézségi érem, háborús emlékérem, valamint török vas félhold, amely a német vaskereszt megfelelője volt. Utóbbi feltételezi, hogy 1917-ben Jeruzsálem mellett harcolt az angolok ellen, mint tüzér. A világháború után Hajmáskéren lakott, ahonnan 1928-ban költözött Miskolcra, majd innen Alsózsolcára. Első világháborús tetteiért vitézi címet kapott, vitézi avatása 1935-ben Székesfehérváron volt. A két világháború között katonatisztként szolgált, ahonnan 1941-

ben szerelt le, de a második világháború alatt ismét fegyveres szolgálatot teljesített. Orosz fogságba esett, majd innen visszatérve egy ideig rendfenn-tartóként működött. 1964. július 20-án hunyt el, az alsózsolcai temetőben nyugszik.

PETHŐ JENŐ, Dr.
(XX. század)
római katolikus plébános

1951-1956 között volt a sajlóádi anyaegyház plébánosa.

Róla: Balpataki Béla, 1987.

PFEFFER ERZSÉBET
(1898 – 1944)

Alsózsolcán született 1898. november 22-én. Apja Pfeffer Lipót, anyja Schwartz Janka. Férje Kandel József volt, de elváltak. Auschwitzban halt meg erőszakos megsemmisítés által. Halálának becsült időpontja 1944. július 15.

PFEFFER LIPÓT
(1870 - 1944)
mészáros, kereskedő

Sajószögeden született, apja Pfeffer Sámuel, anyja Gellmann Julianna. Mesterségét apja mellett tanulta ki Miskolcon. Alsózsolcán 1915-ben nyitotta fűszerüzletét, amelyet felesége vezetett. Virilis jogon képviselő is volt a községben. Az I. világháborúban Károly csapatkeresztet és ör-

mesteri rangot szerzett. Auschwitzban halt meg végelgyengülésben. Halálának becsült időpontja 1944. június 15.

PFEFFER LIPÓTNÉ,
lásd Schwartz Janka!

PFEFFER RÓZSI,
Schwartz Jakabné
(1897 – 1944)

Férje a két világháború között kiske-reskedő volt Alsózsolcán. A deportálás következtében elhunyt.

PINTÉR JÓZSEF
(XIX. század)
római katolikus plébános

Felsőzsolcai plébános 1842-1857 között, aki ellátta az alsózsolcai filián élő katolikusok gondozását is.

Róla: Magyar Katolikus Lexikon

PLÓSZ TERÉZIA,
Gergely Lászlóné, majd Szabó
Kálmánné
(1917 - 2005)
szülésznő, védőnő

Férje a Munk gazdaság kemelyi részlegének kerékgyártó mestere, 1944-ben hősi halált halt a fronton. 1946-1947 folyamán szülésznői képesítést szerzett a Debreceni Orvostudományi Egyetemen. Tanulmányait Munk János és Dr. Letanovszky Lajos körorvos támogatta. A tanfolyam költségeit Alsózsolca község állta. Kiváló

teljesítményéért és érdeklődéséért jutalmul egy svájci szülésznői felszerelést kapott jutalmul. Szolgálat alatt kisebb falunyi csecsemőt segített a világra. 1947-től 1966-ig 2100 szülést vezetett le. 1966 után megszűnt az otthon szülés lehetősége. Ekkortól az orvosi rendelőben dolgozott ápolónőként. 1979-ben vonult nyugdíjba. Szolgálatáért „Alsózsolcaért” kitüntetést kapott.

POLANA ISTVÁN
(XVIII – XIX. század)
római katolikus plébános

Alózsolca 1817-től Felsőzsolca filiája volt. Ebben az évben alakult Felsőzsolcán újra helyi plébánia, amelynek első plébánosa volt 1822-ig.

Róla: Egri Főegyházmegyei Levéltár; Magyar Katolikus Lexikon

PÓSA DEZSÓNÉ,
lásd Riczkó Ilona!

PÓSA ERZSÉBET
(XX. század)
református tanító

Cserépfalun tanított eredetileg. Géressy Zsuzsanna lemondásával a megüresedett tanítói állásba került 1927. augusztus 31-én. 1929. október 31-én lemondott.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.

PRINCZ LAJOS
(1869 - ?)
ispán

Felesége Mohr Sarolta. Uradalmi ispán volt 1921-1929 között. A Munk uradalom zsolcai részlegének irányítója volt Selmeczki László kulcsárral együtt.

PUHL FERENC
(1909 – 1943)
honvéd

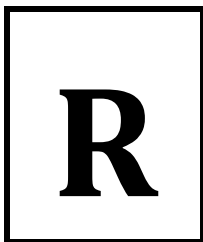
Született Alsózsolcán 1909. október 26-án, anyja neve Vajner Viktória. Tartalékos honvéd volt a 13. gyalogezred II. zászlóaljánál, 509090064 azonossági számmal. Eltűnt Ilinkánál 1943. január 14-én. Január 15-én reggel a 13/II zászlóaljat érte az Ilinka völgyben mindent megsemmisítő támadás, amiből kevesen menekültek meg. Ilinka Oroszországban, a Donhoz közel, a Scsucyje közelében található. Feleségét 1943. szeptember 17-én értesítették. (Iktatási száma: c.755.913/22.v.1943.)

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

PUSCH GERTRÚD Márta,
Kiss Lajosné
(1888 – 1966)
nevelőnő

Breslauban, a mai Wrocław nevű, az egykori Németország területén elhelyezkedő sziléziai városban született. Apja Pusch Herman, anyja Spillmann Matild. Apja halála után „nevelőnő képző intézetbe” került. Vőlegénye elesett az I. világháborúban. Azért, hogy felejtse, és minél távolabb kerüljön otthonról, Munk Istvánék német nevelőnőt kereső hirdetésére jelentkezve jött Alsózsoltára 1920 körül. Itt fizetéséből jó anyagi körülményeket, egzisztenciát tudott magának teremteni. Saját háza volt már, amikor Munkék ajánlásával 1924-ben férjhez ment özvegy Kiss Lajos alsózsoltai fogyasztási szövetkezet üzletvezetőjéhez. Alsózsoltán vegyes fűszer- és dugaszolt italboltot nyitottak. Az 1920-as évek második

felétől már nem dolgozott a Munk családnál, hanem a saját kereskedésben segített be férjének, de jó kapcsolata korábbi munkaadóival továbbra is fennmaradt.

RÁCZ PÉTER
(XVI – XVII. század)
református lelkész

1607-ben ő volt Alsózsoltán a prédikátor.

RAGÁLYI ZSUZSANNA,
ragályi,
Kazinczi Péterné
(17?? – 1827)

Férje Kazinczy Péter zempléni alispán volt, kitől Zsófia nevű lánya

született. Kazinczy Zsófia Vay Ábrahám (III) neje volt.

Élete utolsó szakaszában férjével Miskolcon telepedett le. Ott halt meg 1827. március 8-án. Lánya révén az alsózsolcai Vay kriptába temettetett.

REINER JOZEFIN,

Munk Somané

(1858 - 1944)

Szihalmon született. Munk Somavál 1878-ban kötöttek házasságot, kitől öt gyermeke született. Férjével fokozatosan megszerezték az alsózsolcai Vay birtok egy jelentős részét, és az egyik kastélyt is. Emellett Sajóladon, Ongán, Böcsön szereztek birtoktesteket. Férje halálát jóval túlélte, de 1944-ben őt is elhurcolták zsidó származása miatt. Már a miskolci téglagyárban meghalt.

Róla: Farkas Ferenc, 2003.

REINITZ JENŐ

(1892 – 1944)

gazdálkodó

Apja Reinitz Mór, anyja Kohn Borbála. Feleségével együtt Auschwitzba deportálták őket, ahol meghaltak.

REINITZ JENŐNÉ,

lásd Róth Szerén!

RICZKÓ ILONA,

Pósa Dezsőné

(1927 - ?)

tanító

1927. október 23-án született Kótajon. Tanítói diplomát 1948. július 17-én szerzett a Miskolci Evangélikus Tanítóképzőben. Felsőnyáradon kezdett, majd 1949-ben a nyékládházai állomáshelyen tanított. 1951-1952-ben

Szirmabesenyőn majd Mályiban dolgozott, és ezután majd egy évig állás nélkül volt. 1953-tól nyugdíjazásáig, 1983-ig Alsózsolcán tanított. Ezután Miskolcon élt haláláig.

RIMÁNYI JENŐ

(XX. század)

segédjegyző

19 szolgálati évvel 1946. december 1-én helyezték be az alsózsolcai segédjegyzői állásba. Tagja volt a Magyar Kommunista Pártnak.

ROMÁN ERNŐ

(1882 - 1956)

református esperes

1911. október 22-én esperesi meghívásra, ajánlás útján került Alsózsolcára Román Ernő nagytoronyai református pap. Vattay István után a leghosszabb ideig, 43 évig működött helyi lelkészként. Nehéz időket élt végig, ugyanakkor messzemenően helytállt az eklézsia élén. Tagja volt a képviselőtestületnek, sőt 1919-ben a tanácsköztársaság alatt a direktóriumnak is. Az első világháború idején

központilag begyűjtött és beolvasztott második harang helyett 1928-ban új harangot készíttetett Egry Ferenc harangöntővel, az eklézsia segítségével. Az új harang nyolc mázsás volt, felirata a lelkész javaslatára: „1914-1918 hőseinek emlékére, Isten dicsőségére, Alsózsolca református közössége, 1928.”

Elnöke volt az 1925-ben alakult Alsózsolcai Levente Egyesületnek, az Alsózsolcai Polgári Lövészegyesületnek 1930-tól 1935-ig, az 1930-ban alakult Temetkezési Segélyegyletnek, alelnöke a „Falú Országos Földmíves Szövetség” alsózsolcai szervezetének. Elnöke az 1930-as években a helyi Hangya Szövetkezetnek. 1933-tól 1944-ig tagja volt a Református Egyetemes Konventnek.

1942 novemberében az egyházmegyei gyűlésen Román Ernőt választották esperessé. A második világháború jelentős károkat okozott a templom és parókia épületeiben, berendezésében. Ezeket az esperes és a gyűlekezet csak évekkel a háború után voltak képesek teljesen helyreállítani. Ráadásul elveszett az éppen használatban lévő anyakönyv is, amelyet az oroszok elől elmenekülő lelkész magával vitt.

Román Ernő korára való tekintettel 1954-ben mondott le. Meghalt 1956-ban, az alsózsolcai temetőben nyugszik.

Műve: Az alsóborsodi és az ősrégi borsod-gömör-kishonti egyházmegye története. Miskolc, 1926.

Róla: Árpád Jenő, 1999.; Alsózsolcai Református Egyház levéltára

RONTÓ JÓZSEF
(1898 – 1916)
honvéd

Alsózsolcán született 1898. január 17-én, apja Rontó József, anyja Csopor Julianna. A magyar királyi 10. honvéd gyalogezred honvédje volt. Elesett 1916. június 19-én.

RÓTH ANDOR
(1896 – 1915)
önkéntes tizedes

1896-ban született. A 34. gyalogezred katonája volt. Gaj mellett Oroszországban, az 1915. május 20 és május 30 között vívott ütközetben esett el. Ott is temették el.

RÓTH MÓR
(1892 – 1944)
gazdálkodó

Alsózsolcán született, apja Róth Mór, anyja Gottfried Mária. Nőtlen ember volt. A deportálás idején Miskolcon élt. Auschwitzban halt meg.

RÓTH RÓZSI,
Groszmann Dezsóné
(1898 – 1944)

Alsózsolcán született 1898. október 24-én, Róth Mór és Gottfried Mária

gyermekéként. Auschwitzba deportálták férjével együtt. A lágerbe érkezésük után rövid idővel meggyilkolták.

Róla: Csillag Olga 1969.

RÓTH SÁMUEL

(1887 – 1944)

kocsmatulajdonos, kereskedő

Alsószolcán született 1897. május 7-én, szülei Róth Márton és Gottfried Mária. Miskolcon lakott a deportálás idején. Auschwitzban halt meg.

RÓTH SZERÉN,

Reinitz Jenőné

(1896 – 1944)

Arlón született, szülei Róth Mór és Gottfried Mária. Férjével gyermekelemek voltak. Vele együtt Auschwitzban lelte halálát.

ROZGONYI LAJOS

(XIX. század)

református tanító

Gelejről jött és felmondása után oda is ment vissza. 1881-től 1885-ig volt helybeli tanító. 1882-ben énekkart alakított melynek vezetője lett. 1885-ig volt a helyi népiskola vezetője, amikor felmondott. Baksa Lajos követte őt a tanítói állásban.

Róla: Árpád Jenő, 1999.; Farkas Ferenc, 2000. Alsószolcai Református Egyház levéltára

RÓZSA ISTVÁN

(XVIII – XIX. század)

ispán

1812. előtt a Vay birtok ispánja volt. 1812 előtt halt meg.

RÓZSA KÁLMÁN

(1910 – 1943)

honvéd

1910-ban született Alsószolcán. Mint katona 1938. november 8-án a miskolci 7. dandár kötelékében részt vett a Rozsnyóra történő bevonulásban. Többször le és felszerelt, majd Magyarország keleti hadműveletekbe való bekapcsolódásakor 1942-ben a Don mellett húzódó vonalakhoz vonult a 19. könnyűhadosztály 13. gyalogezredének II. zászlóaljával. Marki községben esett el 1943. január közepén. Marki egy kis falu a Don partján, Scsucsjétől nem messze, Kolibelka mellett. A scsucsjei hídfőnél 1943. január 14-én indult meg orosz részről a mindent elsöprő támadás. Január 15-ről 16-ra virradó éjjel Marki falucskát is körbezárták.

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

RÓZSA SÁNDOR

(1903 – 1946)

szakaszvezető

Alsószolcán született 1903. október 10-én, apja neve Rózsa Gábor, anyja

Farkas Eszter. A Kossuth Lajos út 98 szám alatt lakott.

Egysége: 7. ezred, 7. zászlóalj.
Ausztriában Grácnál esett fogságba

1956-ban tanácsstag. 1957. március 28-án, a forradalom utáni első tanácsülésen éles vitába keveredett az ülésen résztvevő, egykori munkástanácsstagokkal.

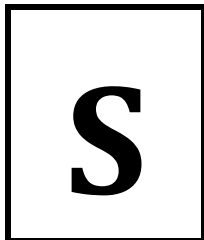
1945. május 8-án. Kujbisev városban, a 234-es számú fogolytáborban volt fogságban. Meghalt 1946. május 18-án. Temetésének helye Bezimjánka település 234. tábor temetője, 1. temető 11. sírhely.

Róla: HM Hadtörténelmi Intézet és Múzeum

RÓZSA SÁNDOR
(1888 - 1954)
direktóriumi elnök

Anyja Stíbor Erzsébet. MÁV munkás volt. A tanács hatalom alatt, 1919-ben, az alsózsolcai direktórium elnöke volt.

RÓTHY ZOLTÁN
(1927 - 2002)
tanács titkár

SÁFRÁNY MIHÁLY
(1828 - 1903)

tüzér hadnagy, református lelkész

1828. január 11-én született Sajókazán Sáfrány Mihály és Tóth Teréz házasságából, kismemesi családban. A jó szellemi képességekkel megáldott gyermek már Sajóvelezden végezte alsó iskoláit, majd nyolc évesen a Miskolci Református Líceumba került. Ennek felsőbb évfolyamain már magánta-

nítványokkal is foglalkozott. Az 1848 márciusi események hatására ez év augusztus 13-án Pesten jelentkezett honvéd tüzérnek. A kiképzés után szeptember 19-én Pákozdnál bevették ütegét Jellasics seregei ellen. A kerek egy esztendőig tartó szolgálata alatt összesen húsz ütközetben vett részt, amelyek közül az utolsó előtti a zsolcai csata volt. Ez 1849. július 25-én zajlott a Sajóvámos és Alsózsolca közötti Sajó szakaszon. A csata fő súlypontja Felsőzsolcánál volt. Sáfrány Mihály félütegével Alsózsolca közelében állt, és innen lőtte a túlparton elhelyezkedő orosz egységeket, tetemes kárt okozva nekik. A csata után bemutatották a Vay „nagykastélyban” vacsorázó tisztikarnak, mint a nap kiemelkedő katonáját. Augusztus 23-án esett fogságba Gyulán, majd Aradra került. Megvesztegetéssel sikerült elérnie, hogy szabadon bocsássák. Hónapokig tartó bujkálás után sikerült úti passzust szereznie, és beiratkozott a sárospataki teológiára ötödévesnek. Sikeres vizsgái után Imolán mint időtöltő lelkész kezdte hivatalát. Majd 1857-ben Jánosiban²¹ volt káplán. 1859-es felszentelése után újra Imolán, de már mint kinevezett lelkész szolgált. 1868-ban Bánfalván, 1870-ben Nagyvisnyón töltötte be a lelképásztori hivatalát. Itt halt meg 1903. augusztus 24-én.

Róla: Farkas Ferenc, 2005.

---

²¹ Ma a Szlovák Köztársaságban.

SÁNDOR BÉLA, Dr.

(XX. század)

állatorvos

Alsózsolcai állatorvos volt az 1930-as 1940-es években. Román Ernő esperes lányát Román Sárát vette feleségül. Az Alsózsolcai Polgári Lövészegyesület ügyintéző elnöke volt 1935-től.

Őt követte Alsózsolcán Dr. Kis József állatorvos.

SÁRAY ISTVÁN

(1894 – 1989)

római katolikus plébános, érseki tanácsos

Hejccén született 1894. augusztus 31-én. 1917. május 4-én pappá szentelték Kisnánán. A következő plébániákon szolgált: 1919: Diósgyőr-Vasgyárban, 1921: Sirokon, 1923: Jászfényszaruban káplán, Sajóládon és Tibolddarócon helyettes plébános. 1924: Jászapátiban káplán, 1926: Dédesen lelkész, 1929: Tibolddarócon, 1940: Aszalón plébános. 1947 elején letartóztatták, a miskolci, majd a debreceni ügyészség fogházában raboskodott. 1947-től 1958-ig nyugdíjazásáig Tiszalökön plébános, 1976-ban érseki tanácsos volt. Göncön élt nyugdíjasként. Elhunyt Göncön, 1989. szept. 22-én.

Róla: Magyar Katolikus Lexikon

SASS LÍVIA
(XX. század)
református tanítónő

Alsózsoltcán tanított, majd 1948. május 1-től, Lukács János lemondásával került helyettes tanítónőnek Kemelyre. A kemeli iskola végleges bezárása után visszakerült az alsózsoltcai iskolába. Innen men nyugdíjba.

Róla: Farkas Ferenc, 2003.

SAUSKA JÚLIA, somberek, i,
Vay Miklósné (IV)
(1912 – 1967)

1912. augusztus 5-én született Budapest. Szülei somberek, i Sauska István és felsőpulyai Rohonczy Etelka.

Feleségül ment báró vajay Vay Miklóshoz (IV) 1933. június 19-én. Egy gyermekük József (II) 1940. július 18-án született.

Meghalt Bostonban 1967. december 27-én. Itt is temették el. Emléktáblája van a Vay kriptában.

Róla: Gudenus

SCHULTZ GERDA,
Munk Andrásné
(XIX. – XX. század)

Családjával az 1917-es forradalom idején menekült hazánkba Oroszországból. Szülei cserépkályha gyárosok voltak és Németországban telepedtek le. Gerda innen jött feleségül Munk Andráshoz. Férjével és gyermekeivel bujkálva éltek túl a holokausztot. Gyermekei András és Dóra voltak. 1956-ban családjával Németországba emigrált.

SCHWARTZ ELZA
(? – 1944)

Schwartz Jakab lánya volt, aki a deportálás következtében halt meg 1944-ben.

SCHWARTZ JAKABNÉ,
lásd Pfeffer Rózsi!

SCHWARTZ JANKA (Hani),
Pfeffer Lipótné
(? – 1944)

Apja Schwartz Herman, anyja Schwartz Julianna. Auschwitzban halt meg erőszakos halállal. Halálának becsült időpontja július 15.

SCHWARTZ KLÁRA
SCHWARTZ MAGDA

Schwartz Jakab lányai voltak, akik a deportálás következtében haltak meg 1944-ben.

SIMON BENJÁMINNÉ,
lásd Major Eszter!

SKULTÉTY EDE
(1904 - 1996)
tanító

Ungvári származású, szendrő tanító, aki 1930. szeptember 1-től 1939. szeptember 15-ig tanított Alsózsoltán. A helyi Polgári Lövészegylet háznagya 1935-ben. Katonai szolgálata alatt egy ideig Azary Zoltán helyettesítette. Három év és három hónap orosz fogság után 1948. július 22-én tért haza és Putnokon telepedett le. 1956 után Amerikában élt, később visszatelepült. Szentendrén a Szabadságforrás úti temetőben nyugszik.

SOLTÉSZ KÁROLY
(XIX. század)
református tanító

Alsózsoltán 1849-ig tanított. Innen a Felső-Zempléni Egyházmegyébe, Bánócra távozott, ahol prédikátorként folytatta tevékenységét 1863-ig, majd onnan Miglészre ment Abaújba.

Róla: Ugrai János, 2005.

SOLTÉSZ LÁSZLÓ, legényei
(XX. század)
segédjegyző

Alsózsoltai segédjegyző volt kb. 1928-1942 között. Felesége Mudri Mária, fiatalon, húsz éves korában 1929-ben Alsózsoltán halt meg. Felesége sírköve a helyi temetőben található. 1930 - 1935 között a Polgá-

ri Lövészegyesület főtitkára volt. Soltész László ezután Felsőzsoltára ment segédjegyzőnek. További sorsa ismeretlen.

SPIEGEL IGNÁC
(1905? – 1944)

A Munk család alkalmazásában állt, mint könyvelő és pénztáros. Felesége Biedermann Margit. Deportálták 1944-ben, ahol meghalt.

SPIEGEL IGNÁCNÉ,
lásd Biedermann Margit!

SPIEGEL LÁSZLÓ
(1912 – 1942)
munkaszolgálatos honvéd

Alsózsoltán született 1912. július 16-án, apja Spiegel Ignác, anyja neve Biedermann Margit. A 107. számú tábori közérdekű munkaszolgálatos zászlóalj 10. századánál szolgált. 1942. október 2-án, Perejezsajánál, aknaszilánk következtében életét vesztette. Perejezsaja közvetlenül a Don partján, Scsucsjé szomszédságában fekszik. Temetése ugyanott volt. Az alsózsoltai zsidó mártírok emléktábláján szerepel.

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

SPISÁK JÁNOS
(? - ?)

honvéd

Elesett az első világháborúban.

STARK LAJOS (1907 – 1944)

Mezőkövesdi születésű. Szülei Stark Zsigmond és Klein Malvin. Polgári foglalkozása pék volt.

STARK LAJOSNÉ, lásd Gellmann Jolán!

STARK OLGA, (CSILLAG) **Braun Lajosné** (1911-1983) kereskedő, író

Szikszói zsidó családban született. 1931-ben férjhez ment Braun Lajos alsózsolcai kisbirtokoshoz. Magyarország II. világháborúba kapcsolódása után férje munkaszolgálatra vonult be, ahol 1944 májusában eltűnt. Stark Olgát az alsózsolcai zsidókkal együtt 1944 júniusában a miskolci téglagyárba hurcolták, ahonnan a Birkenau haláltáborba szállították őket. Innen Auschwitzba, Stutthofba, Bottenbe, majd Grodnóban kerül. A német összeomlás előtt a kiürített koncentrációs táborok foglyainak halálmenetéből Laski-Piec nevű faluban szökött meg életben maradt hűgával együtt, de elfogták őket. A

megszabadulás Dirschau városkában éri őket. Innen főként gyalogosan Kulmsee, Tarnov, Lemberg, Lavocsne, Volóc, Munkács, Sátoraljaújhely útvonalon térnek haza. Miskolcra 1945. április 14-én érnek. Alsózsolcára hazatért ugyan, de Miskolcon telepedett le véglegesen. Itt illatszerboltot nyitott, majd 1957-től nyugdíjazásáig (1966) a Beruházási Bank könyvelője volt. Nevét a világháború után Starkról Csillagra változtatta. Regényes életrajza mellett a Napjaink hasábjain is megjelentek cikkei. Az életrajzi mű címe, - amely az elhurcolás és hazatérés hányattatásait mutatja be - „Mert megtörtént a XX. században” (Bp. 1969.)

Róla: Kárpáti Béla, 2002.; Miskolci életrajzi lexikon.

STARK VERA (1928 – 1944)

Apja Stark Lajos, anyja Gellmann Jolán. A haláltáborokat túlélő Stark Olga és Irénke testvére volt. Sorsa Stark Olgáéhoz hasonló. Grodnóban 1944 decemberében nem bírta tovább, vérhas és végkimerülés következtében meghalt.

Róla: Csillag Olga 1969.

STERN JÓZSEF (XIX – XX. század) gazdatiszt, ispán

A Simárd pusztán a Munk családnál volt alkalmazásban 1898-ban.

STRASSOLDO, CARLO, gróf
(XVII. század)
felsőmagyarországi főkapitány

1670-ben Komárom végvárának parancsnoka volt.

Gyulaffy László "a nyughatatlankodó magyarok kapitánya" bujdosóival a rozsályi várba vette be magát s innen kényelmetlenkedett a szatmári vár németjeinek, elannyira, hogy Strassoldo, a szatmári vár akkori kapitánya kénytelen volt ostrom alá fogni a várat s elűzni a bujdosókat. A falut felgyújtotta, a várat pedig "földig rontotta", s a bujdosókat elűzte Erdélybe. Strassoldo néhány évet töltött Szatmárban mint császári ezredes, és itt jelentősebb erődítési munkákat is végrehajtatott.

1673-ban Nagybánya kurucoktól való bevételének egyik irányítója volt.

Spankau halála után 1675-től 1677-ig Felsőmagyarországi főkapitány volt.

1675 őszen Ónod várában volt a császári hadak főhadiszállása. Nagyön kemény eszközökkel, fenyegetésekkel követelte meg az irányítása alá tartozó megyéktől a szükséges élelmiszerek, szolgáltatások behajtását.

Strassoldo császári tábornok 1675. december 6-án - a bujdosók támogatása miatt - megszállta és kíméletlenül megsarcolta Debrecen városát. 1676-ban pedig 80000 tallérral sарcolta meg a várost. 1676. áprilisában Ónod mellett Wesselényi Pál legyőz-

te Strassoldo seregét, maga a főkapitány is súlyosan megsebesült. Ehhez az eseményhez köthető Alsózsoltca Árpád-kori eredetű templomának pusztulása is. Innentől kezdve a templom romosan állt egészen az új református templom felépítését megelőző lebontásáig.

1676-ban Füzér várat ugyancsak Strassoldo gyújtatta fel.

1680-ban a generális már Thökölyvel harcolt.

SZABÓ ANDRÁS
(1891 - 1952)
tanító, iskolaigazgató

Gagybátorban született. Középiskolai tanulmányait Sárospatakon végezte, majd itt szerzett tanítói oklevelet is. Az első világháborúban az orosz fronton súlyosan megsebesült, és fogságba esett. Hét évig volt hadifogoly, ahonnan 1921-ben szabadult. 1921-től 1925-ig a Csehszlovákiához tartozó Tornagörgön tanított. Magyar

érzelmei kinyilvánítása miatt kiutasították Csehszlovákiából. Lak községben telepedett le és ott tanított. 1926-ban Baksa Lajos nyugdíjba vonulása után a meghirdetett tanítói állásra jelentkezett, amit sikerült elnyernie.

Igazgatói és kántori munkája mellett vezette a helyi Hitelszövetkezetet és a Hangya Szövetkezetet is. Emellett ügyvezető elnöke volt a Temetkezési Segélyegyletnek 1930-tól és a Polgári Lövészegyesületnek 1930-tól 1935-ig.

1938-ban egy szobafestő kifigyelte szövetkezeti tevékenységét és rablótámadást követett el ellene. Egy vasrúddal leütötte a szövetkezet páncélszekrényének megszerzése érdekében. Az ütés szilánkos koponyatörést eredményezett, de Szabó András megmenekült, túlélte a támadást. Ám az eset súlyos lelki és testi károsodást okozott.

Szívesen tanított be népszínműveket, amelyen helyi színjátszó csoportja adott elő. 1945-1948 között ő volt a helyi „szabadművelődési ügyvezető”. 1951-ben nyugdíjba vonult, megromlott egészsége miatt azonban ezután hamarosan, 1952-ben meghalt. Utóda veje, Azary Zoltán lett. Miskolcon a Deszka-temetőben nyugszik.

Róla: Farkas Ferenc, 2000

SZABÓ ANTAL
(1912 - ?)
tanácselnök

Alsózsolca első tanácselnöke volt a községi tanács 1950. októberi megalakulása után. 1953 januárjában ő javasolta a sportpálya létrehozását a község középpontjában a Szalay kastély kertjében. 1953 áprilisában lemondatták, majd június 6-án fegyelmivel visszahívták a tanácstagságból.

SZABÓ GYULA
(1892 – 1914)
honvéd

Született 1892-ben. A cs. és kir. 12. huszárezred huszára volt. Lövés által okozott sebesülését követően 1914. november 24-én halt meg Alsózsolcán.

SZABÓ IMRE
(1914 - ?)
tanár

1914. február 12-én született Miskolcon. 1946-1948 között a Lenin Kohászati Művekben dolgozott. A Miskolci Evangélikus Tanítóképzőben végzett 1947-ben. 1948-tól Tiszabábolnán tanítóként helyezkedett el. 1949-től Alsózsolcán tanított, majd 1952-ben az Egri Állami Pedagógiai Főiskolán tanári diplomát szerzett földrajz – biológia szakon. 1975-ben vonult nyugdíjba.

SZABÓ IMRÉNÉ,
lásd Nyíri Edit!

SZABÓ KÁLMÁNNÉ,

lásd Plósz Terézia!

SZABÓ KÁROLY
(XIX – XX. század)
református tanító

1891. január 1. és 1891. június 1.
között működött Alsózsoltán.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.

SZABÓ KÁROLY
(? - ?)
tanácsttkár

Tanácsttkár volt 1952. augusztus 9-
től, 1953. június 6-ig. Ekkor leváltot-
ták

SZABÓ LAJOS
(? - ?)
honvéd

Elesett az első világháborúban.

SZABÓ LAJOS, R.
(1913 - 1982)
tanácsttkár, munkástanács elnök

1950. február 23.-tól már jegyző,
azaz a későbbiekben tanácsttkár.
1956-ban szintén tanácsttkár volt, a
forradalmi események hírére őt vá-
lasztották a helyi munkástanács élére

október 27-én. Elítélte a járási mun-
kástanács vezetőit, mert ezek kom-
munista érzelmű emberek voltak.
November 8-a után ismét korábbi
pozícióját betöltve került a község
vezetői közé.

1957. március 28-án, a tanácsülésen,
éles vitába keveredett a munkásta-
nács egykori tevékenysége és céljai
miatt Szűcs Imre tanácselnökkel és
Róthy Zoltánnal. Az ügy Szabó Lajos
lemondásával és fegyelmi ügyével
végződött, minek következtében
1957 júniusában Sajólászlófalvára
került irodavezetőnek

SZABÓ LÁSZLÓ
(XX. század)
református tanító

1930. január 1. és 1930. június 30.
között tanított Alsózsoltán.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.

SZABÓ LÁSZLÓ
(1930 – 1944)

Szabó András és Karsza Zsófia fia.
Alsózsoltca orosz megszállása napján,
1944. november 18-án, délután 4
órákor kézigránát robbanás követke-
ztében halt meg a 14 éves fiatal. A
szerencsétlenség Tatár Géza udvarán,
a Kossuth Lajos utcán történt.

SZABÓ SAROLTA,
Azary Zoltánné
(1926 - 2009)

tanító

1926. február 14-én született Lak községben. Szabó András tanító, iskolaigazgató lánya. Gyermekkorát és elemi iskolai tanulmányait Alsószolcán végezte. Középiskolába a Tóth Pál református Gimnáziumba járt. Ezt követően Nyíregyházán a református Tanítóképzőben tanítói diplomát szerzett. 1946 októberében kinevezték az Alsószolcai Református Elemi Népiskola újonnan szervezett negyedik tanítói állására. 1948-ban férjhez ment Azary Zoltánhoz, aki ekkor tért vissza az orosz fogságból és az alsószolcai iskola igazgatóhelyettese volt. Az államosítás után állami tanító lett férjével együtt. 1969-ben Miskolcra költöztek, ahol a 10. számú általános iskolában tanított 1981-es nyugdíjazásáig.

Róla: Farkas Ferenc, 2000

SZABÓ SÁNDOR

(? - ?)

honvéd

Elesett az első világháborúban.

SZABÓ SÁNDOR

(? - ?)

őrvezető

Elesett az első világháborúban.

SZAKÁCS JÁNOS

(1920 – 1944)

honvéd

Alsószolcán született 1920. március 3-án, anyja neve Karsza Eszter. A 18. k. tüzérosztály honvédje volt. Ladzkie Szlacheckie-nél, Lengyelországban esett el haslövés következtében 1944. július 23-án. Temetése ugyanazon település katonatemetőjében volt. Sírjelszáma: 27493.

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

SZAKÁCS KÁROLY

(? - ?)

honvéd

Elesett az első világháborúban.

SZAKÁCS LAJOS

(1913 – 1944)

honvéd

Alsószolcán született 1913. július 24-én, anyja neve Dallos Zsófia. Egysége: 7. hadosztály, 13 gyalogezred, 2 zászlóalj, 3 század. A magyar nyilvántartás szerint meghalt 1944. július 15-én. (Iktatási száma: 147.1954.)

Ezzel szemben az orosz nyilvántartás szerint fogságba esett Kecskeméten 1944. október 5-én. A Sztálingrádi terület Beketovó városának 108. számú hadifogolytáborában volt fogságban. Ez közvetlenül Sztálingrád mellett volt. Meghalt 1945. már-

cius 22-én. Temetésének helye: Juzsníj szklon, Mamaeva Kurgana. Utóbbi az egykori Sztálingrád közvetlen szomszédságában emelkedő nagy kiterjedésű domb, amelyen ma monumentális háborús emlékmű emelkedik.

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

SZAKÁCS PÁL

(? - ?)

tizedes

Elesett az első világháborúban.

SZAKÁCS PÁLNÉ

(XIX. – XX. század)

óvónő

1915-től volt az óvoda alkalmazottja, míg 1918 szeptemberében, az óvoda akkori tulajdonosa, a református egyháztanács felmondott neki.

Róla: Árpád Jenő, 2002.

SZALAI alias ÁRVAI GÁBOR

(XVIII. század vége)

református tanító

1791-ben jött Valkról Zsolcára. 1796-ban is itt tanított.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.; Az Alsózsolcai Református Egyház levéltára.

SZALÁNCZY ERZSÉBET,

Mutsó Istvánné

(? -?)

tanítónő

Tiszadobon tanított. 1948. szeptemberben pályázat útján választották a kemelyi iskolába tanítónőnek. Ekkor, a gyermekek nagy létszáma miatt Sass Livia is tanított.

Róla: Farkas Ferenc, 2003.

SZALÁNCZI SÁNDOR ifj.

(? – 1943)

honvéd

Alsózsolcai fiatalember, aki 1942-ben vonult be. 1943. január közepén, vagy ezek után esett el, vagy került fogságba. Családja semmit sem tudott kideríteni sorsáról.

SZALÁNCZI SÁNDOR id.

(1895 – 1944)

Született Alsózsolcán 1895. július 24-én, anyja neve Pásztor Mária. 1944. november végén, amikor az oroszok már elfoglalták Alsózsolcát, helybeli férfiakkal az orosz katonák ökröket hajtottak Arnótra. Amikor az arnóti községháza udvarán pihenőt tartottak, tűzérsegi támadást kaptak az oroszok. Egy ágyúgolyó éppen Szalánczi Sándor közelében csapó-

dott be, és megölte. Holttestét az arnóti községi bíró december első napjaiban találta meg, és a harcok miatt nagy gyorsasággal a községháza udvarán temette el. Személyazonosságát akkor nem állapították meg. Az exhumálásra és holtta nyilvánításra 1949-ben Szalánczi Ilona kérésére került sor.

SZALAY ATTILA, almási, vitéz (1925-200?)

1925. február 25-én született Szolnokon. Apja almási Szalai Pál, anyja temesszlatinai Brinzey Katalin. Dédnagyanyja Vay Mariska 1936-os haláláig a nyarakat az alsószolcai kastélyban töltötte öccsével együtt.

Gimnáziumi éveit Sárospatakon az angol internátusban töltötte 1935-től 1942-ig. 1942-ben vitézzé avatták.

Érettségi után beiratkozott a miskolci Jogakadémiára, Zsolcáról járt be, de a front közeledtével ezt otthagya, hazaköltözött Szolnokra. Az 1944. márciusi német megszállás után a család Zsolcára költözött. Majd ősszel a nyilasok hatalomra kerülésével az Abaúj megyei Szalay birtokra a Tengeri tanyára. Innen menekültek családotul a front elől a Felvidéken keresztül nyugat felé. A Csallóközben a nyilasok be akarták léptetni a Hungarista Ifjúsági Légióba a 20 éves fiatalembert. Ez elől csak önkéntes szolgálatra jelentkezéssel menekülhetett. Belépett a Hadik huszárokhoz. Több alkalommal fegyveres összetűzésbe is került a

szovjet csapatokkal. Sopronban öltözött át civilbe, és esett 30 hónapos orosz fogságba, 1945. április 2-től 1947. október 1-ig. Egészen az Ural északi végéig, Perm környékére szállították és ott dolgoztatták őket, télen mínusz 56 fokra is lesüllyedt a hőmérséklet.

Hazatérve „deklasszált”elem lett. A Betonútépítő Vállalatnál helyezkedett el, amely a mai 37-es főutat és bekötőit építette. Majd Csongrád megyében volt mezőgazdasági munkán. Dolgozott a Sajóabonyi hadianyaggyár építésén

Róla: Szalay Attila, 2003.

SZALAY PÁL, almási, vitéz (1893 – 1972)

1893. április 23-án született Derecskén. Apja almási Szalay József, anyja Béresy Gizella. Az első világháborúban a Hadik huszároknál szolgált. Kiváló sportember, országos magasugró bajnok, középtávfutó, teniszező, úszó és vívó.

Szolnokon a Jász-Nagykun Szolnok megyei Gazdasági Egyesület igazgatója volt. Jelentős közeleti szerepet folytatott, több mint harminc társadalmi szervezet vezetőségi tagja, elnöke volt. Köztük a Turul Szövetség, Tűzharcos szövetség, a Vitézi Rend megyei társadalmi bizottságának elnöke, Szolnok városi Levente Egyesület elnöke, stb. Megyei gazdasági főtanácsos volt, és valóban jó gazdasági szakember.

A hadseregben hadnagy, majd százados, az erdélyi bevonuláskor a dandárparancsnok segédtszjtje volt. A vitézi rendbe 1941-ben vették fel.

A front elől kisebbik fiával és feleségével a Csallóközbe, onnan a Kőszeg melletti Medvesre menekült. Osztrák területre mentek Grac, Klagenfurt mellett Steinmark felé igyekeztek már 1945. május elején amerikai megszállási zónába. Bajorországban Dettendorfban állapotok meg 1945. november 17-én. Itt voltak egészen 1947. május 13-ig, ekkor indultak haza. Időközben a magyar állam vagyonórré nevezte ki és a magyar vagyont képező lovakat, teheneket gyűjtötte össze, szállíttatta haza. 1947. május 23-án érkeztek Alsószolcára, a nagykastély felső traktusába költözhetek be. Az alsószolcai Vay kriptában nyugszik.

Róla: Szalay Attila, 2003.

SZALAY PÁLNÉ,
lásd Brinzey Katalin!

SZARKA JÁNOS
(XIX. század első fele)
református tanító

1837-ben tanított itt. A pataki kollégiumból jött a fiatal, orgonálni is tudó tanító.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.; Az Alsószolcai Református Egyház levéltára.

SZENTMARGITAY JÁNOS
(XVI-XVII. század)
református prédikátor

Neve alapján feltételezhető, hogy a mai Újszentmargitán született. 1597-ben Tizzaszederkényben, 1598-ban a szomszédos Kisfaludon, 1605-ben Tiszatarjánban, 1616-ban Gadnán, majd 1620-ban Tiszalúcon prédikátor. Alsószolcán 1622-ben működött lelkipásztorként.

Róla: Bodnár Tamás, 2003.

SZEPSY ALBERT
(XVI-XVII. század)
református prédikátor

Feltételezhető, hogy az Abaúj megyei Szepsi mezőváros szülötte. 1606-ban Felsőszolcán volt prédikátor. 1611-ben és 1618-ban Garadnán, 1612-ben Csenyétén, majd 1621-ben Alsószolcán, tevékenykedett. Az 1640-ben Alsószolcán készült egyházlátogatás alkalmával is emlegetik. 1629-ben már Bükkaranyos lelkésze volt.

Róla: Bodnár Tamás, 2003.; Dienes Dénes, 2001.

SZIKSZÓÚJFALUSI PÉTER
(XVII. század)
református prédikátor

A ma már nem létező, Ongaújfalu melletti, egykori Szikszóújfalu szü-
lötte.

1638-1640 között biztos, hogy
Alsózsolcán szolgált prédikátorként.
Az ő idejében készült az első telepü-
lésünkön készült református egyház-
látogatási jegyzőkönyv.

Róla: Bodnár Tamás, 2003.; Dienes
Dénes, 2001.

SZILÁGYI KÁROLY **(1911 – 1945)**

honvéd

Alsózsolcán született 1911-ben
(1901.?), anyja Tatár Terézia. Egysé-
ge: 13. gyalogezred, 2. hadosztály, 2.
század. Fogságba esett Orosháza-
n 1944. október 6-án. Fogságának
helye Oroszország, Nyikolajevszk
város 126. számú hadifogolytábor.
Meggalt 1945. február 2-án. Temeté-
se helye: 126. számú tábor temetője.

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és
Múzeum

SZILÁGYI LAJOS **(1887 – 1918)**

honvéd

Alsózsolcán született 1887. március
29-én. A cs. és kir. 14. huszárezred-
ben teljesített szolgálatot. Elesett, és
holtta nyilvánították 1923-ban. Halá-
lának becsült időpontját 1918. de-
cember 31-ében állapították meg.

SZILÁGYI LAJOS **(1920 – 1942)**

honvéd

Alsózsolcán született 1920. szeptem-
ber 5-én, anyja neve Demkó Zsu-
zsanna. Ismeretlen helyen halt meg.
Halálának becsült időpontja 1942.
december 15.

SZILÁGYI MIHÁLY **(XX. század)**

nemzeti bizottság elnöke, titkára

Az Alsózsolcai Nemzeti Bizottság
1945. februári megalakulásától 1946
februárig töltötte be ezt a pozíciót.
Ezután egy ideig titkár volt, majd
nemzeti bizottsági tag maradt ennek
1949-es feloszlásáig.

SZINI ISTVÁN **(XVIII. század közepe)** **református tanító**

1757-ben Alsózsolcán tanított.

Róla: Az Alsózsolcai Református
Egyház levéltára.

SZIRÁKI ISTVÁN **(1762 - 1806)** **református prédikátor**

1802-1806 között volt Alsózsolca
prédikátora. 1806. augusztus 18-án
halt meg, a helyi temetőben nyug-
szik.

Róla: Árpád Jenő, 1999.; Alsózsolcai Református Egyház levéltára

SZOBOSZLAI ANNA

(1964 - 2008)

tanár

Matematika-rajz szakos tanárként került Alsózsolcára, ahol 20 évet dolgozott. Kezdetben a Gyermekek és Ifjúsági Otthonban, majd a Benedek Elek Általános Iskolában. Később elvégezte a tánc-dráma szakot. A grafikához és festészetéhez valamint a tánchoz kiváló adottságokkal rendelkezett. Jelmezei, színpad-tervei, díszletei, bábjai élményszámba mentek. Könyveket illusztrált. Enikő nevű leányával közös helyi kiállításuk volt képzőművészeti alkotásaikból. Nevéhez fűződik Alsózsolca első és több évig vezetése alatt működő mazsorett csoportjának megalapítása, és a Táncbarátok Körének megszervezése, kiteljesedése. Emlékére tartják a helyi Anna-bált. Tragikusan korai halála a helyi kulturális élet nagy vesztesége.

SZOBOSZLAI PAP ISTVÁN

(? – 1814)

tisztartó

A Vay család fiskálisa és tisztartója volt már az 1760-as években. Az 1780 után sokat dolgozott azon, hogy a család hozzájuthasson a régi, középkori romos templom használatához. Mivel ez nem sikerült, a romos templom lebontását és az új templom

építését irányította. A leghűségesebb fiskálisnak tartották.

Meghalt 1814. november 23-án, az alsózsolcai temetőben nyugszik.

SZOMBATI JÁNOS

(XVIII. század második fele)

református tanító

1782 és 1786 között volt Alsózsolcán tanító, ezután Damakra ment prédikátornak.

Róla: Farkas Ferenc, 2000. Az Alsózsolcai Református Egyház levéltára.

SZOMBATI JÓZSEF

(XVIII. század)

református prédikátor

1769-től 1779-ig volt prédikátor Alsózsolcán.

Róla: Árpád Jenő, 1999.; Alsózsolcai Református Egyház levéltára

SZOMMER JÁNOS

(? - ?)

honvéd

Elesett a második világháborúban.

SZÖGEDI JÓZSEFNÉ

(XX. század)

tanácstitkár

1952. június 6.-tól, 1952. augusztus 9-ig.

SZUNYOG JÁNOS

(? - ?)

honvéd

Elesett az első világháborúban.

SZŰCS ANNA,

(1894 - ?)

Molnár Istvánné

bába

Oklevelét Kassán szerezte 1918-ban. 1930-ban volt Alsózsoltán bába.

SZŰCS IMRE

(1922 - 1989)

tanácselnök

1922. január 18-án született Ónodon. A világháború alatt elveszítette egyik lábfejét és hadirokkantként tért haza. 1949 januárjától képviselőtestületi tag volt. 1954. április 19-től tanácselnök helyettes, majd június 21-től tanácselnök volt 1960. július 22-én történt lemondásáig. 1956. október 27-én posztjáról eltávolították, helyére a választott munkástanács elnöke, Szabó Lajos került. November 8-a után nem sokkal a munkástanács feloszlott, így a korábbi vezetők visszakerültek helyükre. Egy ideig viszont a volt munkástanács képviselői is részt vettek a helyi vezetésben.

A forradalom után 1957. március 28-án került sor a községi tanács első ülésére, ahol Szűcs Imre ellenforradalomnak bélyegezte az 1956-os eseményeket.

SZŰCS JÁNOS

(? - ?)

szakaszvezető

Nőtlen fiatalember volt. Testvére a szintén háborús sérüléseibe behalt Szűcs Lajos. A déli fronton szolgált Szerbiában. Egy bosnyák katonával a barátság jeleként elcserélte katonasapkáját. Nem sokkal később taposóaknára lépett, amely megölte őt. Szinte csak a sapka maradt meg belőle, ezt küldték haza családjának. A bosnyák katonasapkát nővére a haláláig, 1967-ig őrizte, amikor kívánsága szerint eltemették vele.

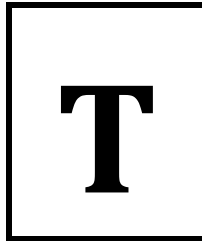
SZŰCS LAJOS

(? - ?)

honvéd

Az I. világháborúban szolgálta a hazát. Nőtlen, testvére Szűcs János szakaszvezetőnek. Tüdőlővést kapott, ami miatt kórházvonattal hozták haza Miskolcig. Innen szekérral szállították a családtagok Zsolcáig. Sebesülése viszont halálos volt.

TAKÁCS JÁNOS

(1879 – 1919)

honvéd

Született 1879-ben Alsózsoltán szülei Takács János, Fodor Erzsébet. Felesége Korcsmáros Zsófia. Orosz hadifogságban halt meg 1919. december 31-én.

TAMÁS JÓZSEF

(1882 – 191?)

honvéd

Elesett az első világháborúban.

TELEKI ERZSÉBET, széki gróf,

Vay Lajosné
(1812 – 1881)

Sáromberkén született, 1812. január 9-én, széki gróf Teleki Ferenc és losonczi báró Bánffy Erzsébet leányaként.

1829. május 5-én ment hozzá Vay Lajoshoz, kinek hat gyermeket szült. A Vay családba ő hozta azt a hagyományt, hogy az Erzsébet nevű leányok beceneve a Lilla legyen.

Meghalt Budapesten 1881. május 9-én, temetése Alsózsoltán volt, teteme férje mellett a Vay kriptában nyugszik.

Róla: Holopcev Péter – Szöllösi István, 1999.

TELEKI ZSÓFIA, széki gróf,
Vay Béláné
(1836 – 1898)

Gernyeszegen született, 1836. december 11-én széki gróf Teleki Domonkos és losonczi báró Bánffy Jozefa lányaként. 1854. szeptember 27-én Kolozsváron ment nőül Vay Bélához, kinek négy gyermeket szült. Híres szépasszony volt, kinek leányai is örökölték anyjuk szépségét.

Elsősorban neki köszönhetjük Alsózsoltán az 1882-ben megnyílt óvodát. Saját költségén állította fel az új intézményt.

Meghalt Bad Gleichenbergben 1898. július 12-én. Az alsózsoltai Vay kriptában nyugszik. Mellszobra Mis-

kolcon a Teleki tehetséggondozó kollégiumban áll.

TERLECZKI ANNA
(XIX. – XX. század)
óvónő

1918 szeptemberétől 1921-ig látta el az óvónői feladatokat.

Róla: Árpád Jenő, 2002.

TOKAJI NAGY MARGIT
(XIX – XX. század)
református tanító

Nemes Sándor tanító egyik helyettesítője volt 1914-1917 közötti hadifogsága alatt.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.

TORMA MIHÁLY
(XVIII. század)
református prédikátor

1779-1781 között állt az alsózsoltai református egyház élén.

Róla: Árpád Jenő, 1999.; Alsózsoltai Református Egyház levéltára

TORNAI MAGDOLNA,
Demjén Lászlóné
(1936 – 19??)

1936-ban született Felsőzsoltán. A Miskolci Állami Óvónőképzőt 1953-

ban végezte. 1960-tól a helyi óvoda pedagógusa volt korai haláláig.

TÓTH ANDRÁS

(? - ?)

honvéd

Elesett a második világháborúban.

TÓTH IMRE

(? - ?)

honvéd

Elesett a második világháborúban.

TÓTH JOLÁN,

Lovász Mihályné

(1927 - 2007)

tanító

1927. június 15-én született Golopon. A tanítóképzőt a Miskolci Állami Tóth Pál Nőnevelő Intézet Leánylíceumában és Tanítóképzőjében végezte 1949. szeptember 9-én. Makkoshotykán, Tiszakarád - Nagyhomokon, Besenyődön, Tiszalúcon, Ongán tanított, mielőtt Alsózsolcán helyezkedett volna el. 1960. augusztus 1-től dolgozott Alsózsolcán. Nyugdíjazásáig itt tanított és haláláig itt élt.

TÓTH JÓZSEF

(1897 – 1916)

honvéd

1897-ben született, a 34. gyalogezred népfelkelője volt. 1916. október 1-én esett el Jasionow-nál Galíciában.

TÓTH JÓZSEF

(1920- 1944)

honvéd

1920. március 27-én született Alsózsolcán, anyja neve Szabó Jolán. A 13. gyalogezred II. zászlóaljánál szolgált, mint honvéd. 1944. szeptember 9-én esett el, tüdőlövés következtében a tordai csatában. Ugyanott temettetett. Tordán kiterjedt temető és emlékmű őrzi az esett katonák emlékét.

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és

Múzeum

TÓTH JÓZSEF

(1899 – 1967)

főjegyző

1899. január 31-én született Szirmán Tóth Sándor és Tóth Etelka gyermekeként, földműves családban. A négy polgárit a Miskolci Állami Polgári Iskolában végezte. Érettségit 1918-ban szerzett a Miskolci Királyi Felsőkereskedelmi Iskolában. Jegyzői tanfolyamot Miskolcon végezett. 1921. december 21-én tett községi közigazgatási vizsgát. Oklevelet 1925-ben szerzett. Működését 1922. január 1-én Vadnán kezdte meg segédjegyzőként, ahonnan 1923. januárjában ugyancsak segédjegyzőnek Alsózsolcára került, ahol 1927. október 5-én a község vezető főjegyzője és anyakönyvvezetője lett. Önkéntesi éveit a miskolci 10-es honvéd gyalogezrednél szolgálta le. Tevékenyen

részt vett az alsózsolcai gazdakör megalapításában. A levante egyesület elnöke 1939-ben, a Polgári Lövészegyesület alelnöke 1930-ban, az Országos Központi Hitelszövetkezet helyi felügyelő bizottsági tagja, és a református egyház presbitere volt. Felesége az őt megelőző jegyző lánya Letanovszky Etelka volt, kit 1925. május 23-án vett feleségül. Két leányuk született. Életének nagy terhe, amelyet 1944 tavaszán minden magyarországi jegyzőnek fel kellett vállalnia, a zsidók deportálásának helyi végrehajtása volt. A front elől Miskolcra menekült, de 1944. december 25-én már visszatért Alsózsolcára. 1945 januárjában rendőrhatalom eljárással állt, de állását nem kellett elhagynia. 1946. augusztus 1-én „nyugalmazták”. 1948-ban tagja a Független Kisgazdapártnak. Ezután tudott elhelyezkedni, saját földjein gazdálkodott. Később ezeket is a helyi termelő szövetkezetnek kellett felajánlania. Halála a földesken, céklaásás közben érte 1967. október 23-án. Az alsózsolcai temetőben nyugszik.

Róla: Csíkvári Antal, 1939.

TÓTH JÓZSEFNÉ,
lásd Letanovszky Etelka!

TÓTH PIROSKA
(XX. század)
református tanító

1945. szeptember 16.-tól 1946. január 31-ig tanított itt.

Róla: Farkas Ferenc, 2000.

TÖRÖK JÁNOS
(1938 – 2010)
tanár, szakfelügyelő

1938. december 30-án született Felsőzsolcán. 1961-ben végzett az Egri Pedagógiai Főiskolán matematika - fizika szakon. Rögtön Alsózsolcán kezdett tanítani, egészen 1978-ig, amikor megyei szakfelügyelő lett. Közben Felsőzsolcán megnyílt a Kazinczy Ferenc Általános Iskola, ezért Alsózsolcáról ide ment át tanítani. Két évtizeden át volt a Pedagógusok Miskolci Járási Szakszervezete titkára. A szakfelügyeleti rendszer megszűnése után nyugdíjba vonulásáig matematika – fizika megyei szaktanácsadó volt. Jó munkájáért többször kapott kitüntetést. Élete végéig Felsőzsolcán lakott, a helyi temetőben nyugszik.

TÖRÖK SÁMUEL
(TUDÓS TÖRÖK)
(XVIII-XIX. század)
református prédikátor

1797-től 1802-ig volt alsózsolca lelkésze. Az új református templom 1795-ös felszentelése ellenére, munkálatok még az ő idejében, 1800-ban is tartottak. 1802-ben Átányra távozott.

Róla: Árpád Jenő, 1999.; Alsózsolcai Református Egyház levéltára

TÖRÖK SÁNDOR
(1914 – 1944)

honvéd

Taktaharkányban született 1914-ben, anyja neve Czifra Borbála. Családjával Alsózsolca mellett a Kemely

tanyán éltek. A II. világháború kitörése után több alkalommal a határőrséghez hívták be katonának. Utoljára 1944 szeptemberében vonult be sas behívóval. Innentől kezdve családja semmit nem tudott meg további sorsáról. Eltűnt 1944. október 15-én.

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

TÓZSÉR PÉTER
(1911 – 1940)

honvéd

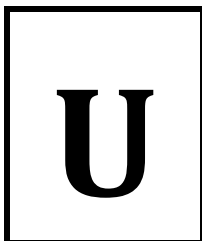
Született Alsózsolcán 1911-ben. A 43. ezred II. zászlóaljának 2. századában szolgált. 1940. szeptember 14-én szívbénulás következtében meghalt Máramarosszigeten. Ott is temették el. Az észak-erdélyi Máramarosszigetre 1940. szeptember 5-én vonultak be a magyar csapatok.

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

TRESSZA ISTVÁN
(XIX. század)
római katolikus káplán

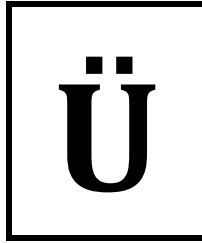
1859-1860-ban volt sajlóádi káplán.

Róla: Balpataki Béla, 1987.

URBÁN JÁNOS
(1895 – 1916)
honvéd

Urbán Ferenc és Grósz Mária fia, a Kemely pusztán lakott. Közkatoná volt a cs. és kir. 65. gyalogezredben. Megsebesült, megrokkant és itthon halt meg tüdőbajban 1916. december 4-én. Alsózsolcán a temetőben sírköve megtalálható.

ÜVEGES ETELKA
(XIX. – XX. század))
református tanítónő

Üveges Ida tanítónő nővére volt. Szintén tanított. Ida húgának betegsége alatt 1943-ban ő tanított a kemelyi iskolában.

Róla: Farkas Ferenc, 2003.

ÜVEGES IDA
(1895 - ?)
református tanítónő

1895. március 19-én született. Tanítói oklevelét 1915-ben szerezte. Ugyanezen az éven kezdett tanítani Sajóközön, ahonnan Kemelyre került tanítónőnek. Jól felkészült, lelkiismeretes és határozott nevelő volt. 1947. november 18-án mondott le állásáról. Lemondásához hozzájá-

rult, hogy állami tanítónővé nevezték ki egy távoli iskolába.

Róla: Farkas Ferenc, 2003.

ÜVEGES ISTVÁN

(XX. század)

tanácselnök

1953. április 10-én a járási tanács javaslatára a tanácstagok közé választották. Majd három nap múlva a visszahívott Pásztor István helyére elnökhelyettesnek választották. Április 24-én már tanácselnök. 1953. június 8-ig elnökölt.

ÜVEGES JÓZSEF

(1920 – 1943)

címzetes őrzető

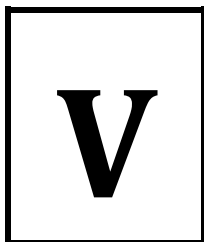
Alsózsolcán született 1920. november 25-én, anyja neve Demkó Zsófia. Tehetséges, irodalmi érdeklődésű fiatalember volt, aki szabadidejét versírással, költészettel töltötte.

A 19. könnyűhadosztály 13 ezrede II. zászlóaljának honvédje, aki a Donhoz közeli Jekatyerinovkánál, a tábori lelkész szerint haslövés következtében meghalt 1943. október 2-án. A magyar katonai nyilvántartás szerint fejlövés és combcsonttörés érte szeptember 29-én, kórházba szállították, majd sérüléseibe október 2-án belehalt. Temettetett a helyi ortodox templom kertjébe. Bajtársai sírhelyéről fényképet juttattak el a családnak.

Jekatyerinovkában a segélyhelyül szolgáló vörös téglás pravoszláv templom mellett sorakoztak a sírok. A miskolci 19. könnyű hadosztály zömében 13. gyalogezredbeli, Miskolc, Rozsnyó és Tornalja környéki hősi halált halt katonáit (221 honvédet) temették ide. A templomot, melyben a seregetest egészségügyi oszlopának 100 férőhelyes sebészi részlege volt, a hruscsovi időszakban lerombolták, környékét hatalmas gaz lepte be. A szabályos négyszögeket

alkotó sötétzöld növényzet, s a talaj besüppedései azonban őrzik még az egykori temető nyomait.

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

VÁRADI SZABÓ JÁNOS
(1783 – 1864)
pedagógus

A Zemplén megyei Szilvásújfaluban született 1783. augusztus 27-én és Debrecenben halt meg 1864. március 12-én. A család eredetileg a Borsod megyei Kisgyórból származott.

Váradi Sárospatakon kezdte tanulmányait, majd Heidelbergbe utazott. 1810-ben Yverdonban megismerhette Pestalozzi nevelési módszereit, egy évet töltött társaságában. Hazatérve a Vay családnál lett nevelő, s 1816-ban tanítványaival Pestre költözött. Az 1820-as években a sárospataki, később a debreceni és kolozsvári főiskola hívta meg tanárának, azonban gyöngye egészségi állapota miatt egyiket sem fogadta el. 1830-tól a debreceni Vay-féle salétromgyár felügyelője, majd főfelügyelője lett. Aktívan részt vett a kollégium ügyeinek intézésében, népszerűsítette a Pestalozzi elvei szerinti nevelést. A szabadságharc leverése után visszavonultan élt, írásai elsősorban a Nevelési emléklapok című folyóiratban jelentek meg. A politechnikai oktatás

első magyar hirdetőjeként is számon tartják a nevelés és a munka összekapcsolásának újszerű gondolatáért. A Vay család szolgálatában az ifjú Miklós nevelése mellett sem tévesztette szem elől a magyar nevelésügy helyzetét, felismerte annak hiányosságait: „Mennél nehezebb hazánkban is a mindenféle szükségétől s ezelőtti hibáitól nyomatott szegényt a maga testi és lelki tehetetlenségében lévő Köznepet, véle született emberi tehetségeiben emberré tenni, az emberi méltósághoz felemelni.” – írta 1817. március 7-én kelt levelében a főkurátornak, akitől segítséget kért és remélt a falusi iskolák fejlesztésének ügyében, valamint az iskoláztatás szintjének, és a köznép műveltségi állapotának emelésében: „Adja az Isten! hogy a Méltóságos Úr nálunk a nevelés dolgában Epochát tsinálván mind mi mind a maradék ditsekedhessék a Nagyságod érzelmeivel: különösen pedig hogy a köznép, amely most a maga elhagyatott állapotjában a nemesi indulatokat nagy részént nem is esmérí, a nagyságod neve hallásán tanulja meg a háládatosság indulattját érezni.”

Róla: Virág Irén, 2008.

VARANNAI ISTVÁN
(Schuhajda)
(XVIII. század)
református prédikátor

1757-1760 között volt Alsózsolca prédikátora.

Róla: Árpád Jenő, 1999.; Alsózsolcai Református Egyház levéltára

VARGA ANTAL
(XIX. század)
római katolikus káplán

1857-1859 között volt Sajólad káplánja.

Róla: Balpataki Béla, 1987.

VARGA JÁNOS
(XX. század)
tanácselnök

1953. június 8-tól, 1954. június 21-ig.

VÁSÁRI LAJOS
(1897 – 191?)
honvéd

Alsózsolcán született 1897. június 7-én, apja Vásári Mihály, anyja Ördögh Zsófia volt. Elest az első világháborúban.

VASVÁRI SAROLTA, Dr.
Dr. Letanovszky Lajosné
(XX. század)
körzeti orvos

1899 előtt született. Férje életében nem volt állásban, de kisegítette férjét, együtt rendeltek. Férje halála után, 1962-től mintegy egy-két évig praktizált. Idős korában szociális otthonba vonult, ahol újra férjhez ment.

A Vasgyári temetőben nyugszik.

VATTAY ISTVÁN, vattay
(1840 – 1911)
lelkész

Településünk egyik református lelkésze volt. Született: 1840. augusztus 29-én. 1869-től haláláig szolgálta a helyi gyülekezetet. Az Alsózsolcai hitelszövetkezet első elnöke volt 1893-tól. Lelkészi hivataláról lemondott 1911 júliusában, és még ezen az éven, 1911. szeptember 22-én meghalt. Sírja az alsózsolcai temetőben, a lelkészek díszsírhelyén található.

Róla: Árpád Jenő, 1999.; Alsózsolcai Református Egyház levéltára

VAY ÁBRAHÁM (I) vajai
(XVII. század)

Vay Péter szabolcs megyei alispán és csepei Zoltán Anna fia. Felesége Ibrányi Anna révén, aki a Bárius család oldalági leszármazottja volt, kaphatta meg 1668-ban a Bárius család kihaltával ezek teljes vagyonát. A terjedelmes birtokokért a török kiűzését követően 10% feygyverváltást voltak kénytelenek fizetni a császárnak. Így került Alsózsolca is a Vay család kezébe.

VAY ÁBRAHÁMNÉ (I),
lásd Ibrányi Anna!

VAY ÁBRAHÁM (II) vajai
(1697-1762)

A Tiszáninneri Református Egyházkerület főgondnoka

Vay László és széki gróf Teleki Borbála fia.

Alsózsolcán az első Vay (Haller) kastélyban élt családjával, amit ő építtetett fel az 1720-as években a rommá lett Bárius kastély helyén. A falu romos középkori eredetű templomának felújításával próbálkozott, de erre az engedélyt, mivel ő református volt, az egri püspök és a megye nem adta meg. Ezért a családnak a romos templomba történő temetkezése is akadályokba ütközött. Többek között emiatt építtette 1762 előtt a ma is álló Vay kriptát, amelybe őt temették el elsőként. 1735-től a Tiszáninneri Református Egyházkerület első főgondnoka volt. Meghalt 1762. március 8-án. A kriptá mai ravatalozó felőli homlokzatán nagyméretű vörösmárvány táblán a következő felirat áll: „PIAE PARENTUM ET CONIUGIS MEMORIAE”.²² Mely feliratot a legutóbbi felújítás alkalmával a ravatalozó előtti fedett terasz kialakításakor eltakartak. Két felesége volt: ráthoti Gyulaffy Borbála, kitől István és Dániel gyermekei, valamint czegei gróf Wass Anna, kitől József és Miklós felnőtt kort megérő gyermekei születtek.

---

²² Jámbor emlékü szülőknek és hitveseknek emlékezésére.

**VAY ÁBRAHÁMNÉ (II),
lásd Gyulaffy Borbála!
VAY ÁBRAHÁM (III), vajai gróf
(1789 – 1855)**

borsodi alispán, máramarosi főispán, országgyűlési követ, királyi kamarás, titkos tanácsos, az MTA alapító és igazgatósági tagja

Vajai Vay József és bocsári Mocsáry N. fia. Alsózsoltán született 1789. július 13-án. Felesége Kazinczy Zsófia, Kazinczy Ferenc unokatestvére volt, akivel házasságot kötött 1810. november 17-én. Feleségétől 12 gyermeke született. Ő az alapítója a család grófi ágának, amely innentől kezdve csak részben kötődik Alsózsoltához. A grófi címet Bécsben 1830. szeptember 10-én nyerte. Meghalt Berkeszen 1855. március 3-án. Feltételezhetően a zsolcai kriptában nyugszik.

**VAY ANNA, vajai báró,
Haller Jánosné
(1856 – 1934)**

1856. augusztus 18-án született Alsózsoltán, vajai báró Vay Béla és széki gróf Teleki Zsófia lányaként. 1875. december 5-én ment feleségül hallerkeői gróf Haller Jánoshoz Alsózsoltán. Hat gyermekük született. Az ő révén örökölték a Hallerek a Haller kastélyt, amely az első Vayak által épített kastély volt Alsózsoltán.

Meghalt Miskolcon 1934. november 26-án, Olthévízen temettetett, férje mellé.

**VAY ARNOLD, vajai báró
(1858 – 1908)
huszárfőhadnagy, Szabolcs vármegyei törvényhatósági biz. Tag,**

1858. november 6-án született a tiszalöki Vay birtokon. Apja vajai báró Vay Henrik, anyja zsadányi és törökszentmiklósi Almásy Natália Mária Anna.

Arnold császári királyi huszárfőhadnagy volt emellett a tiszalöki református egyház főgondnoka. 1888. július 14-én vette feleségül zabolai gróf Mikes Saroltát, kitől három gyermeke született.

Az alsózsoltcai családi sírboltban nyugszik.

**VAY ARTHUR György, vajai és luskodi gróf
(1879 – 1940)
császári és királyi kamarás, a felsőház tagja, a Johannita-rend lovagja, a volt cs. Kir. 10. huszárezred szkv. őrnagya**

1879. szeptember 15-én született Felsővadászon. Szülei vajai és luskodi gróf Vay Tihamér és beniczi és micsinyei Beniczky Ilona voltak. Házasságot kötött Budapesten 1916. március 14-én Feszli Jennyvel. Majd ennek halála után Budapesten 1923. december 16-án répceszemerei Hanthó Marienn Kornéliával.

Gyermekei nem születtek. Meghalt Budapesten 1941. július 12-én. Alsózsoltán július 14-én temették a családi sírboltba.

Kitüntetései: III. osztályú katonai érdemkereszt.

Róla: Gudenus, OSZK

VAY BÉLA, vajai báró (1829 – 1910)

borsodi főispán, a főrendiház alelnöke, valóságos belső titkos tanácsos, a Tiszáninneni Református Egyházkerület főgondnoka

Született Alsózsoltán, 1829. szeptember 29-én vajai báró Vay Lajos és széki gróf Teleki Erzsébet fiaként. Magántanulóként szülőfalujában érettségizett le, majd Budapesten folytatott jogi tanulmányokat. 1848-ban önkéntes nemzetőrnek jelentkezett Budán. A hadi események során többször visszatért szülőfalujába, s Mészáros Lázár tábornok mellett, mint tiszti futár részt vett a szikszói csatában. A bukás után elkerülte a számonkérést és megtorlást, az 1850-es években beutazta Európát. 1854. szeptember 27-én feleségül vette Teleki Zsófiát, kitől négy gyermeke született.

1861-ben először választották országgyűlési képviselőnek a szirmabesenyői választói kerületben. Ugyanez megtörtént 1868-ban, majd 1872. május 17-én a megye főispáni székéig kísérte Alsózsoltáról a megye díszmagyarba öltözött közgyűlé-

se. Beiktatásán a köszöntő beszédet Lévy József főjegyző mondta, s Horváth Lajos, Miskolc város országgyűlési képviselője is méltó gondolatokat fogalmazott meg. 1894-es távozását szintén Lévy így értékelte: „Nem mutathatunk ugyan nagyszerű alkotásokra, melyeket feltornyosult akadályokkal küzdve létesített, de nem mutathatunk romokra sem, melyeket nagyratörékvő kockázatással egybe halmozott.”

Felesége 1898-ban történt halála után, a Teleki Zsófia által alapított óvódát a református egyházra hagyta, ennek és az iskolának működésére 1000 koronás alapítványt hozott létre.

Híres numizmata volt, pénzgyűjteménye a Herman Ottó Múzeum törzsanyagát alkotja, amely az ország egyik leghíresebb gyűjteménye. Könyvet is adott ki erről Alsózsoltán 1902-ben „Az én régi pénzeim” címmel.

Meghalt 1910. augusztus 17-én. A Vay család zsolcai kriptájában nyugszik. Lezárt sírhelyét helyi lakosok 1945 után feltörték, csontjait az utcára hajigálták.

Kitüntetései: Az I. osztályú Vaskoronarend lovagja²³, Szent István rend kiskeresztje.

Róla: Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 4.

---

²³ A renddel együtt járt a valóságos belső titkos tanácsosi cím.

**VAY DÁNIEL, vajai báró
(1749-1798)
katonatiszt**

Apja vajai Vay Ábrahám, anyja apjának első felesége ráthoti Gyulaffy Borbála.

Bárái címet kapott öccsével 1783. április 18-án Bécsben II. Józseftől.

A főrendiház tagjaként részt vett az 1790-91, 1794. és 1796. évi diétákon. 1793-ban, mint magyar katonatiszt részt vett a franciák elleni háborúban. Így találkozott Badenben későbbi sógornőjével Adelsheim Johannával. Első felesége borosjenői gróf Korda Katalin, második felesége exteni gróf Wartensleben Eszter. Gyermekei nem születtek, meghalt 1798. augusztus 15-én.

**VAY DÁNIELNÉ (I),
lásd Korda Katalin!**

**VAY DÁNIELNÉ (II),
lásd Wartensleben Eszter!**

**VAY ELEMÉR, vajai báró
(1855 – 1931)**

Borsod vármegye és Miskolc város főispánja, országgyűlési képviselő, Borsod és Gömör vármegyék örökös vármegyei bizottsági tagja, Miskolc díszpolgára, az Alsóborsodi Református Egyházmegye főgondnoka

Vajai báró Vay Béla és széki gróf Teleki Zsófia fia, született 1855. július 25-én Alsószolcán.

Két cikluson keresztül volt országgyűlési képviselő.

Első alkalommal 1896. április 16-tól 1905. szeptember 12-ig látta el a megye főispáni tisztét a kormányparti szabadelvű párt képviselőjeként, egészen a párt bukásáig. Az ő vezetése alatt került sor a milleniumi ünnepekre, a megye díszbandériumát a Budapesten Vay Elemér vezette.

Borsod megyében másodsor, Miskolc történetében először 1910. február 17. és 1912. november 7. között látta el a közös főispáni teendőket.

Emellett a Miskolci Atlétikai Klub turista-osztályának elnöke 1892-1894, az MTE Borsodi Bükk osztályának elnöke 1894-1913. Alsószolcán tagja volt a helyi, 1893-ban alakult hitelszövetkezetnek.

Nem nősült meg, így az elszármazott fi ági rokonságot nem számítva, ő volt az utolsó Vay családból származó férfi, aki Alsószolcán töltötte életét. Meghalt 1931. augusztus 20-án. A családi kriptában van eltemetve. Halála után örökösei Haller József és Vay Mariska voltak. A „nagykastélyt” Vay Mariska örökölte.

Kitüntetései: Szent István rend kiskeresztje.

Róla: Dobrossy István, 1997.

VAY ERZSÉBET Jozefa
(LILLA), vajai báró,
Pejasevich Tivadarné
(1860 – 1941)

Vajai báró Vay Béla és széki gróf Teleki Zsófia lánya, 1860. október 13-án született Alsózsoltán. 1881. január 22-én kötött házasságot verőcei gróf Pejasevich Tivadarral. Gyermekük nem született.

A Vay családban, a családi hagyomány szerint az Erzsébeteket mindig Lillának becézték. Lillafüred névadása - valószínűleg - Vay Elemérnek – mint a Borsodi Bükk Egylet elnökének - köszönhető, hogy a Taj-tó (Hámori tó) környékén kialakult Fürdőtelepet nevezzék el testvérhúgáról, - Vay Lilláról. Az elhatározásra akkor kerülhetett sor, amikor a szép Vay Erzsébetet, azaz Lillát feleségül kérték. Ezért 1882-ben kérelemmel fordult a Földművelésügyi Minisztériumhoz, mint az Erdőkincstár felettes szervehez (a Diósgyőri Koronauradalom jogutódjához!), hogy az Alsó-Hámor település mellett kialakult Fürdőtelepet húgáról Lillafürednek nevezzék el. Így lett Vay Lilla, Lillafüred névadója. Lillafüreden épült fel a Dolka tetőn a fából készült kilátó, amelyet Édesanyjáról, Teleki Zsófiáról, Zsófia kilátónak nevetek el. Átadására 1908-ban került sor. Vay Erzsébet – azaz Lilla – a távoli Verőce megyében éldegélt férjével Pejasevich Tivadarral. Férje később Eszék főispánja lett, majd 1913-1916-ban in-

ternálták Franciaországba. Felesége követte őt Franciaországba, majd Bécsbe is, ahol Pejasevich Tivadar 1928-ban meghalt. Vay Lilla másfél évtizeddel élte túl a férjét és 1941. január 14-én halt meg Nasic településen Verőce megyében, férje születési helyén. A legenda szerint Vay Lilla nem túl gyakran látogatott el Borsodba, és a róla elnevezett Lillafüredre, de a Palotaszálló avatásakor inkognitóban részt vett az ünnepségen. Valószínűleg az alábbi sorok is Vay Elemértől származnak, mert az írás nincs aláírva. De következtetni tudunk arra, hogy ő számol be a Palotaszálló avatásáról, és a névadás körüli tévedésekről. Vay Elemér 1931-ben halt meg, e sorokat előtte vetette papírra:

„... Készülök a nagy útra, ahonnan már visszatérés nincsen. De mielőtt égi hazámba távoznék, szeretnék megemlékezni mindazokról, akikhez hosszú életem egy kis emléke is fűz. ... Már én csak a múlté vagyok, páholyból nézem az élet tülekedését, nem értem a ma emberét, engem sem ért meg a mai kor gyermeke.

Pünkösddünnap áhítatos hangulata vesz körül, bent a falak között csend és béke honol. Kint ablakaim előtt mindenféle járművek száguldoznak Lillafüred felé az emberek tömegével, akik az állam által ott felépített és pazarul berendezett „Palotaszálló” megnyitására sietnek, amely oly pompával van berendezve, hogy az ország határait átlépő elkényeztetett

idegen kultúreberek is megtalálják ott kényelmüket.”

Azt hiszem, a mai generációból kevesen fogják tudni, hogy miért is hívják ezt a csodás szépségű helyet Lillafürednek..... Az, akitől e földi paradicsom a nevét kapta, Gróf Bethlen András miniszter rokona, báró Vay Lilla itt született Borsodban, családja ősrégi „szállásbirtokos” – nemzetségből származik, dicső elődeinek emléke örökké élni fog.

Az ő tüneményes bája, eszményképe marad a női szépségnek és a szépséget anyjától, báró Vay Bélánétól, született gróf Teleki Zsófiától örökölte, aki Borsod vármegye szegényeinek hosszú évtizedeken át, védő anyjala volt.

Báró Vay Lilla később elszakadt imádásig szeretett szűkebb hazájától, Borsod vármegyétől és férjhezmenetel révén Horvátország nevezhette magáénak. Ott is uralkodott szépségével, nagy szellemével, s lett miként szokták volt mondani: Horvátország koronázatlan királynéja.”

**VAY ETELKA, vajai báró,
Bárczay Miklósné
(1836 – 1879)**

Vajai báró Vay Lajos és széki gróf Teleki Erzsébet leánya volt, 1836. október 17-én született. 1856. október 15-én ment hozzá Bárczay Miklós volt honvéd hadnagyhoz. Hejőcsabán éltek. Etelka Budapesten halt meg 1879. márcus 3-án. Az alsószolcai Vay kriptában nyugszik.

**VAY FRIGYES Jenő Károly, Dr.
vajay báró
(1916 – 1990)**

Tiszalökön született 1916. október 21-én. Báró vajai Vay László (II) és loósi és egervári báró Solymosi Ilona fiaként. A gödöllői papi nevelőintézetbe járt, de eltanácsolták és Patakon érettségizett le az angol internátusban.

1944-ben orosz fogságban volt, majd két évig a Postatakarékpénztárnál volt hivatalnok. 1951-ben internálták anyjával és testvéreivel. Itt nősült meg. Szolnok megyében, Besenyőszögön házasodott 1951. szeptember 20-án. Felesége hajniki Bezegeh-Huszágh Mária.

Gyermekeik nem születtek.

1956-ban disszidált, 1959-ben az USA-ban került ahol elvált feleségétől.

Meghalt Buenos Airesben 1990. januárjában.

Emléktáblája van a Vay kriptában.

**VAY GILDA Mária Klára Róza
Sarolta, Dr. vajai báró
(1892 – 1983)
orvos**

Tiszalökön született 1892. január 14-én. Szülei vajai báró Vay Arnold és zabolai gróf Mikes Sarolta voltak.

Tíz éves korában hét évre a Szent Szív zárdába került. Az ottani neveltetés következménye is, saját bevalása szerint, hogy nem ment férjhez. Harminc évesen, érettségi nélkül

határozta el, hogy tanulni fog. Orvosi diplomát szerzett és 1934. június 23-tól 1936. augusztus 31-ig a Budapesti Tudományegyetem II. számú belklinikáján, majd 1936. szeptember 1-től 1940. október 22-ig a Szent Rókus Kórház II. számú belosztályán externista orvos volt. 1940. október 23-tól 1945. augusztus 31-ig a Kolozsvári Tudományegyetem Belgyógyászati (Haynal) Klinikáján egyetemi tanársegéd. 1943. május 31-én belgyógyászati képesítést nyert.

1963-ban állított össze a Vay családról egy kötetnyi kéziratot.

Jelmondata Freudtól származik. Magyarra fordítva: „Hajlítani, ha nem tudom az Égieket, megbolygatom az alvilágot.”

Meghalt Budapesten 1983. február 10-én. Temettetett Alsózsolcán április 14-én.

**VAY HENRIK (I) János László,
vajai báró
(1830 – 1867)**

királyi kamarás, huszárezredes

Golopon született Vay Miklós (II) és Geymüller Katalin gyermekeként 1830. március 6-án. Életéről nem sokat tudunk. 1848-ban, hadnagyként megakadályozta egy huszár megölésével, hogy az egység egy része hazainduljon Magyarországra. Kikövetkeztethető, hogy a kiegyezés előtti abszolutizmus korának katonatisztje volt. Egy újságcikk szerint az olasz háborúban esett el. 1856. szeptember 29-én házasságot kötött zsadányi és

törökszentmiklósi Almásy Máriával. Fiatalon, 1867. július 27-én hunyt el. Az alsózsolcai Vay kripta régi boltjába temettetett.

**VAY HENRIK (II), vajai báró
(1857 – 1875)**

1857. június 22-én született. Vay Henrik (I) és Almásy Mária fia. Nagyfaluban hunyt el 1875. április 1-én, és Alsózsolcán helyezték örök nyugalomra a kripta régi boltjában.

**VAY HENRIKNÉ (I),
lásd Almásy Mária!**

**VAY JÓZSEF (I), vajai
(1750-1821)
septemvir**

Vajai Vay Ábrahám (II) és czegei gróf Wass Anna fia. 1750. október 29-én született Alsózsolcán. Tanulmányait Sárospatakon végezte, később a Habsburg-ellenes köznemesi mozgalom mérvadó alakjává vált. 1786-tól 1789-ig Szabolcs vármegye alispánja, 1796-tól haláláig a Tiszáninneni Református Egyházkerület főgondnoka. Részt vett az 1790-91-es, majd az 1802, 1805, 1807. és 1811. évi országgyűléseken. 1789-96 között helytartótanácsos. A pataki kollégium érdekében, korszakos jelentőségű, negyedszázados tevékenységet végzett. Vay József 1801-ben kezdeményezte a kollégium új épülete anyagi alapjainak megteremtését, majd főgondnokként 1806-tól

haláláig irányította az építési munkálatokat. A kollégium fejlesztésére 1809-ben feleségével együtt ötezer váltóforint alaptőkével létrehozta a Vay-Mocsáry Alapítványt.

1818-ban alapítványt hozott létre az alsózsolcai lelkész és iskolamester ellátmányának javítása érdekében. A 2500 forintnyi összeget Tiszán-inneni szuperintendatúra kezelte. Ugyanezen az éven kőkerítést építtetett a parókia köré. Meghalt 1821. december 30-án Bugyi községben. Alsózsolcán a Vay kriptában nyugszik.

**VAY JÓZSEF (II), vajai báró
(1940 – 1982)
mérnök**

Budapesten született 1940. július 18-án. Apja báró vajai Vay Miklós (IV) és somberekai Sauska Júlia.

Felesége Salzburgban Ingrid von Bolt. Gyermekei nem születtek.

Meghalt Salzburgban 1982. július 7-én. Alsózsolcán a Vay kriptában nyugszik.

**VAY KÁROLY Gyula Tihamér
Ádám, vajai és luskodi gróf
(1873 – 1923)
császári és királyi kamarás,
honvéd huszárszázados**

Született Felsővadászon, 1873. július 29-én. Apja vajai és luskodi gróf Vay Tihamér, anyja beniczi és micsinyei Beniczky Ilona. Nem házasodott meg. Meghalt 1923. március 21-én

Budapesten. Alsózsolcán a Vay kriptába temették március 25-én.

**VAY KLÁRA, vajai báró,
Bánhid Sándorné
(1834 – 1904)**

Vay Miklós (II) és Geymüller Katalin ötödik gyermeke volt. Feltételezhetően Alsózsolcán született 1834. november 10-én. 1853-ban ment feleségül simándi báró Bánhid Sándorhoz.

Vay Béláné, Teleki Zsófia 1898-as halála után, a bárónéval való jó viszonya emlékére 50 forintot adományozott az alsózsolcai óvodának. Ebből lett kialakítva a mindenkori óvónő és családja lakrésze az óvoda mellett.

Meghalt Budapesten, temettetett Simándon 1904. november 30-án.

**VAY LAJOS, vajai báró
(1803 – 1888)**

Borsod vármegye követe, főispánja, a '48-as borsodi nemzetőrök őrnagya

Vay Miklós (I) és Adelsheim Johanna fia, aki 1803. november 8-án született Alsózsolcán.

1829. május 3-án vette feleségül Alsózsolcán széki gróf Teleki Erzsébetet, kitől hat gyermeke született.

1848-1849 között és egy rövid ideig 1860-ban Borsod vármegye főispáni helytartója volt, 1848. április 20-án ugyanis István nádor főispánná nevezte ki. Júliusban a nádor egy nem-

zetőr zászlóaljat indított vele a Délvidékre a szerbek ellen. Zászlóaljparancsnokként harcolt Pákozdnál, majd Scwehatnál is. 1848 decemberében egy szabadsapatot állított fel, amely Schlick ellen harcolt.

1851. szeptember 16-án a hadbírótság a csekély terhelő adat miatt az eljárást ellene megszüntette.

A kiegyezés utáni első főispánja megyénknek, 1867. április 30.-tól, 1872. június 5-ig. Ekkor korára való tekintettel Alsózsoltán fogalmazott búcsúlevelében felmentését kérte.

Meghalt Vattán 1888. március 25-én, temettetett az alsózsoltcai Vay kriptába.

Munkája: Borsod megye közgyűlésén 1860. december 3. tartott újjalagos székfoglaló és megnyitó beszéde Borsodmegye főispánjának. Miskolc 1860.

Róla: Dobrossy István, 1997.

VAY LAJOSNÉ,
lásd Teleki Erzsébet!

VAY LÁSZLÓ (I)
(XVII-XVIII. század)
kuruc ezredes

Apjától, Vay Ábrahámtól (I) örökölte Alsózsoltát, amelyben a XVIII. század elején csak jobbágyházak voltak. 1716-ban amikor a László fiának, Ábrahámnak (II) jutott Alsózsoltca, a régi Bárius kastélynak csak romjai és a kőtemplomnak is csak falai álltak.

Ennek következtében ha meg is fordult a településen, tartósan soha nem lakott itt.

László együtt raboskodott Rákóczi Ferencsel a bécsújhelyi börtönben, majd a szabadságharc kitörése után egyik ezredese lett. 1711-ben ott szerepelt neve a szatmári béke aláírói között. Első felesége széki gróf Teleki Borbála, kitől egy gyermeke született. Második felesége Boros Katalin.

VAY LÁSZLÓ (II) Miklós Árpád
Henrik Kelemen, vajjai báró
(1890 – 1966)

magyar királyi titkos tanácsos,
Hajdú és Bihar vármegye valamint
Debrecen szabad királyi város
főispánja, országgyűlési képviselő,
a Magyar Élet Pártja elnöke, fő-
rendház örökös tagja, a főrendi-
ház elnöke, az Országgyűlés Felső-
házának tagja, magyar királyi
földművelésügyi és miniszterelnök-
ségi államtitkár, ect.

1890. április 26-án született Tiszalökön báró Vajai Vay Arnold és zabolai gróf Mikes Sarolta gyermekeként.

Elemi iskolái után a Ferenc József nevelőintézetbe került, ahonnan magaviselete miatt kicsapták. Érettségi után Halleban gazdaságot, Berlinben jogot tanult.

Első feleségével, loósi és egervári báró Solymosy Ilonával 1914. március 19-én kötött házasságot Fiumében. Négy gyermekük született. Elvált 1926-ban.

Második feleségével, gróf Bissingen-Nippenburg Mária Margittal 1928. július 1-én kötött házasságot Budapesten. Egy gyermekük született.

Vay Béla halálával, mint a legközelebbi Vay férfi leszármazott, várományosa volt a zsolcai Vay vagyonnak, vagy legalábbis ennek egy részének. Nem így történt, Vay Béla a vagyont a hozzá közelebb álló Haller családra és Vay Mariskára hagyta. Ezért kénytelen volt elvállalni a Hajdú és Bihar megyei főispáni teendőket, valamint az országgyűlési képviselőséget.

1944-ben nyugatra menekült.

Meghalt Vicente Lopezben, Argentínában 1966. március 18-án. Temetett Don Torcuatoban, Buenos Aires tartományban.

Emléktáblája van a zsolcai Vay kriptában.

VAY LILLA,
lásd Vay Erzsébet!

VAY MÁRIA (Mariska), vajai báró,
Hámos Aladárné
(1858 – 1936)

Vajai báró Vay Béla és széki gróf Teleki Zsófia lánya, született 1858. február 18-án. 1877. február 26-án kötött házasságot pelsőczy Hámos Aladárral. Gyermeke Hámos Lilla. Mivel az Alsózsolcai birtokokat öröklő Vay ágnak csak leányági örökösei maradtak, az ő révén került a birtoktest egy része a Hámos család

kezébe. Vay Elemér 1931-es halála után ő örökölte a „nagykastélyt”, és a birtok felét, 400 holdat. Az örökséget aztán a Munk testvérek bérelték ki. Mariska a téli időszakot Szolnokon töltötte gyerekeinél, a tavasztól őszig terjedő időt pedig Zsolcán.

Meghalt 1936. szeptember 12-én, temettetett a zsolcai Vay kriptába.

Róla: Szalay Attila, 2003.

VAY MIKLÓS (I) vajai báró
(1756-1824)
dandártábornok, hadmérnök, folyamszabályozó, utazó

1756. szeptember 6-án született Alsózsolcán. Apja Vay Ábrahám és czegegy gróf Wass Anna.

A sárospataki kollégiumban tanult, majd 1776-ban került a leingrubeni hadmérnöki akadémiára. 1776 előtt felépíttette a második alsózsolcai Vay kastélyt. (Munk kastély.) Amelyet aztán ráfizetéssel Dániel bátyjával cserélt el a régi (Haller) kastélyra. II. József császár 1786 – 88-ban nyugat európai tanulmányútra küldte. Járt Franciaországban, Hollandiában, Németországban és Angliában, ahol Ramsdennek, kora egyik legkiválóbb műszerszerkesztőjének munkatársa lett. Az optikai műszerszerkesztés terén elért eredményeiért 1787-ben a Royal Society tagjává választották. A török háború kezdetén tüzéerkapitányként került a harctérre. A gyermekkori himlő következtében gyenge jobb szeme Sabác ostrománál megsé-

rült és el kellett távolítani. Nyugalomba vonulása után alsózsolcai birtokán gazdálkodott és belterjes gazdálkodást honosított meg. Angliából korszerű ekék, vető- és aratógépek terveit, valamint egy fonógép modelljét hozta magával. Ő honosította meg Borsodban és Szabolcsban a burgonyát. Postakocsira szerelhető fordulatszámoló berendezéssel helyesbítette a korabeli postaúterképeket. 1783-ban, ősei és saját érdemeire való tekintettel Dániel bátyjával együtt bárói rangért folyamodott, amit április 18-án meg is kapott a királytól. Ezzel alapítója lett az idősebb bárói ágnek. 1790-től haláláig követ volt az országgyűléseken. Egy élesen bíráló felszólalása miatt a császár megfosztotta rangjától, de a rendek követelésére visszavonta a mentelmi jogot sértő rendelkezését. 1790 után kezdte el építeni Alsózsolcán a ma álló, több szárnyból álló Vay kastélyt. 1799. július 1-én házasságot kötött báró Adelsheim Johannával. 1804-től haláláig a Tisza és Körös-vidék folyószabályozási királyi biztosa, a tiszántúli térképező és folyószabályozó mérnökök munkájának irányítója és felügyelője volt. A folyószabályozásban, malomépítés korszerűsítésében, folyamterképezésben úttörő munkát végzett. Terveket készített egy állandó Duna híd létrehozásáról. 53 évesen, 1809. március 3-án, amikor I. Ferenc király fegyverbe hívja a magyar nemesi fölkelést (a francia háborúk miatt) azonnal jelentkezett. Azt hangoztatta,

hogy amikor a haza veszélybe van, a haza védelme és becsülete forog kockán, akkor a nemzetért, hazájáért mindent feláldoz. Munkái kéziratban maradtak. Vay Miklós 1824. május 11-én halt meg, hirtelen keletkezett izgalom következtében. Négylovas hintójukkal kikocsikázni indultak feleségével Adelsheim Johannával. Az elindulás előtt a lovak nyugtalanodni kezdtek, és a kocsis nem tudta megfékezni őket. Végül Vay fékezte meg a lovakat, de az azzal járó megerőltető izgalom következtében agyvérzést kapott és másnap meghalt. Az alsózsolcai Vay kriptában van eltemetve.

Róla: Magyar életrajzi lexikon; Kazinczy Ferenc, 1828., Jókai Etelke, 1888., Szakály Orsolya, 2003.

**VAY MIKLÓSNÉ (I),
lásd Adelsheim Johanna!**

**VAY MIKLÓS (II) vajai báró
(1802 – 1894)**

borsodi főispán, kancellár, főrendiházi elnök, koronaőr, a MTA igazgató tagja

Alsózsolcán született 1802. április 22-én. Apja Vay Miklós (I) tábornok, anyja báró Adelsheim Johanna volt. Gimnáziumi tanulmányait Miskolcon végezte, majd Pesten jogot hallgatott. Apja halála (1824) után visszatért zsolcai birtokára. 1825-től Zemplén vármegye aljegyzője, 1827-től alispánja, 1830-ban országgyűlési köve-

te. 1831-ben a koleralázadás idején kormánybiztos. 1831-től Borsod vármegye főispáni helytartója, 1865 – 67-ben főispánja. 1840-ben a Tiszántúli Református Egyházkerület főgondnokává választották, 1841-től szeptemvir, 1844-től koronaőr, 1845-től a budai helytartótanács elnökhelyettese. 1847-ben István főherceg kísérője másfél hónapos magyarországi útján. 1848 nyarán a Batthyány-kormány kinevezte erdélyi királyi biztosnak, hogy a román lázongásokat csillapítsa le. 1848 szeptemberében nem fogadta el a felajánlott miniszterelnökséget. 1848 végén visszavonult a közélettől. A szabadságharc bukása után mégis perbe fogták, halálra ítélték, amit az uralkodó 4 évi várfogságra változtatott. 8 hónap múlva szabadult. Egy évtizedes visszavonultság után a protestánsok pátelességek harcában lépett újra a közélet porondjára. 1860-ban udvari kancellárrá nevezték ki, 1861-ben azonban állásáról lemondott. 1865-1867 között borsod vármegye főispánja. A kiegyezés után ismét koronaőr, a főrendiház tagja, 1884-től alelnöke, majd 1888-tól, titkos tanácsos, a magyarhoni ref. konvent elnöke. A szent István rend közép és nagykeresztjének kitüntetettje.

Róla: Emléklapok vajai báró Vay Miklós, 1899., Miskolci életrajzi lexikon.

**VAY MIKLÓSNÉ (II),
lásd Geymüller Katalin!**

**VAY MIKLÓS (III), báró vajai
(1828-1886)
szobrász, a sárospataki ref. főiskola
gondnoka**

Golopon született 1828. december 24-én, apja báró vajai Vay Miklós (II), anyja báró Geymüller Katalin. Politikusi pályára készült. 1849-ben, 21 évesen a Batthyány-kormány külügyminiszterének, Batthyány Kázmérnak a titkára. A bukás után követni akarja a száműzetésbe Batthyányt, aki azonban ezt nem engedi. Bár nincs nyoma annak, hogy az ifjú Vayt üldözték volna, apja meghurcoltatása és bebörtönzése, a családot ért sérelem elegendő volt ahhoz, hogy soha többé ne foglalkozzék politikával. Új célt keresett tehát, amellyel hazájának hasznára lehet, és az addig amatőrként művelt szobrászatot hivatásául választotta. 1850-ben Bécsben A. Fernkorn, majd két évig Berlinben Ch. D. Rauch növendéke. Akadémiai tanulmányai mellett az egyetemen természettant, vegytant, egyetemes történetet, vallástörténetet és összehasonlító geográfiát tanult. Öt nyelven beszélt, beutazta Angliát, Belgiumot, Hollandiát, Svájcot, Német- és Olaszországot. Hozzá foghatóan művelt szobrász egészen Ferenczy Béniig nincs a magyar művészetben, hiszen a szobrászok évtizedeken át közelebb álltak az iparosokhoz, mint az értelmiséghez. Hazatérve a református egyházban vállalt tisztségeket, majd az 1850-es évek végén műtermet nyitott

Bécsben. Nála segédkezett egy ideig Izsó Miklós és Huszár Adolf is, akiket komolyan támogattak. Izsó három, Huszár tizennégy évvel volt fiatalabb nála, ő azonban - annak ellenére, hogy maga is meghasonlott ember - mindkettejüket túlélte. Életének jelentős részét a császárvárosban töltötte, ahol megrendeléseket kapott. A bécsi Arsenal, a fegyvertár részére készült szobrai kivitelezésében valamivel fiatalabb pályatársa és barátja, Izsó Miklós segédkezett. Alkotóművészete a nemzeti romantika eszmevilágából emelkedett ki, s döntő mértékben a portré-, illetve a köztéri emlékműszobrászatra alapozott. Még az abszolutizmus korában, már Pesten dolgozva, az ő Berzsenyiszobra volt az első világi köztéri mű, melyet a Nemzeti Múzeum kertjében, a bécsi engedélyre kitartóan várakozva, 1860-ban fölavattak. Ezután pesti műtermében sorra készültek el ma is meglévő köztéri munkái, Kazinczy Ferenc büsztje szintén a múzeumkertben (1861), Vörösmarty Mihály szobra Székesfehérváron (1865), Deák Ferenc szobra Zalaegerszegen (1878). Hosszan tartó munkakapcsolat fűzte Pesten az Akadémia palotájának díszítéséhez, egyike lévén a megrendelt emlékszobrok alkotóinak. Az ő műve itt Széchenyi István és Kisfaludy Sándor nagyalakú szobra, valamint Eötvös József büsztje, mely utóbbit 1882-ben ingyen ajánlotta föl a magyar tudományosság székházának. Megpályázta ugyanitt az Akadémiát alapító Széchenyi István tér-

szobrát is. E pályázaton Engel József és Izsó Miklós után a harmadik díjat nyerte el. Utolsó munkájának, a Mikó-szobornak fölavatását már nem érthette meg.

Egykori pártfogoltjai lesznek a legfőbb vetélytársai, és ez minden biztonnyal elkedvetlenítette. Viszonya Izsóval nagyon megromolhatott, Izsó indokolatlanul ellenségesen írt róla leveleiben. Vádjaiban inkább a "plebejus" önérzet érezhető, és nem az igazság. Vay hiába volt képzett szobrász, a lassan formálódó magyar művészetszocializmus nem fogadta be. Élete utolsó éveiben visszavonult a családi birtokra gazdálkodni, és 1886. január 28-án Golopon öngyilkos lett. Temetése Alsószolcán január 30-án történt. Nevét, ismertségét a millenniumi idők felé haladó késő historikus magyar szobrászat nagy nemzedékének színre lépése vonta félárnyékba.

Művei még: Erzsébet királyné mellszobra a király számára. Bethlen Gábor, Werbőczy István, gr. Zichy Edmund, gr. Lónyai Menyhért, gr. Andrássy Gyula, gr. Desseffy Emil, gr. Mikó Imre, br. Barkóczy, Deák Ferenc, Kazinczy Ferenc márványszobra Széphalmon, Erdélyi János, Petőfi Sándor, Zrinyi Miklós, Kray Jakab szobrai. A rákász leány c. szobra. Kitüntetései: A Lipót rend lovagja.²⁴

---

²⁴ A rendet „minden személy elnyerheti, polgári vagy katonai, aki olyan érdemeket szerzett, mely az állam és az uralkodóház javát előmozdítják, lehet az a tudomány terén, vagy közhasznú

Róla: Radácsi György, 1886., Nagy Ildikó, 2001.

VAY MIKLÓS (IV) György Sándor Árpád Dénes Ödön, vajai báró (1893 – 1982)

1893. június 14-én született Tiszalökön. Apja báró vajai Vay Arnold, anyja zabolai gróf Mikes Sarolta. A Ferenc József nevelőintézetbe járt, majd érettségi után Magyaróváron gazdaságot tanult.

1914-ben önkéntes volt, fennmaradt világháborús naplója.

Házasságot kötött Bár községben, Baranya megyében somberekli Sauska Júliával 1933. június 19-én. Egyetlen gyermekük József (II) 1940. július 18-án született.

1951-ben Amerikába emigráltak. Itteni naplója is fennmaradt.

Meghalt 1982. október 15-én Miesbachban, Bayernben. Temetett Alsózsoltán.

VAY MIKLÓSNÉ (IV), lásd Sauska Júlia!

VAY SÁNDOR, vajai báró (1833 – 1911) főrendiházi tag

Vay Miklós (II) és Geymüller Katalin fia, 1833. augusztus 18-án szüle-

---

munkálatokkal, vagy vállalatokkal, de ezenkívül még azt is kívánják, hogy feddhetetlen magaviseletű legyen. A rend tagjainak száma nincs meghatározva."

tett Golopon. Felesége gróf Waldeck Matild volt, akivel 1867. április 29-én kötöttek házasságot Tiszaroffon. Meghalt Sáromberkén 1911. augusztus 22-én, temetett Alsózsoltán augusztus 25-én.

VAY TIHAMÉR, vajai és luskodi gróf (1847 -1910)

a főrendiház örökös tagja, A Felsőborsodi Református Egyház tanácsbírája, Abauj vm. Közigazgatási bizottságának tagja

Született Deregnyőn 1847. szeptember 10-én.

Megházasodott Losoncon Beniczi és micsinyei Beniczky Ilonával 1869. július 20-án. Hat gyermekük született.

Meghalt Felsővadászon 1910. február 8-án. Alsózsoltán február 11-én temették a kriptába.

VIDA JÁNOS (XVIII. század vége) református tanító

1795-ben tanított Alsózsoltán.

Róla: Az Alsózsoltcai Református Egyház levéltára.

VILLÁNYI JÁNOS

(1912 - 1987)

római katolikus plébános, érseki tanácsos

1945-től 1954-ig Ónodon látta el a plébánosi teendőket Hajós Józseffel. Közben 1952-től 1957-ig Ároktői plébános is volt. 1956-tól 1967-ig a sajlóádi anyaegyház vezetője, majd 1973-ig Sátán látta el az egyház szolgálatát.

Róla: Magyar Katolikus Lexikon

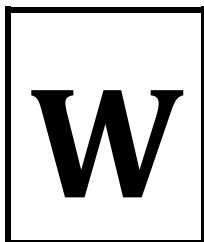
VIRÁG JULIANNA

Bánrévi Balázné

(1913 – 1992)

tanácselnök helyettes

Férje a Don mellett esett el. Az első tanácselnök helyettes volt az alsózsolcai tanács 1950. októberi megalakulása után. Már 1951. október 21-én lemondott.

WÁGNER ANTAL

(XX. század)

**római katolikus plébános,
szalézi szerzetes**

1947-1951 között vezette a sajlóádi anyaegyházat.

Róla: Balpataki Béla, 1987.

WARTENSLEBEN ESZTER,

exteni gróf

Vay Dánielné

(17?? – 1795)

Apja exteni gróf Wartensleben Vilmos tábornok, gyalogezred tulajdonos, anyja széki gróf Teleki Klára. Vay Dániel második felesége volt, akihez 1788 után ment feleségül. Gyermekeik nem születtek. Meghalt 1795-ben, az alsózsolcai Vay kriptába temettetett.

WASS ANNA, czegey gróf

Vay Ábrahámné (II)

(? – 1776)

Czegey gróf Wass Dániel Doboka vármegye főispánja és vajai Vay

Judit leánya, Rédey Ferenc özvegye. Vay Ábrahám (II) második felesége. Gyermekük József és Miklós (I). Férjét túlélve, 1776. május 11-én halt meg. Az alsószolcai Vay kriptában nyugszik. Fiai a Vay kriptában emléktáblát állítottak emlékére 1806-ban.

WEISZ ALFRÉDNÉ,
lásd Weisz Margit!

WEISZ GYÖRGY
(1942 – 1944)

Apja Weisz Alfréd, anyja Weisz Margit. Auschwitzban lelte halálát 1944. június 15-én.

WEISZ HEDVIG
(1926 – 1945)

Apja Weisz Alfréd, anyja Weisz Margit. A felszabadult, Németország közepén álló Bergen-Belseni koncentrációs táborban lelte halálát tízfuszban 1945. május 15-én.

WEISZ IGNÁC
(1872 - ?)
kemely pusztai ispán

Tizzaszederkényi születésű, felesége Klein Etel. 1920-ban, és az ezt megelőző években a Munk család kemelyi ispánja volt.

WEISZ ISTVÁN
(1929 – 1944)

Apja Weisz Alfréd, anyja Weisz Margit. 1944. június 15-én vesztette életét Auschwitzban.

WEISZ JÓZSEF
(1899 – 1944)
kereskedő

A deportálás következtében lelte halálát.

WEISZ MARGIT,
Weisz Alfrédné
(1896 – 1944)

Apja Weisz Lőrinc, anyja Reinitz Rozália. Auschwitzban halt meg erőszakos megsemmisítés következtében. Halála becsült időpontja 1944. június 15. Férje hazatért Alsószolcára, és 1946-ban az MKP titkárhelyettese volt.

WEISZ BORISKA
(1908 – 1944)

WEISZ ILONA
(1912 – 1944)

WEISZ IRÉN
(1903 – 1944)

WEISZ OLGA
(1901 – 1944)

A fenti öt testvér apja Weisz Lőrinc, anyja Reinitz Rozália volt. Haláluk helye Auschwitz, becsült időpontja 1944. június 15.

WELLESZ ÁGNES
(1927 – 1944)

Budapesten született, szülei Wellesz Arnold és Kohn Erzsébet. Miskolcon élt szüleivel a deportálás előtt. Birkenau, Auschwitz táborokat védszelte át. Családjának utolsó élő tagjaként 1944-1945 tele már a botteni táborban találta, ahol meghalt.

Róla: Csillag Olga 1969

WELLESZ ANNA VERONIKA
(1934 - 1944)

Felsőzsolcán született. Wellesz Arnold és Kohn Erzsébet lánya volt. Szüleivel együtt bizonyára Auschwitzba érkezésük után nem sokkal meghalt.

WELLESZ ARNOLD
(1900 - 1944)

Illatszerész alkalmazott volt. Feltételezhetően miskolci származású. Alsózsolcai feleségével és gyermekével Auschwitzba deportálták, ahol életét vesztette.

WELLESZ ARNOLDNÉ,
lásd Kohn Erzsébet!

WIRED GYÖRGY, (GEORG WIERD)
(XVII. század)
harangöntő mester

Ő öntötte Alsózsolca eddig ismert legrégebbi harangját, melynek felirata a következő volt: „Öntette Vierd György Eperjesen 1649. Bánf. And. és Fer.” A harangot a két helyi református birtokos testvérpár bánfalvai Bárius András és Ferenc készítette. A harang sajnos a XIX. században megrepedt, és újra kellett öntetni.

Az eperjesi harangöntő mesterek sorát Wierd György nyitotta meg, aki Klagenfurthból érkezett, s mintegy harminc esztendőn keresztül folytatta mesterségét. Harangjai 1628-1657 között készültek. Nemcsak Sáros megyébe szállított, hanem az egész Felső-Tisza-vidékére, sőt Csongrádra és Kiskunhalasra is. Kitűnő üzleti érzékkel megáldott, nagy munkabírási mester volt. A Szepességben napjainkban is szól még nyolc harangja, s Magyarországon is biztos tudomásunk van tizenhárom alkotásáról. Wierd harangjai jól tükrözik azokat a változásokat, amelyek a XVI-XVII. századi harangfeliratokban végbe mentek. A középkori egyház gondolatvilágát kifejező szövegek helyébe a reformáció elterjedésével másfajta feliratok kerültek latinul, németül vagy magyarul. A harangok egy része már készen állt a mester műhelyében, ezek közül lehetett választani. Ha megrendelésre készített, akkor

került rá a megrendelő neve és egyéb választott ornamentika, képi forma. Wierd előszeretettel díszítette harangjainak vállát gazdag frízekkel, néhány harangjának oldalára a négy evangélista domborműves mellképe került.

Róla: Muraközi Ágota, 1984-1986.

WINKLER EDUÁRD

(? – 1944)

sakter

Az egykori alsózsolcai zsidó templomépületben élő saktert és családját deportálták, ahonnan öt gyermeke közül csak egyik fia tért vissza, aki ezután Izraelbe települt ki.

WINKLER EDUÁRDNÉ

(? – 1944)

Az alsózsolcai sakter felesége volt. A deportálásból nem tért vissza.

WINKLER HELÉN

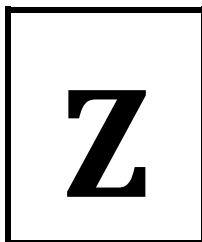
(1933 – 1944)

WINKLER JENŐ

WINKLER JUDIT

WINKLER SÁNDOR

A fenti négy testvér apja Winkler Eduárd. Nem tértek vissza a deportálásból.

ZÁMBORI SÁNDOR

(Zombori)

(1914 – 1943)

honvéd

Született 1914-ben, anyja neve Papp Rozália, felesége Heiszman Mária. Elesett Kolibelka községben, Oroszországban, 1943. február 15-én. (Becsült időpont.) Kolibelka, Scsucyje településtől délre található a Don partján. Az 1943. január 14-i scsucyjei áttörés következtében a Don vonalán a magyar védelmi vonalak napok alatt összeomlottak, Kolibelkát január 15-én vették be az oroszok. Tízezrek haltak meg és estek fogságba.

Róla: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum

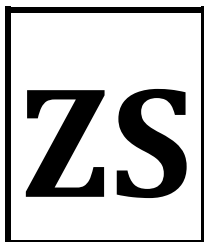
ZILAHY JÁNOS

(XVIII. század)

református lelkész

1725-1729 körül lelkész Alsózsolcán.

Róla: Ugrai János, 2005.

ZSÍROS ANDRÁS

(1902 – 1944)

honvéd

Szülei néhai Zsíros András és néhai Tóth Anna voltak. Az orosz megszállás után a német – magyar vonalak felől aknatűz alatt tartották a községet. A 42 éves férfi aknarobbanás következtében hunyt el 1944. november 18-án délelőtt 10 órakor. Feleségét három nap múlva szintén aknatalálat ölte meg,

ZSÍROS ANDRÁSNÉ,

lásd Fekete Mária!

ZSÍROS ISTVÁN

(? - ?)

honvéd

Elesett a második világháborúban.

ZSÍROS JÓZSEF

(? – 1914)

honvéd

Póttartalékos gyalogos volt a cs. és kir. 34. gyalogezredben. Az orosz

harctéren esett el 1914. november 19-én.

ZSÍROS SÁNDOR

(1920 - 2003)

helytörténeti kutató, sportember

1920. április 9-én született Alsózsoltán. Szülei Zsíros István és Rózsa Piroska voltak. Alsó iskoláit a helyi református népiskolában, középiskolai tanulmányait Miskolcon a Lévy József Református Gimnáziumban végezte. Érettségi után a MÁV-nál helyezkedett el, mint szerződéses, később főszertárnok. A világháború alatt híradósként szolgált, és egészen Németországig vonult vissza a német és magyar csapatokkal, ahol angol fogságba esett. A fogságból hazatérte után egészen 1963-ig továbbra is a vasútnál dolgozott. Majd a Megyei Tanács ipari osztályán tevékenykedett nyugdíjazásáig. Alsózsoltán tagja volt a helyi futball egyesületnek, életének negyvenes éveiben is aktívan részt vett a bajnokságokon, ezután edzőként tevékenykedett.

Helytörténeti, elsősorban a Vay családdal kapcsolatos kutatómunkát, tárgyi gyűjtést végzett a településen nyugdíjas éveiben is.

Meghalt 2003. április 13-án.

Irodalomjegyzék és források

Árpád Jenő

1999. Az alsózsoltai református hitközség rövid története, Miskolc

Árpád Jenő

2002. Óvodánk régen és most, Miskolc

Balogh Judit – Dobrossy István szerk.

1999. Fából és deszkából, Miskolc

Balpataki Béla

(1987) Fejezetek Sajólad történetéből 1387-1987, Sajólad, én.

Bárczay János

1963. A bárczai Bárczay nemzetség története

Bodnár Tamás

2005. Alsózsoltai története a honfoglalástól a XVIII. századig, Alsózsoltai

Bodnár Tamás

2003. Borsod megyei prédikátorok az 1576-1652 közötti tizedjegyzékek alapján, HOM évkönyve XLII.

Bona Gábor

1987. Tábornokok és törzstisztek a szabadságharcban 1848-49, Budapest, 1987.

Csíkvári Antal szerk.

1939. Borsod vármegye, Vármegyei szociográfiák V. Budapest

Csillag Olga

1969. Mert megtörtént a XX. században, Budapest

Dienes Dénes

2001. Református egyház-látogatási jegyzőkönyvek. 16-17. század. Budapest

Dobrik István szerk.

1987. Képzőművészek, iparművészek, fotóművészek Borsod-Abaúj-Zemplén megyében. Miskolc

Dobrossy István

1996, 1997, 1999 Miskolc írásban és képekben 3, 4, 6.

Dobrossy István – Eszenyi Miklós – Zahuczky László

2008. Miskolci életrajzi lexikon, Miskolc, 2008.

- Lévay József
1899. Emléklapok vajai báró Vay Miklós életéből, Budapest
- Farkas Ferenc
2000. Az alsózsolcai református népiskola története az államosítás végéig, Alsózsolca
- Farkas Ferenc
2003. Kemely, Alsózsolca
- Farkas Ferenc
2005. Én is csatáztam Zsolcánál, Sáfrány Mihály 1848-as tüzér hadnagy emlékére, Alsózsolca
- Fitz Péter, szerk.
1999. Kortárs magyar művészeti lexikon, I. köt. Budapest
- Forgon Mihály
1909. Gömör – Kishont vármegye nemes családai, Kolozsvár
- Fraknói Vilmos
1879. Vitéz János élete, Budapest
- Görgey Arthur
1911. Életem és működésem Magyarországon az 1848. és 1849. években. I–II. kötet Budapest
- Gudenus János József
1990-1999. A magyarországi főnemesség XX. századi genealógiája, I–V. kötet, Budapest
- Halmay Béla – Leszih Andor
1929. Miskolc és Borsod–Gömör–Kishont egyelőre egyesített vármegyebeli községek, Magyar vármegyék és városok monográfiája V., Miskolc
- Holopcev Péter – Szöllösi István
1999. A háromi nyaralótelep elnevezése, Honismeret 1999/2.
- Jókai Etelke
1888. Emlékek br. Vay Miklósné Adelsheim Johanna báróné leveleiből Budapest
- Jókai Mór
1898. Életemből, Budapest
- Kapronczay Károly
1997. Orvos-dinasztiák II., Turul 70. (1997/3-4)

- Kárpáti Béla
1989. Lévay szobra a Palóczy utcában, Herman Ottó Múzeum
Közleményei 26., Miskolc
- Kazinczy Ferenc
1828. Pályám emlékezete, Pest
- Kárpáti Béla
2002. Irodalom Miskolcon II. A Napjainktól napjainkig. Miskolc
- Kelemen Lajos
1981. Alsózsolca 700 éves, Alsózsolca
- Kempelen Béla
1911-1932. Magyar nemes családok I-XI kötet, Budapest
- Kenyeres Ágnes
1967-1981. Magyar életrajzi lexikon I-III. kötet, Budapest
- Muraközi Ágota
1984-1986. Adalékok a 17. századi harangok kérdéséhez a Felső-
Tisza-vidéken, A Nyíregyházi Jósza András Múzeum évkönyve 27-29.
- Nagy Ferenc szerk.
1997. Magyar Tudóslexikon A-tól Zs-ig, Budapest
- Nagy Ildikó
2001. Az emlékműszobrászat kezdetei Budapesten, Budapesti negyed
32-33. 2001/2-3.
- Nagy Iván
1857-1968. Magyarország családai címerekkel és nemzékrendi
táblákkal, I-XII. kötet, Pest
- Péter László
1994. Új magyar irodalmi lexikon I-III, Budapest
- Radácsi György
1886. Vay Miklós emlékezete, Sárospatak
- Rigler Gusztáv
1917. Vizsgálatok és eljárások a kanyaró leküzdésére a múltban, Az
orvosi szak 1917-es értesítője.
- Sugár István
2002. Az egri vár históriája, Budapest
- Szakály Orsolya
2003. Egy vállalkozó főnemes. Báró Vay Miklós (1756-1824)
Budapest

- Szalay Attila
2003. Egyszer volt..., Miskolc
- Szinyei Gerzson
1873. Emléklapok idősebb báró Vay Miklós félszázados egyházi hivataloskodásának örömnépe alkalmából, Sárospatak
- Szinnyei József
1891-1914. Magyar írók élete és munkái, Budapest
- Tasnádi Attila
1989. Mazsaroff Miklós. Miskolc
- Veress Endre
1941. Olasz egyetemeken járt magyarországi tanulók anyakönyve és iratai 1221-1864. Budapest
- Viczián János szerk.
Magyar Katolikus Lexikon, Budapest.
- Virág Irén
2008. A magyar főrangúak nevelői a 19. század kezdetén, Zempléni múzsa, VIII. évf. 1. szám;
- Vitézek albuma
1938. Budapest
- Alsózsolca Város önkormányzatának irattára
- Alsózsolcai Református Egyház levéltára
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, Miskolci Központ, Alsózsolcai Főlevéltár, Mezőcsáti Fióklevéltár
- Egri Főegyházmegyei Levéltár
- Herman Ottó Művészetoktatási Alapiskola irattára
- HM Hadtörténelmi Intézet és Múzeum
- Háborús Kereső Szolgálat adatbázisai
- Országos Széchényi Könyvtár Gyászjelentés Gyűjteménye

Tartalomjegyzék

- Ajánlás	7. o.
- A lexikon használata	9. o.
- Adattár	11. o.
- Irodalomjegyzék és források	167. o.
- Tartalomjegyzék	171. o.